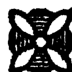
అనసూయ.

గుడిపాటి

వెంకటచలం.

అనుసూయ.

(కథలసంపుటి)

గుడిపాటి వెంకటచలంగారు,

అభిసారికా గ్రంథమాల,

మచిలీపట్నం.

సూచిక.

తదుపరి ప్రచురణ

చలంగారి

అమీనా.

వెయ్యి కాపీలు

ప్రతి 1 కి

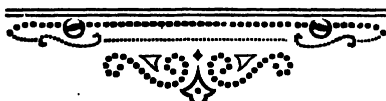
అర్థరూపాయి

ఏప్రిల్ 1942.

బందరు,

మినర్వాప్రెస్.

అ ను సూ య

పుట్టిల్లు

గదిలోకి అపరాహ్ణపు ఎండ తలుపులోంచి వొచ్చి పచ్చని చాపలాగు పరుచుకుంది— మెల్లిగా సూర్యుడు మంచంకోళ్లని తాకుతున్నాడు. సరిగా మంచంకోళ్లని తాకేప్పటికి డాక్టరొస్తాడు, ఎట్లా తెలుస్తుందో సరిగా ఆనిమిషం ? గడియారంలో చూచు కుంటాడు- గడియారానికిమాత్రం ఎట్లా తెలుస్తుందో ? తనకి కూడా అట్లాంటి గడియారం వుంటే చేతికి ? అనుకుంటోంది జబ్బుగా పడుకున్న అనసూయ. అట్లాంటి ఆలోచనలన్నా లేకపోతే అసలు యిరవై నాలుగు గంటలూ ఏమిటాలోచదు. రాత్రిలన్నా నిద్రరాదు. ఆమె ప్రపంచంలో ప్రస్తుతం మసులు తున్నది మామూలు అమ్మా కొత్తడాక్టరూ.

ఈ డాక్టరు వొచ్చి కదలడు. ఒకటే వాగుతాడు. ఒక్కొక్క జబ్బు మనిషి దగ్గిర అంతసేపు కూచుంటే, యింటి కెప్పుడు చేరుకుంటాడు ? ......మంచివాడేనేమో ! ఆరబ్బరు గొట్టంతో తన వీపూ రొమ్మూ పరీక్షచేసి యేదో వింటాడు. ఆగొట్టం జేబులోంచి తియ్యగానే తనకి చక్కిలిగిలిలాగుం టుంది. రెండుచేతులతో దాన్ని నిన్న తోసేసింది. అతను

నవ్వుతో 'గొట్టం పెట్టనియ్యకపోతే చెవిపెట్టి వింటాన'న్నాడు. ఒకవేళ యెప్పుడన్నా గొట్టం మరిచిపోయిరాడుకదా! 'జరంలేదు. యింకా లేవలేదా?' అనేసరికి జబ్బు పోయినట్లే వుంటుంది. మంత్రం పెడతాడా యేమిటి? యింకెంతసేపటికి వొస్తాడో యీ వాళ? బూడ్సులు చప్పుడు చేసుకుంటో - యిజారూ, చక్కా కోటూ, హై, యెంతబావుంటాయో! వూరికే చిరునవ్వులు నవ్వుతాడు. యింకారాడేం! జావలో పచ్చడినంచుకోవొచ్చేమో అడగాలని వుంది. ఇంకా యెంతసేపు? ఆకలవుతోంది. కొంచెం నిద్రవొస్తోంది. ...వొచ్చేప్పుడు అమ్మనన్నా పిలవడు. తన యిల్లులాగు తలుపు తోసేసుకుని సరాసరి మంచందగ్గిరికివొస్తాడు. ఆపొగరుచూస్తే అనుసూయకి యిష్టం.....

నిద్రపోయింది కొంతసేపు. బూడ్సులచప్పుడు గుండెల్లో కొట్టుకుని, కళ్ళు తెరిచింది. చప్పున పమిట సర్దుకొని, చీరెని కాళ్ళమీదికి లాగి, గోడవేపు తిరిగి నిద్రపోతున్నట్టు పడుకుంది. "నిద్రే" అన్నాడు. లేవకూడదు. యేంచేస్తాడో, యెట్లా లేపుతాడో చూడాలి, నిమషమయింది. వీపువెనక చప్పుడేలేదు. ఒకనిమషం, రెండు, మూడు- యేంచేస్తున్నాడు? ఏమైనాడు? చూడకుండా వూరుకోడమెట్లా? మెల్లిగా తిరిగి చెయ్యి కింద నించి వొంటి కన్నుతో చూసింది. మంచంపక్కనే నుంచుని వున్న ప్రకాశరావు పక్కన నవ్వాడు. సిగ్గుతో అనుసూయ తల వొంచుకుంది.

"యీ దొంగవేషాలు తెలీకపోతే డాక్టర్ గ మెట్లా అవుతాం? నోరు తెరు" గాజుగొట్టం నోట్లో పెడుతో వేలెందుకు బుగ్గకి తగిలించడం? తన చేతి కియ్యకూడదూ? చెయ్యి జాచింది

చూశాడు. తనే పెడతాడు! కిందపడేస్తుందని భయమా! వారికే అట్లా నవ్వుతాడేం ? తను అట్లా నిద్రపోతున్నట్లు పడుకోటం యెందుకనుకున్నాడో, యేమిటో ! గొట్టం తీసి చూస్తున్నాడు.

"నిజంగానండి మీబూడ్సుల చప్పుడు వినే లేచాను. నిజం డాక్టరుగారూ."

"లేచి మెల్లగా ఒక్కచూపు చూశావుకదూ. నీకు నిద్ర చెడిపోతుందని ఒక్కరవ్వ చప్పుడు చెయ్యకుండా నుంచుంటే, నీకు నా బూడ్సులచప్పుడు వినపడ్డదా, దొంగపిల్లా" మళ్ళీ బిగ్గరగా నవ్వాడు.

ఆనవ్వు విని అమ్మ వొచ్చింది. రబ్బరుగొట్టం బైటికి తీశాడు మళ్ళా. "జరంలేదు, యేంలేదు. లేచి తిరగరాదూ ? లేస్తే పని చెయ్యాల్సి వొస్తుందని భయమో, యేమిటో ?" అన్నాడు.

"చాలా అర్భకురాలండీ" అంది అమ్మ.

"అమితగారాబంచేసి అర్భకురాల్ని చేశారు."

అంతసేపు యేం వింటాడు తన గుండెల్లో ? యెప్పుడూ యేదో వెతుకుతో గొట్టం జరుపుతోనేవున్నాడు. అమ్మా ! అయిందయ్యా !

"మందుబుడ్డేదీ ? ఒకపూట మందు మిగిలిపోయిందే ! సరిగా తాగదు పెంకితనం ! చాలా గారాబం చేస్తున్నారండీ !"

"యేంచెయ్యను, నాయినా ! పదోయేట యీగతి పట్టింది దీనికి. ఈ యేడేళ్ళా కడుపు తరుక్కుపోతోంది. నేను బతికున్న నాలుగురోజులన్నా గారాబం చెయ్యకపోతే తరవాత యెవరుచేసారు ?"

ఎందుకో అమ్మ తనసంగతి తలుచుకున్నప్పుడల్లా, అట్లా యేడుస్తుంది? తన కేదో అవస్థ పట్టిందంటుంది. అందరూ అంతే. తన కర్మంట! తన కేమీ జీవితం కష్టంగా కనపట్టంలేదు, అమ్మా, అత్తయ్యా, మామయ్యా, లక్ష్మి, వెంకన్నా, పిల్లి తన చుట్టూ - యిన్ని వున్నాయి. యింకేం కావాలి? ...... డాక్టరేదో అంటున్నాడు.

"అవునండి. మన సంఘంలో వొచ్చిన అనర్థమే అది! మీ అల్లుడు చచ్చిపోవడానికి నిశ్చయించుకోవడమువల్ల, మీ అమ్మాయి బతికివున్నన్నాళ్ళూ బాధపడాలి"

ఇతనూ బాధపడాలి అంటాడు. యేంబాధ?

"లేచి తిరుగు. జ్వరంలేదు యేమీలేదు"

అమ్మముక్కు తుడుచుకుంటో వెళ్ళింది.

మళ్ళీ చెయ్యి పట్టుకుని నాడి చూస్తో నుంచున్నాడు.

"చూడు, గాజులు యెంత వొదులైనాయో? మళ్ళీ తొరగా బలవాలి."

"బలవడం యెందు కేమిటి?"

"ఎందు కేమిటి! ఎప్పుడూ యిట్లానే సన్నంగావుంటే, యెవరికి బావుంటుంది?"

"ఎట్లా బలం పట్టించుకోడం?"

"బాగా తినడం, నవ్వడం."

"మరి తినడానికి యేమీ పెట్టరుగా!"

"ఏంకావాలి ఆవకాయీ అన్నమూనా?"

"జావలో పచ్చడి నంచుకోనిస్తారా?"

"రేపు అన్నమే పెట్టిస్తాను............నువ్వు దొంగ వేషాలు వెయ్యకుండా వుంటే సరి!"

డాక్టరు వెళ్ళిపోయినాడు, మళ్ళీ రేపు సాయింత్రం దాకా కనపడడు, తమాషావాడు. ఒకటేవాగుడు. ప్రతివాళ్ళతో చనువే! మునపటి డాక్టరు మహాగొప్పచేసేవాడు. మొహం ధుమధుమలాడుతో వుండేది. ఈ డాక్టరెంత మంచి వాడో!

అత్తిల్లు.

దొడ్లో బొగ్గుల కుంపటిమీద నీళ్ళుపెట్టి విసురుతో కూచుంది అనుసూయ. పక్కన ఆస్పత్రిలో తొట్లు పాకీవాడు కడుగుతున్నాడు. ఆస్పత్రి యెంత అసహ్యంగా వుంటుందో! ఆ వాసనా, మురికీ, ఆనల్లని బట్టలూ! ఎవళ్ళవళ్ళో పడుకున్న పరుపులూ, — వాళ్ళ ఖర్మం! కంపు యీ దొడ్డికికూడా కొడుతుంది..........పోయినసారి వీళ్ళింటికి వొచ్చినప్పుడు ఆ పక్కన గుడ్డకప్పి పీనిగనికూడా పెట్టారు. ఆ డాక్టరు పీనిగని కోస్తాట్ట! భయంకరదూ! అసహ్యంలేదూ? ఇప్పుడు ఆడాక్టరేనో, యింకోడో! అంత మంచి డాక్టరు పీనిగనికోస్తాడా............యింకా అత్తగారికి నయంకాదేం? తనకి మళ్ళీ పుట్టింటికి పోవాలనివుంది. ఆ తెనుగు వైద్యుడు యెన్నాళ్ళు మందిస్తే నయమవుతుంది? అమ్మని వొదిలి యీ ముసలివాళ్ళిద్దరితోనూ వుండడం యేమీ బాగుండలేదు. మాటిమాటికీ తనని యెందుకు పిలుచుకొచ్చుకుంటారు యిల్లా? తమకొడుకు పోవడానికి తను కారణమని అప్పుడేడ్చారు. ఆ కొడుకు పోయినందుకు, అతని బాల వితంతువు తమకి యావజ్జీవనం వీలైనప్పుడల్లా సహాయం చెయ్యాలని గావును వీళ్ళవుద్దేశ్యం! వీళ్ళు పంపమన్నప్పుడల్లా అమ్మకూడా మాట్లాడకండా తనని పంపుతుంది. యీ ముసలాళ్ళ ఆస్తి తనకి వొస్తుంది అని అమ్మ ఆశ. ఓచిన్న కుర్రాణ్ణి పెంపకంచేసి వొదినెగారి పిల్లనిచ్చి పెళ్ళిచేస్తానంది.

ఎవరూ తలుపు కొడుతున్నారు బైట?

అనుసూయ లేచి వెళ్లి తలుపు తీసింది. ఎదురుగా డాక్టరు ప్రకాశరావు నుంచున్నాడు.

"నువ్వు!" అన్నాడు.

తలవొంచుకుంది.

"ఆర్నెల్లయిందికాదూ?.....మళ్ళా నీకు యెప్పుడన్నా జబ్బుచేస్తుందేమోనని చూశా—ఎందుకు జబ్బుతెప్పించుకోలా?"

"ఎందుకొచ్చావి రిప్పుడిక్కడికి?"

"ఈయింటో మహాలక్ష్మమ్మగారిని చూడ్డానికి"

"మా అత్తనా!"

"మీ అత్తేమిటి! మేనత్తా?"

"కాదు"

"ఇంకేమిటి?"

వ్వారికే యెందుకీ ప్రశ్నలు? అర్థంకాదూ?

"అత్తవారు——"

"ఆహా, పద——"

వెళ్ళిపోయేప్పుడు గదిబైట——

"నిన్ను మళ్లా యెప్పుడు చూస్తానా అని యిన్ని నెలలూ అనుకుంటున్నాను ఎందుకు కనపడలేదూ?"

"ఎక్కడ?"

"ఎక్కడన్నాను! కనపడలేదేం?"

"ఎందుకు?"

ఇంక ప్రతిరోజూ ఆయింటో వొంటరిగా కూచుని యేం తోచక డాక్టరుగారిని యెదురుచూడ్డం అలవాటయింది అప్పు డప్పుడు. బావి దగ్గిరికి నీళ్లకి వెళ్లినప్పుడల్లా ఆస్పత్రివేపు

చూస్తుంది. ఎప్పుడన్నా ఒక ఆస్పత్రి బంగాళానించి యింకో బంగాళాకి వెడుతో దూరంగా కనిపిస్తాడు. పన్నెండు వొంటి గంటదాకా వుంటాడు, తమ భోజనాలు అయిందాకా. ఆయన వెళ్ళిన సంగతి ఆస్పత్రి నిశ్శబ్దమే తెలుపుతుంది. మళ్ళీ సాయింత్రం జనం నిండుతారు. ఎప్పుడన్నా ఆస్పత్రిలోంచి తనవంక చూస్తాడేమో! ఏదన్నా పనిమీద. తమ దొడ్డికీ ఆస్పత్రికీ మధ్యనున్న తీగెలదగ్గిరికి వొస్తే! తనని పలకరిస్తే! ఎంత గొప్పగావుంటుంది తనకి! అందరూ ఏమనుకుంటారు? తన గొప్పతనం తెలుస్తుంది. వాళ్ళందరిమీదా అధికారంచేసి, బాగా వాళ్ళనిక్కోసి చేదుమందులు పోసేవాడు, ఎంతో సంతోషంతో తనని పలకరించడం! కాని రాడు. తనని అంత దయగా పలకరించినా, మళ్ళీ అప్పుడే మరిచిపోతాడు. అంత గొప్పపనులలో, తను ఏమూల! ఇట్లా ఎంతమంది రోగుల్ని పలకరిస్తాడో! ఎంత మందితో దయగా వుంటాడో!

కాని తోచకండావుండే యీయింటో ఆ ఆస్పత్రివంక చూడడం కొంత పొద్దుపోతుంది. ఎప్పుడూ గొణుగుతోవుండే ఆ అత్తనించి తప్పించుకోడం, ఆకాళ్ళకురాసే ఆనూనె వాసన! అబ్బా! కొంచెం అత్తరు కలపడానికి వొప్పుకుంటాడేమో డాక్టరు! ఆ చీకటిగదిలోంచి ఆవాసననించి బైటపడి ఆస్పత్రి చెట్లకింద నీడల్ని, పచ్చని గడ్డిని చూడడం ఎంత ఆహ్లాదకరంగా వుంటుంది! ఆ గచ్చు వరండాలు కళ్ళకి ఎంతో చల్లగా వుంటాయి. కాని అంత అందమైన యిళ్ళల్లో ఆబాధ! ఎట్లా భరిస్తాడో డాక్టరు?

ప్రతి మధ్యాన్నం వొస్తాడు డాక్టరు. ఆయన్ని చూస్తే అత్తకేమీ సంతోషంలేదు. ఎందుకో? తన జబ్బులో యీ డాక్టరు రావడం ఎంత ఆనందంగా వుండేది! ఈ అత్తవారి యింట్లో ఆడాక్టర్ని చూస్తే తన పుట్టింటివేపు బంధువుల్ని చూసి నట్టు వుంటుంది.

ఒకనాడు డాక్టరుచేతులమీద నీళ్లు పోస్తోంది.

"కోట్లుమీద పొయ్యకు మరి! ... పొద్దున్న దానిమ్మ చెట్టుకింద నుంచుని చూస్తున్నావే! ఏమిటి? సిగ్గెందుకు? నన్నా! నేనూ...(ఆగి) మరి యీరాత్రికూడా రావాలి...... ఎంత బావున్నావు ఆ చెట్టుకింద! పిచ్చిపిల్లా! ఎందుకు అట్లాచూస్తావు! నీకేం తోస్తుంది యీయింట్లో! పాపం...రాత్రి ఎనిమిదింటికి వొస్తాను—ఒకడు చచ్చేట్టున్నాడు అందుకని— అప్పుడొక మాటు కనపడవ్వూ! ఆచెట్టుకిందకాదు— చీకటి. తీగెలదగ్గిరికి రా... సబ్బు మంచివాసన వేస్తోందే! ఎక్కడకొన్నావు?...... [illegible] .....నీళ్ళు...... తమాషాకి ఒకమాట మాట్లాడు...... యేంతోచదు...... వొస్తావుకదూ...... చాలు......తువ్వాల."

అనసూయ యేమీ అనలేదు. రాత్రి యెనిమిదింటి దాకా ఆసంగతి యెక్కువ ఆలోచించనేలేదు. ఎనిమిదింటికి యెట్లా వొస్తా ననుకున్నాడు? భోజనాల సమయం. తను వొడ్డించక్కర్లేదూ? వంటకేగా తనని పిలుచుకుంది వీళ్లు!

వొడ్డిస్తో ఆలోచిస్తోనేవుంది. ఎనిమిది దాటింది. తీగెల కేసి చూస్తాడు. ఎట్లా వొస్తుందనుకున్నాడు? అంతమాత్రం తెలీదూ! ఎందుకు రమ్మన్నాడో! అతనికీ తనమల్లేనే యేం

తోచదు గావును ! ఆ చీకటి ఆస్పత్రిలో భయమేమో! రాత్రి యెవరికి మందు లివ్వాలి ? పాపం! ఈడాక్టరకి యెంతకష్టం ! ......ఇంకా వుంటాడా ? తను కనపడకపోతే అతనికిలక్ష్యమా? అయినా వున్నాడేమో !

మజ్జిగ పోసేసి, దొడ్డి గుమ్మందగ్గిర్నించి ఒక్కపరుగు తీసింది. రాత్రి గాలిలో పరిగెత్తడం యెంతో బాగుంది ! చిన్న తనంలో భయమేసి యింటోకి పరిగెత్తడం జ్ఞాపకమొచ్చింది. తీగెలదగ్గిర పచారుచేస్తున్నాడు, ఆ పొడుగాటి గొట్టాలవంటి కాళ్లతో, వుంగ్రాలు నుదురుమీదపడి మెరిసేజుట్టుతో.

"ఇంతసేపటికా రావడం ?"

"మరిభోజనాలు కానక్కర్లా? సరే చెప్పండి."

"ఏమిటి చెప్పడం?"

"మరి యెందుకురమ్మన్నారు?"

"వూరికే యిట్టా నుంచోడానికే"

"మరి నేను వెళ్లాలి, వాళ్లు లేచేటప్పటికి."

"మళ్లీ యెప్పుడొస్తావు?"

"ఇంకరాను. అత్తకి కాళ్లుపిసకాలి, అక్కడే నిద్ర వొచ్చేస్తుంది."

"వెళ్లిపోతావా ? అప్పుడే ! నీమొహమన్నా కనపట్టం లేదు ఆ నీడలో. ఇట్లారా మరి...... వూరికే ఒక్క నిమిషం అట్లానుంచో చాలు. వీళ్లయింటో నీకు సంతోషంగా వుందా ?

"లేదు. అమ్మదగ్గరికి వెళ్లాలనివుంది."

"అక్కడ నీకు బాగుంటుందీ?"

"ఆ___"

"వొంటరిగావుండదూ? నీమీద ఎవరు ప్రేమ చూపుతారు? ముందేంచేస్తావు?"

"ఏంచేస్తా___?"

"మీ అమ్మ చచ్చిపోతే........"

"ఎందుకేదంతా? వెడుతున్నా."

"అప్పుడే!"

"వాళ్లు పిలుస్తారు."

"చెయ్యి యిట్లా జాచు"

"సన్నగా వేళ్లతో కొనతేరి నీచెయ్యి..... యెంత బాగుంటుందో తెలుసా?"

"అందుకనేనా, అంతసేపు నాడిచూసేవారు!"

నవ్వి బుగ్గమీద కొట్టాడు.

అనసూయ చెయ్యి పట్టుకుని తీగెలదగ్గిరకి లాగి బుజం మీద చెయ్యి వెయ్యబోయినాడు. అనసూయ పరిగెత్తుకుని వెళ్ళింది.

రాత్రి పడుకోబోయేముందు, పక్కన దీపం పెట్టుకుని అద్దంలో తన మొహం చూసుకుంది. చీకట్లో తన సన్నని పెదిమలు అతనికి కనపడ్డాయేమో? ఎందుకో తనమీద యిష్టం, చేతినీ, వేళ్లనీ, నిదానించి చూసుకుంది. అక్కడ పట్టుకున్నాడు, కొంచంనలిగినట్టు యెర్రగా, యింకా కనపడుతోంది అనుకుంది. పనివల్ల గోళ్లు అరిగిపోయినాయి. వాళ్లె సుందరమ్మ గోళ్లమల్లె యెర్రగా, గుండ్రిగా, చంద్రివంకలవలె వుంటే అతనికి యింకా యెంత బావుండేవో! అతనికి బాగుండడం యెందుకు? మెరుపువలె వెన్నెముకవెంట సంతోషం యెక్కింది. ఆ ప్రశ్నే అదు

క్కుంటో పడుకుంది. దానికి ప్రిత్యు త్తరం మొగ్గల్లో పరిమళం వలె దాగివుంది. యెంత వెతికినా కనపళ్లేదు ఆరాత్రి.

అ త్తకి జబ్బు నయమయింది, కాని స్నేహంవల్లగావును డాక్టరు మామగారిని చూడడానికి వొస్తూనేవున్నాడు, తీరికై నప్పుడల్లా రోజూ రెండుమూడుసార్లు. ఇంకా అనుసూయ తల్లి గారింటికి వెళ్లలేదు. ఒకరోజు మధ్యాహ్నం ప్రకాశరావు లోప లికి రావడానికి అనుసూయ తలుపుతీసింది.

" ముసలివాళ్లేరీ ? "

" ఒకరు నిద్రపోతున్నారు, యింకోరు వంటింటో కాఫీ గింజలు వేయిస్తున్నారు. "

" మూడోవారు తలుపుతీశారు. "

" మామగారిని లేపనా ? "

" వొద్దు మళ్లీవొస్తా. వొచ్చినకార్యం గుమ్మందగ్గిరే తట స్థపడ్డది.........యెంత బాగున్నావో యిప్పుడు ! తల ంటి పోసుకున్నావుకదూ ? పొద్దున్న చూశాను నువ్వుచేసే ప్రియత్న మంతా. యిట్లా మొహం పక్కకి తిప్పి నుంచో. బాగా చూడనీ. ఒక్కసారి ముద్దు పెట్టుకో వొద్దూమరి ? "

దగ్గరగావొచ్చి నడుంమీద ఒక చెయ్యివేసి, యింకా దగ్గిరగా లాక్కుని చంపమీాద గట్టిగా ముద్దు పెట్టుకున్నాడు. వొదిలెయ్యగానే అనుసూయ పెద్దసిగ్గుతో లోపలికి వెళ్లింది. అతను వెళ్లినచప్పుడు వినపడగానే, అద్దం ముందునుంచుని పది నిమిషాలు తనవంక తనే చూచుకుని, జుట్టు అయిదారువిధాల మొహంమీదికీ, పైకీ, పాపిడితీసి చూసుకుంది. కళ్లకి కాటికే పెట్టుకోనిస్తే, యింకా యెంతబాగా కనపడేదాన్నో అనుకుంది.

ముడివేసుకున్నా, పూలు పెట్టుకోనీరు, చేత్తో గులాబిపువ్వు పట్టుకుంటేనే అత్త కోప్పడ్డది. వాళ్ల జానకి మరువం తలలో పెట్టుకుని నడుస్తోవుంటే ఎంత మంచివాసన వొస్తుంది! చామంతి పూలు, పచ్చగా నల్లని జుట్టుమీాద ఎట్లా మెరుస్తాయి జానకి తలలో.

ఇంక ఆవాళ యేంతోచలేదు. కొంతసేపటికి పూర్తిగా అర్థంకాని భయమేదో తట్టింది ఇంకా వీళ్ళు తనని అమ్మదగ్గిరికి పంపరేం? అమ్మనాన్నా కబురు పంపదేం? కొడుకు చచ్చినా కోడలుమీాద ప్రేమ పోనివాళ్లు వీళ్లుమాత్రం కనపడుతున్నారు లోకంలో—

రెండురోజుల తరవాత మధ్యాహ్నమప్పుడు, ముసలమ్మ, అనసూయని చూసి—

"ఏమే, మరీ వొస్తోంది. జుట్టు అట్లాపెకి దువ్వావేం?

"దువ్వితేనేం? ఏం దువ్వాను"

"ఏమిా ఈ ఈ! వేషాలు మరీని"

"ఏం వేషాలు! అందరూ యిట్లానేదువ్వుతున్నారూ?"

"అందరూ యెవరూ?"

"మరీ పోకిళ్లు పోతున్నావు! కిరస్తానీ పంతులమ్మవా?"

"మనవాళ్లే దువ్వుకుంటున్నారు. సోమంచి వాళ్ళ అమ్మాయి జుట్టుచూడండి"

"దానికేం! దానిమొగుడు నేర్పుతున్నాడు. అవన్నీ దానియిష్టం—దాని మొగుడి యిష్టం.

ఏం! మిాఅమ్మ నడుగుతాాగా! యెవరన్నా చూస్తే యేమనుకుంటారు? యిన్నాళ్ళు నీకు జుట్టు అట్టిపెట్టినందుకే

అనేకమాటలంటున్నారు. మంచిదానివే! మూడురోజులు కాగా నిల పెడతావు! యెవరికోడలంటే నవ్వులచేటు. ఛీ! ఛీ! ”

అనుసూయకి యేడుపొచ్చింది.

“ అమ్మ యేమీ అనదు. నేనిక్కడ వుండను. అమ్మ దగ్గిరికి వెడతా ”

“ ఎన్నాళ్లని వుంటావు అమ్మదగ్గిర ? రేపేదో పంపకం కాగానే, యింకెక్కడవుంటావు, యిక్కడకాక ! వెధవగానిలే యెల్లుండి తద్దినంకాగానే. ”

ప్రకాశరావు వొచ్చాడు.

“ ఏమిటి తగూలాడుతున్నారు ? ”

“ ఏం లేదులెండి. ”

అనుసూయ లోపలికి వెళ్లింది.

“ ఈ కాలవు పిల్లలకి మరీ మతిపోతోంది. అప్పన్న మందమతులన్నీ వీళ్లకే పుడుతున్నాయి. ఆమొగుళ్లు ఆడించడం కోతుల్లాగ వీళ్లాడడం. మొగాడు యెన్నిపోకిళ్లన్నా పోతాడు. కాని ఆడదానికి బుద్ధివుండాలి. అయినా మొగుళ్లున్నవాళ్ల సంగతి వేరు. దీనికీ వేషాలేమిటి చెప్పండి. ”

“ ఎవరికి ? ”

“ ఇంకెవరికి. మా కోడలుమాట చెబుతున్నాను. దీనికి ఎవరున్నారు ఎవరికోసం అలంకరంతా? మహాకాళి, ఉన్నవొక్కణ్ణి మాకురాక్షసి, పొట్టన పెట్టుకుంది, ఆనాడే అన్నాను వెంట్రుకలు తీయించమని, కాని ఆతల్లియేడ్చి పట్టుపట్టింది. ఆవంశమే అట్లాం టిదిలెండి. దీని మేనత్తసంగతి తెలుసుకదూ ? అది పోనీలెండి

మరి యిది మాకోడలై చచ్చిందిగా! దీని బుద్ధులు చూడండి నలుగురూ చూస్తే యేమనుకుంటారు? "

"ఏం చేసింది? "

"మొన్నట్నించీ యేంపుట్టిందో తెలీదు. ఆగోళ్లన్నీ కత్తితో గీసింది. ఆతలచూశారా యెట్లాదువ్విందో! ఎవరికోసమండీ ఆ షోకంతా? యిదివరకు యిట్లాంటివేమీ లేవు. "

"పాపం చిన్నది. పెద్దవారు మీరు అట్లాంటివన్నీ లెఖ్ఖలోకి తీసుకుంటారా? "

"చిన్న దేమిటి? పదహారేళ్లొచ్చాయి. వాడేవుంటే ముగ్గురుపిల్లల తల్లికావలసింది. ఎట్లానూ రేపు కార్తీకమాసంలో జుట్టు తీసేయిస్తూనేవున్నాములెండి. ఈలోపలదీనికేం పుట్టిందో! "

"ఏం తీసేయిస్తారు? "

"వెంట్రుకలు తీయించమూ మరి! "

పతివ్రతలారా, పాపం అనుసూయమీద కోప్పడకండి. తక్కిన స్త్రీలకన్న ఏమీ దుర్మార్గురాలు కాదు అనుసూయ. ఆవయసులో ఎట్లా తక్కిన అవయవలక్షణాలు కలుగుతాయో యీ ఆలోచనలుకూడా అంత సహజంగానే కలుగుతాయి. తడి భూమిని బద్దలుచేసుకుని తలయెత్తే మొక్కనిచూస్తే, లోకం చుట్టూ చూసి ఆనందపడుతున్నట్లు తోచదూ? యీయెండనీ గడ్డినీ, మంచునీ, చూసి! అట్లానే అనుసూయ కొత్తకొమ్మలు! యీ కొత్త ఆలోచనలు యీలోకపు సౌందర్యాన్ని, పువ్వుల్ని, పురుషుల దృఢవక్షాల్ని, మందమారుతాల్ని చూసి ఆనందిస్తున్నాయి.

పవిత్రవంతులై, మీ ధర్మ భర్తలవల్ల, సంతానాన్ని పొంది, సుఖంగా, కీర్తిలో, సంసారాలుచేసే మీరు, పాపం, అనుసూయనుచూసి, కఠినత్వం దాల్చకండి. మీరు పదహారేళ్ల వయసులోవున్న రోజులు తలుచుకోండి. మీ కొత్త అవయవాలూ, మీ కొత్తఆశలూ, యింత విజృంభించివుండవు. ఎందుకంటే వాటిని నలిపి ఎదగకుండా, గర్వించకుండా, అణగకొట్టేందుకు నాథులు సిద్ధంగా వున్నారుగనక. పాపం, అనుసూయకు ఆ దుర దృష్టంలేదు. క్షమించండి ఆపిల్లని పాపం!

పుట్టిల్లు

అనసూయ బైట అరుగుమీద కూచునివుంది. మునిసి పల్ చాకలాడు దీపాలు ఒక్కొక్కటే వెలిగించుకుంటో వొస్తు న్నాడు. కూలివాళ్లు గుంపుగా పాటపాడుతో యింటికి వెడు తున్నారు. ఎదురుగా సాయేబు గంటవాయించి బొంబాయి మిఠాయి అమ్ముతున్నాడు. కుడుతున్న రెవిక కనబడక వేలులో సూదిగుచ్చుకున్న అనసూయ, రెవిక వొళ్లోపెట్టుకుని రోడ్డువంక చూస్తో కూచుంది. ఎదురుగా వొచ్చేది డాక్టరు ప్రకాశరావా? ఆ పొడుగూ, ఆ నడకా అట్లానేవుంది. ఐతే పంచ కడతాడా? అటోపీ యెన్నడూ అతని నెత్తిమీద చూడలేదే? ఇందాక యిటు వెళ్లాడు. మళ్లీ యిప్పుడు తిరిగి వొస్తున్నాడు. ఇటే వొస్తాడుగావును! ఒక్క నిమిషం ఆలోచిస్తున్నాడు. అతనే! అవును ఆచిన్న పొట్టి మీసాలు! వొస్తున్నాడు. ఎందుకా దడదడ నీకు!— కనపరచకు— యింటోకి వెడుతున్నట్టుండు— దగ్గిరికి వొచ్చాడు, "అనసూయా!" అని దగ్గిరికి వొచ్చాడు. 'తొమ్మిదింటిదాకా ఉత్తరవేపు లాంతరుదగ్గిర వుంటా— ఒక్క సారి యీాలోపున అటురా!' అని వెళ్లిపోయినాడు.

తీగెలదగ్గిర మాట్టాడిన నాటినించి మళ్లీ కనపళ్లేదు. ఈ డాక్టరికి మళ్లీ తనజోలి యెందుకు? అమ్మదగ్గిరికి వొచ్చిం తరవాత కొన్నాళ్లు చూసింది అతను వొస్తాడేమోనని! అతను రాకపోవ డం మనసుని బాధపెట్టింది, కాని తొరలోనే మరిచిపోయింది. ఇప్పుడెందుకు ? రోడ్డుమీదమాట్లాడాలా ? కాని ఆలాంతరు

వెనకంతా చీకటే. యెవరూ వుండరు. అతనికెట్లా తెలుసో! వెళ్లడంమంచిదేనా? ఎందుకు వెళ్లాలి? వెళ్లాలనిపిస్తోంది. కారణం తెలీకండానే. అతని కంఠం ఒక్కసారి వినాలి. తనకి యిప్పుడు బాగా బలంపట్టింది. చాలా బావున్నానని అతను అంటే?

అందరికంటే తొరగా భోజనంచేసింది. మజ్జిగన్నా వేసుకోలేదు. చప్పున రెవిక మార్చుకుని, చప్పుడుకాకుండా గడియ తీసి రోడ్డుమీదికి వెళ్లింది. దీపాలకి అవతలగా తలవొంచుకొని తొరగా నడిచింది. దీపంకింద యెవరూలేరు. వొళ్లుమండింది. తొమ్మిది దాటలేదుకద? ఆమామయ్య యెంతకీ భోజనానికి లేచాడుకాదు. నిరాశతో చప్పున వెనక్కితిరిగింది.

"అనుసూయా!"

సందుమొదట్లో నుంచున్నట్టున్నాడు. దొంగ, వెళ్లలేదు! ఇట్లా వొచ్చేస్తే ఏమనుకుంటాడు? ఒక్క ముహూర్తం ఆగింది. కాని యింతదూరంవొచ్చి—అనుకునేదేమిటో యిదివరకే అనుకున్నాడు.

"ఎందుకు? తొరగా చెప్పండి"

"ఈసందులోకి రా, యెవరూలేరు."

"రాను. చెప్పండి వెడతాను."

"ఇక్కడెట్లా? రోడ్డుమీద మనుష్యులు నడుస్తోవుంటారు. అట్లారా వొక్కనిమిషం."

చీకట్లో వెళ్లడం భయం. కాని డాక్టరున్నాడుగా! ఆవెనక గడ్డివాము, దానిపక్కన మామిడిచెట్టువుంది. తలుపు తోసి లోపలికి తీసికెళ్లాడు. చెట్టునీడకింద నుంచుని అనుసూయ మెడచుట్టూ చేతులు వేశాడు. అతని గుండెలు ఆయాసంతో

వలే కొట్టుకోడం అతనిచేతులు వొణకడం, అనుసూయకి తెలిసి భయంవేసింది. ఆమె బుజాలమీాద చేతులువేశాడు.

"అనుసూయా, నువ్వులేకుండా నాకు చాలాకష్టంగా వుంది. ఎప్పుడూ నువ్వే జ్ఞాపకమొస్తున్నావు. ఎన్నిసార్లో నిన్ను చూడాలని మీాయింటివేపే నడిచాను. నామీాద దయలేదూ? చెప్పు యిట్లా చూడు."

అనుసూయ మొహాన్ని యెత్తి ముద్దుపెట్టుకున్నాడు. ఎంత బావుంది! ఇట్లాంటిసుఖమొకటి లోకంలో వుందని అనుసూయకి తెలీదు. భార్యాభర్తలు యథావిధిగా చేస్తారనుకుందిగాని యీా నరాలుకాల్చే అనుభవం ఆమె అనుభవంలోలేదు.

"నిన్ను చూస్తే నాకెంతయిష్టమని! యిట్లారా నన్ను ముద్దుపెట్టుకో, రా" గట్టిగా అదిమేస్తున్నాడు. ఎంతబలమో! యెంతబావుంది! అంత దగ్గిరిగా నుంచోడం! యెంతబావుంది!

"ఎంతబావున్నావు, అనుసూయా! నీకళ్ళు యెంత అందంగా చూస్తున్నాయో! దగ్గిరగా రా ఎందుకాభయం? సిగ్గూ! నేనేగా! ఇంక నిన్ను వొదలను. ఎన్నడూ యిట్లా పట్టుకుంటాను. ఎప్పుడూ యిక్కడే, తెల్లారినాసరే. వెళ్ళకు. యింకోసారి——"

అబ్బా! యేమిటీ ఆనందం! పరుగెత్తుతోంది. వొళ్ళంతా దూకుతో. ఎంతబావున్నాయి ఆమాటలు! తనకోసమే! తనెం దుకు అతనికి? ఎప్పుడూ ఆమాటలు వింటో, అట్లా చేతుల్లో అంత దగ్గిరిగా ఆనుకునివుండడం ఎంతబావుంటుంది! ఇంకా పైకి లాక్కుంటున్నాడు. యేమిటి ఆచేతుల్తో చేస్తున్నాడు? అబ్బా వొద్దు! ఏమిటిది? ఛా! ఛా! —భయం సిగ్గు—వొద్దు వొద్దు—తప్పు—

లోబడిపోకు—పాపం — అమ్మ వాళ్లకి తెలిస్తే—ఇట్లా చేస్తా డనుకోలేదు—వొదిలించుకుని దూరంగా నుంచుంది. వొచ్చి మళ్ళీపట్టుకున్నాడు.

"రా, యెందుకు వెళ్ళిపోతావు? నేనేగా! రెండునిమి షాలు—యిప్పుడే వెళ్ళిపోదుగాని."

మళ్ళీ బలవంతంగా లాక్కుపోయినాడు లోబడకూ డదు. ఏదో తెలీని అద్భుతమైన ఆశ, వొణుకు, ఆత్రుత, నరాల బాధ, లొంగిపొమ్మని అరుస్తున్నాయి. "చూడు, ఆవిచిత్రం— ఆ అసమాన్యానుభవం రుచిచూడు" అంటున్నాయి. "వొద్దు, వొద్దు తప్పించుకో, పాపం, నీచం, భయంకరం, నీకింకా తెలీదు దీని పర్యవసానము" అని సంఘనిబంధనలు, నీతి నిబంధనలు, స్త్రీ సహజముగ్ధత్వము, లజ్జ, భయము అరుస్తున్నాయి.

"నన్నట్లా తాకకండి. ఇంకెప్పుడూ రాను వెళ్ళండి." విచిత్రమైన కఠినత్వం వొచ్చింది కంఠంలోకి. క్రొత్తబలంవొచ్చింది చేతుల్లోకి. తోసేసింది—తన్నుకుంది. అతను అదుముతున్నాడు.

"లొంగిపోతున్నావు. పోట్లాడు" మోహమూ ప్రేమా మాయమైనాయి. "పీడా నన్ను బలవంతంచేసి, నీచంగా లోబ రుచుకునేది!" పోట్లాడింది.

"అరుస్తా, వొదులు ముందు. గాడిదా" తప్పించుకుంది. జుట్టుపట్టాడింది, మొహం నలిగింది, చంపలమీదా వొంటిమీద రక్కులు మెల్లిగా తుడుచుకుంటో, కుచ్చెళ్ళె త్తిపట్టుకుని, జుట్టు వొళ్ళంతా పడుతో పరిగెత్తింది. ఆరూపం చూసేప్పటికి ప్రకాశ రావుకి కళ్ళుతిరిగి రక్తం చిందులాడింది. ఇట్లాకాదు ఎప్పుడూ తనకి, కావలసినప్పుడల్లా నెమ్మదిగా, శాంతంగా, అందమంతా,

అనుభవించేందుకు వీలుగా దొరకాలి. తొరగా వెళ్ళి లాంతరు అవతల అనుసూయని కలుసుకున్నాడు.

"ఏంచెయ్యను రేపు వొక్కసారి రా"

"ఈసారి నన్ను రమ్మంటే అమ్మతో చెప్పతాను వెళ్ళు పో."

అతని మొహంవంక కంటిచివరినించి చూసి మొహం తిప్పేసుకుంది. ఆవొక్కచూపులో ఆమె మొహంలోకి జాలి వొచ్చింది. ఆగి—

"మరి నన్నెందుకట్లా చేశారు? తప్పుకదూ? వెళ్లండి నేనుమాత్రం రాను."

"నామీద కోపమేనా?"

"కోపంకాదు, యేంకాదు."

అనుసూయ యెవరన్నా తనని చూస్తారేమోనని భయం వేసి, వెంటనే పడుకుంది. ఆసంగతే జ్ఞాపకమొస్తోంది. ఆసంతోషమూ, ఆభయమూ, ఆముద్దూ ఆ అసహ్యామూ, అన్నీ మళ్లీ తోచాయి. ఒక్కొక్కప్పుడు అతనుమృదువుగా తాకిన శరీరాన్ని తలుచు కున్నప్పుడు, మళ్లీ దాన్ని ముద్దు పెట్టుకోవాలనిపించింది. కాని ఆగోళ్లు గుచ్చిన స్థలాలు—నోటితో, వేళ్లతో గట్టిగా పట్టుకోడం యెంగిలి తలుచుకుంటే, అప్పుడు లేచి తలంటిపోసుకోవాలనిపించింది.

మొండివాడు మర్నాడు సాయింత్రం ఒక చీటీ పడేసి వెళ్ళాడు, దాంటో మళ్లీ రమ్మన్నాడు పైగా—

"నీజుట్టు తీసేయించాలని చూస్తోవుంటారు, బహుశా. నువ్వు నాదగ్గిరికి వొస్తేవొచ్చావు, రాకపోతే పోయినావు. దానికి

మాత్రం వొప్పుకోకు. అది చాలా అసహ్యం. నీకే సహాయమైనా చేస్తాను."

తను వెళ్ల తలుచుకోలేదు. పాపం, అంత గొప్పవాడు, అందరూ గౌరవించేవాడు, తనని అంతగా కావలసి పిలిస్తే, తను తిట్టినా, కోపం తెచ్చుకోక, తనను మళ్లీకోరి, తన జుట్టుమీద అంత శ్రద్ధ తీసుకుంటున్నాడు. దీపం వెలుగులో యెంత తెల్లబోయి, సిగ్గుపడి, కనపడ్డదో అతని మోహం! ఒకసారి వెళ్లి చూస్తే! కాని మళ్లీ అట్లా మొదలు పెడితే! ఎవరన్నా చూస్తే వెళ్ల కూడదు.

ఇదివరకు తల వెంట్రుకలు తీస్తారంటే ఆసంగతి విచారమే కలిగించలేదు. మామూలుగా జరగడం లాగుంది. కాని యిప్పుడు భయంపట్టుకుంది. తనకిష్టంలేదని తక్కినవాళ్లకి తెలియ చెయ్యాలి. ఎట్లా? ఆసంగతి యెత్తినప్పుడల్లా, మొఖం మాడ్చడం, తనకు పట్టనట్టు తిరగడం, చెయ్యాలనుకుంది. అసలు అనుసూయకి తన నిగనిగలాడే జుట్టుని చూస్తే చాలాయిష్టం. ఆప్రేమంతా మన సులో యిప్పుడు పైకితోచింది. ప్రకాశరావుని మాటలని నొప్పించింది. దానికి పరిహారంగా యిప్పుడతను చెప్పినట్టు జుట్టుని కాపాడుకోవాలి. ఈసారి అతను చూసినప్పుడు అందంగా కన పడవొద్దూ! తనని యిదివరకటివలెనే వున్నదని చూడవొస్తే తను అమ్మలాగు బోడిగుండేసుకుని ముసుగుతో.........ఛీ ....ఏమైనా సరే వొప్పుకోకూడదు. గడ్డివాముకి ఆను కుని తన జుట్టులో అతనువేళ్లని దూర్చి...ఏమైనాసరే వొప్పుకో కూడదు. తన కిష్టంలేదని చెప్పేసింది స్పష్టంగా ఒకసారి.

వెళ్లలేదు. కొన్ని నెలలదాకా అతనివేపు చూడలేదు, అతనెంత తిరిగినా ఎన్నిచీట్లు వ్రాసినా.

తల్లీ, మేనమామా, అనుసూయ బాధతో సానుభూతిని చూపారు. కాని మామభార్య వొప్పుకోలేదు. తలవెంట్రుకల విధవ తన యింటో వుండకూడదంది. తక్కిన బంధువులు వాళ్ళకి తలవొంపులనీ, అటువంటి ఆనుమాయతి తమఇంటో లేదనీ అన్నారు. ముఖ్యం అత్తవారు వొప్పుకోలేదు. చచ్చి పోయిన తమకొడుకు ఆత్మ భార్య గుండునిచూసి కాని పర లోకాలకి పోదనుకున్నారు. బంధువులలో ఆందోళన ప్రారంభించింది. 'డిస్టర్బు' అయిన చెట్టుమీది తేనెటీగల్లాగు ధ్వని చేస్తున్నారు. బలవంతంగానన్నా లాక్కొడతామన్నాగు. అనుసూయకి భయంపట్టుకుంది. ప్రకాశరావు సహాయం అడిగితే — యేం చేస్తాడు? కాని అడగకూడదని, అడిగితే అతని చేతుల్లో చిక్కినదాననౌతాననీ, అంతరాత్మ పలికింది.

అత్తిల్లు

చేతులో చీటీ పట్టుకుని సాయింత్రం అనసూయ ఆలో చిస్తో నుంచుంది. కళ్ళలోని దూర దృష్టినిచూసే ప్రియుడే పక్కనవుంటే పరవశుడై వుండును. అనసూయ యెక్కువ అందమైన మనిషి కాదు. కాని ఆమెలోనివుత్సాహం, హృదయ నిర్మలత్వమూ, ప్రజ్వలించే యవ్వనోద్రేకమూ, ఆమెకి లేని అందాన్ని తాత్కాలికంగా కల్పించాయి. శరీరంమాత్రం చాలా తీరైనది. పిరుదుల దగ్గిర్నించి మెడదాకా మంచి వొంపులుతిరిగి కళ్ళని అక్కడే సంచరించేట్టు చేస్తుంది. ఏకవులూ వర్ణించలేని, ఏమాటలూ వ్యక్తపరపలేని, సాధారణంగా స్త్రీలకి వుండని, Charm, గ్రేస్, వున్నాయి ఆమెలో. ఏ అవయవంలో, ఏరంగులో వుందో ఆ ఆకర్షణ నిర్ణయించలేరు.

ఈ రాత్రి మళ్ళీ తనని తొమ్మిదింటికి రమ్మంటాడు ప్రకాశరావు. వెళ్లాలా, వొద్దా? తన పట్టుదలకిలొంగి యీ సంవత్సరం, వూరుకున్నవాళ్ళు గట్టిపట్టుపట్టారు యీసారి. ఈ పెంపకమైన కొత్త కురాడికి విషజ్వరం వొచ్చినప్పుడు తన తలవెంట్రుకలే ఆజబ్బుకి కారణమని అందరూ నమ్మారు. ఇంతా డాక్టరు ప్రకాశరావు కుదిరిస్తే, తనవెంట్రుకలు తీయిస్తామనే మొక్కుబడే వాడిని కుదిర్చిందని వాళ్ళ నమ్మకం, వొదిలేట్టులేరు. అమ్మ కూడా తనవేపులేదు యీసారి. అత్త కొట్టడానికి సిద్ధమయింది. మరీ నీచంగా చూస్తున్నారు. ప్రకాశరావునిచూసి అనుమాన పడుతున్నారు. ఆయన్ని రమ్మని యిదివరకువలె పిలవడం

మానారు. తనమీద యేవో కుట్రలు జరుగుతున్నాయి. సీతా రామయ్యమామయ్య తనవేపే కాని, ఆనాటిరాత్రి అతడు నిద్దట్లో చేసిన ఆ పాడుపని తెలిసినప్పటినించి అతనితో సరిగా మాట్లాడడం మానేసింది తను. యింక తనకి డాక్టరు ప్రకాశ రావునే సహాయం అడక్క తప్పిందికాదు. తనువ్రాసి చేతిలో తలాలునపెట్టిన చీటీకి బదులు యీ చీటీ తీసుకొచ్చి యిచ్చాడు. రాత్రి తోటదగ్గిరికివా స్తే ఆలోచించవొచ్చుట. వెళ్ళి చూడాలి. వేడితేనేం ?

అందరూ పడుకున్న తరవాత దొడ్డితలుపుతీసుకు వెళ్ళింది.

" నేను తిట్టినందుకు కోపం పోయిందండీ ? "

" నా కెందుకు కోపం! నువ్వ్వే మరిచిపోవలసింది. చాలా దుర్మార్గమైనపని చేశాను. నాకు వొళ్ళు తెలీలేదు. "

" అదిపోనీండి. యిప్పుడు యేం చెయ్యమంటారో చెప్పండీ. "

" ఒక్కనిమిషంలో యేంచెప్పను ? వుండు—అంతా చెప్తా "

" నేను తొరగా వెళ్లాలి. యెవరన్నా చూస్తారు యేముంది చెప్పడానికి ? "

" నీజుట్టు తీసేస్తారంటే, నీకంటే నాకు విచారంగావుంది. యిట్లాచూడు. తళతళలాడే యీ చక్కని జుట్టునంతా తీసేస్తే మళ్ళీ నిన్నెట్లా చూడను ? "

" చూడకండి "

" చూడకండా బతకగలనా ? యిట్లా చూడు నామాట లు అబద్ధంగా కనపడుతున్నాయా ? యింకా నమ్మకంలేదూ ? "

"సరేలెండి. కాని నాకు యేం సహాయం చేస్తారో చెప్పండి."

"చెప్పడమెందుకు? పక్కన నేనుండి అట్లాంటి పని జరగనిస్తానా?"

"ఏం చేస్తారేం?"

"రెక్కలగుర్రంమీద యెత్తుకుపోతాను. చైనాదేశం వెళ్ళిపోదాం. బాణాలతో యుద్ధం చేస్తాను. అందరూ పారిపోతారు, నీకేం భయంలేదు. నా ధైర్యం నిలపడానికిమాత్రం రోజూ ఒకసారి యిట్లా కనపడుతో వుండు."

"రోజూనా! రాను. వాళ్లు కనుక్కోరూ?"

"ఇక్కడేవుంటే చూస్తారు. అట్లా ఆస్పత్రిలోకి వెళ్ళిపోతే యెవరూ కనుక్కోరు. నీకే తోస్తుంది? యేం సరదాగా వుంది ఆయింటో?"

"అక్కడికి రానండీ. కాని నన్ను కాపాడేభారం మీది. వెడుతున్నాను."

"అప్పుడే వెడతావా?"

"మళ్ళీ రేపు వొస్తాలెండి యిక్కడికి."

పాపం — ఇంకా తెలీదు అనసూయకి స్వలాభంలేకండా జరిగే సహాయం లోకంలో ఎంత అరుదో — ముఖ్యం పురుషుల నించి స్త్రీలకి.

ప్రకాశరావుని కలుసుకోవడం చాలా గట్టి అలవాటుగా పరిణమించింది. అతన్ని చూడకుండా, మాట్లాడకుండావుండ లేదు. సంతోషమేమీ లేని ఆమె జీవనానికి అమృతంతాగిస్తున్న వాడివలె వున్నాడు ప్రకాశరావు. సరిగా ఆమె హృదయం యవ్వనంలో పురుషుడికోసం తెరుచుకున్న సమయంలో ప్రకాశరావు ఆమెని సమీపించాడు. ఆసమయంలో యెవరు ఆ స్థానంలోవున్నా వారే ఆహృదయంలో అతుక్కునేవారు. అట్లానే సాధారణంగా భర్త లందరూ భార్యల హృదయాల్ని వశపరచుకునేది! భర్తలేని అనుసూయకు, భర్తస్థానంలో ప్రకాశరావు నుంచున్నాడు. ఆమెభక్తి, ప్రేమ, సేవ, అన్నీ అతనికి స్వభావసిద్ధంగా అవే అర్పించుకున్నాయి. కనకనే హృదయానికి యెంతో అలవాటై నట్లు సమీపబంధువైనట్లు తల్లికన్న, బంధువులకన్న, తనకన్న, తన నీతికన్న, పేరుకన్న యెక్కువైనాడు. నిజమైన భర్తగా, శాస్త్రాల్లో చెప్పినట్లు, నిజమైన దైవమైనాడు, ఆమెకి. ఒకపురు షుణ్ణి తెలుసుకున్న తరవాత యితరపురుషులతో సంబంధం వొద లుకోడం సులభంగాని, మొదటి హృదయబంధం వొదుల్చు కోడం కష్టం.

పెరుగుతున్న తీగె యెట్లా ఆధారంకోసం వెతుకుతుందో నవయవ్వనంలోవున్న కన్యహృదయం, ప్రేమకోసం అట్లానే వెతుకుతుంది. అది సృష్టిలోనే యేర్పడ్డది. మనుషుల మనసుల ఆధీనంలోలేదు. వాన భూమిమీదపడకుండా ఆపడం ఎంతసుల భమో, స్త్రీహృదయంలోంచి ప్రేమను అడ్డపెట్టడం అంతే సుల భం. భర్తవుంటే, ఆయన్ని ఎంతప్రేమించి, ఎంత త్యాగంచేస్తే

స్త్రీని అంత మెచ్చుకుంటారు. ప్రేమా, త్యాగమూ, కాక, ధనమూ, నగలూ, స్వంతసౌఖ్యమూ చూచుకునే స్త్రీనిమెచ్చరు. మరీ భర్తలేని స్త్రీ, తన హృదయంలో పొంగే ప్రేమను యేం చేస్తుంది ? ఎవరిమీదనో చూపుతుంది. భర్తపోవడంతో ఆమె ప్రేమకూడా చావదు. ప్రేమగలహృదయమూ వుండాలి. ఆప్రేమ యెవరిమీదా చూపనూకూడదు అంటారు. అగ్ని వంటచెయ్యాలి చెయ్యి కాలకూడదు అన్నట్లుంటుంది.

భర్త ఐనవాణ్ణి, ఎటువంటివాడైనా, ఏమిచేసినా ప్రేమిం చాలని శాస్త్రాలు విధిస్తున్నాయే. అట్లానే అనుసూయ డాక్టర్ని అతను ఎటువంటివాడైనాసరే, ఏమిచేసినాసరే, పెళ్లికానీ, కాక పోనీ, ప్రేమించింది సావిత్రిలాగు.

అత్తిల్లు

" ఇంతచిన్నవాడివి నీకు అప్పుడే బైస్కిలు బండి యెందుకు ? "

" నాకంటె చిన్నవాళ్లందరూ యెక్కుతున్నారు. నాకు సిగ్గుగావుంది. బడి యెంతో దూరం ! యెండలో నడవలేక నడవలేక ఆలస్యంగా చేరుకుంటే పంతులు కోప్పడుతున్నాడు. నీకేం ? యింటో కూచునేదానికి నీకేం తెలుస్తుంది నాకష్టం ! "

" నన్నడుగుతావేం ? తాతయ్యనడుగు."

" తాతయ్యకేం తెలుసు ? నీదా, తాతయ్యదా ఆస్తి ? "

" మంచివాడవే ! చూద్దాంలే ! పంటలురానీ ! "

" ఏదడిగినా చూద్దాం, పంటలురానీ అంటావు. మా నాన్న దగ్గిరవుంటే యెప్పుడో కొనిపెట్టేవాడు. ఒక సైకిలు కొనిపెట్టలేని పెంపకం యెందుకుచేసుకోవాలి ? "

" ఇట్లా అడిగేవాళ్లు ఎవరూలేరని. యీపాటివ్వారుకో. యెవరన్నావింటారు ! "

అని తనపెంచుకున్న కొడుకు సూర్యనారాయణదగ్గిర్నించి లేచి వెళ్లిపోవాలని చూసింది అనుసూయ. వాడికి పదిహేనేళ్లు. సెకండుఫారం చదువుతున్నాడు.

" యెవరువింటేనేం ? నాకు సైకిలు కొనిపెట్టకపోతే నేను మావాళ్ళింటికి పారిపోతాను."

"కొంచెం పెద్దవాడివికావాలి నువ్వు. దానిమీాదనించి పడి కాళ్ళూచేతులూ విరుచుకుంటే?"

"ఏమీా విరుచుకోను. ఎక్కేవాళ్ళందరూనో; నీడాక్టరు తప్ప యింకెవ్వరూ, యెక్కనైనా యెక్కకూడదనా?"

"నాడాక్టరెవర్రా? మరీ మాటలు మీారుతున్నావు?"

"యెవరికి తెలీదనీ? పరాయి మొగాడితో నీకామాట లెందుకు? నాతల్లి యిట్లాంటిదంటే నాకెంత తలవొంపులుగా వుంటుంది? నేను వొప్పుకోను యిట్లాంటి సంగతులు. నాయ నమ్మ మంచినీళ్ళచెంబు యింటిలోకి తీసికెళ్ళినప్పుడు, నీతో యేమిటి, వినపడకుండా అంటున్నాడు? వాణ్ణి వాడి దొర టోపీని చూస్తే, నాకు వొళ్ళుమంట. మనింటికి రోజూ యెందు కొస్తాడో యెవరికితెలీదనీ? నువ్వు జాగ్రితగావుండాలి, వాడె వడో మంచివా డనుకుంటున్నావు. ఏ బోగంవీధుల్లోచూసినా వాడే!"

"నీకెందుకు యీా సంగతులు?"

"అవును, నాకెందుకు? నీకు కావాలిగాని"

"నాతో మాట్టాడకు. అవతలికి పో."

కళ్ళనీళ్ళుపెట్టుకుంటో అనుసూయ గూట్లో అట్లానే కూచునివుంది. ప్రకాశరావుతో స్నేహం అనుసూయకి అలవా టయింది. వారానికి రెండురాత్రిలన్నా ప్రకాశరావుని కలుసు కుంటోంది.

తలవెంట్రుకలసంగతి వాళ్ళవాళ్లతో ప్రకాశరావు ఒక సారిగావును ప్రస్తావించాడు. కాని అతనేం సహాయం చెయ్య లేదు. చెయ్యలేడనికూడా అనుసూయకి తెలుసు.

ఆవాళ రాత్రి పదకొండింటికి ఆస్పత్రి వరండాలో ప్రకాశ రావూ అనుసూయా నుంచుని వున్నారు.

"నిన్న యెవరన్నా అనుమానపడ్డారా ?"

"లేదు. కాని సూర్యనారాయణకి యేదో అనుమానంగా వున్నట్టుంది."

"వాణ్ణిచూస్తే నాకు అరికాలుమంట నెత్తికొస్తుంది. మంచికొడుకుని సంపాయించావు!"

"వాడిసంగతి పోనీలెద్దురూ. చిన్నవెధవ, వాడికేం తెలుసు !"

"వాడికంటె నువ్వెంత పెద్దదానివి!" అని నవ్వాడు.

"వెన్నెల అందరూ బావుంటుం దంటారు. నాకూ బావుంటుందిగాని, ఆ గొప్ప అందమేమిటో తెలీదు."

"నాకుమాత్రం యీవెన్నెలమీద చాలా కోపంగా వుంది. ప్రస్తుతం చీకటిగావుంటే......... నిన్నీపాటికి యిట్లా యిట్లా పట్టుకుని........."

"మరీ వెన్నెట్లోకి జరుగుతున్నారు. జరగండి కొంచెం లోపలికి."

"యేమిటా జాగ్రత్త.........చలి పోయిందా? యింకా కోటులోకిరా, యిట్లానుంచో, యెదురుగా, దగ్గిరిగా......... యేమిటి ? యేదో కొత్తనగలు వేశావు మెళ్లో ? గడియారం గొలుసే ? యిట్లావెన్నెట్లోకిరా, చూడనీ.........పరవాలేదు లెద్దూ......యెవరుచూస్తారు? మర్యాదా, హోదా యెక్కువైనట్లుంది ...... పెద్దకుటుంబానికి యజమానురాలవైనావు. కొడుకూ, కోడలూ......యింతాచేస్తే నా బుజంయెత్తులేవు. ......యీ నున్నటివొంటిమీద యెట్లా మెరుస్తోందో! గొలును చివరలాగనీ—యీబిళ్లేమిటి......కళావరు......ముద్దుపెట్టు

కోనా......యే సుందరప్రదేశాల్లో దాక్కుందో యింతసేపు! యింత చలిలోకూడా వెచ్చగావుంది. యెంత మంచివాసన! సబ్బు! అందుకనే వితంతువులని అన్ని కట్టుదిట్టాల్లో పెట్టారు."

"యింగ్లీషుడాక్టర్లు అవన్నీ తొలిగిస్తున్నారుగా."

"యివన్నీ కూడా తొలిగిస్తారు."

ఆమె గొలుసును యెప్పటివలె సర్దాడు.

"నాకంటె ఆబిళ్లే అదృష్టమైనది."

"యేమీ?"

'నేనెన్నడూ చూడని స్థలాలన్నీ తిరుగుతోందియెప్పుడూ!'

ఆమె బుజంచుట్టూ చెయ్యేసి, దగ్గిరిగా నుంచుని కళ్లు మూసుకున్నాడు.

"యెందుకట్లా అనుకుంటావు నామీద?"

"అన్నీ అట్లానే అనుకుంటారు మీరు. యిందాకా చలివేసేనా యేం మీరు....."

యిద్దరూ నవ్వారు.

"యీ కోటు యింత పొడుగేం? యిద్దరం దీంటో దూరవొచ్చు. యీ పెద్ద జేబుల్లో యేముంటాయి? యీసిగ రెట్టుముక్క లెందుకు దాచుకున్నావు? యీ కాయితం, యీ గాజుగొట్టం, యివన్నీ యేమిటి? చిన్నపిల్లాడిలాగు యివన్నీ దాచుకుంటున్నావా? మళ్ళీ తెల్లారితే గొప్ప డాక్టరుగారు! కలెక్టరికి జబ్బుచేసినా యీయనే వెళ్ళిచూడడం?"

పధ్ధెనిమిదేళ్ళ మొద్దు నీకు చిన్నపిల్లవాడుకాగా లేనిది నేను కాకూడదా యేమిటి? పోనీ నన్నే పెంచుకోకపోయినావా వాడిబదులు! పెంపకం చేస్తున్నారంటే యే చంటిపిల్లవాణ్ణో

అనుకున్నాను. యింత చిన్న పాపాయిని పెంచుకుంటున్నావని తెలిస్తే, అంతకంటెచిన్నవాణ్ణే నేనని, పెంపకమౌదును. అప్పుడే హాయిగా 'అమ్మా, అమ్మా' అనుకుంటూ రాత్రింబవళ్లు నిన్ను పట్టుకుని.

అనుసూయ అతనినోరు మూసింది.

" అట్లాంటి మాటలంటే నేనురాను మరి. "

" రావూ ? వొస్తావు "

" అవును. యేం తెలీని దాన్ని పిచ్చిదాన్నిచేసి..... "

ప్రకాశరావు యేదో ఆలోచిస్తున్నాడు.

" యింక వెడతా. యెవరన్నా లేచారేమో ! "

" అప్పుడే వొద్దు. "

" నిన్న చందమామ ఆపెద్దకొమ్మ చివర వున్నాడు. యీవాళ నెత్తిమీద కొచ్చాడు. అప్పుడే ! చూడండి. "

" చాలాబాగా తెలుసే నీకు టైము కనుక్కోడం ! వాచీచూడు — యిదుగో — పన్నెండు కాలేదు. "

" మీవాచీలో యెంతైతే నాకేం ? తిప్పుతారు మీరు సామాన్యులా ! నాచందమామ చూడండి "

" శనివారం రాత్రి మళ్లీ యిక్కడే మళ్లీ చెప్పలేదను కోకు. వీలవుతుంది. మొన్నటి ఆదివారం చేసినట్లు చేశావా, చచ్చిపోతాను. అలవాటైపోయినావు నాకు. యెప్పుడన్నా దీనికి అంతమేవుంటే, యెట్లాబతుకుతానో తెలీదు."

అనుసూయ అతని కోటుమీద చెంపల నానించి పరిగెత్తుకెళ్లింది.

ఆమె పరిగెత్తడంచూస్తే ప్రకాశరావుకి చాలాయిష్టం. అంతసేపు ఆమె అందం చూడనట్టే తోచి 'అనసూయా' అని కేకేశాడు. ఆమె తీగెలదగ్గర నీడలో ఆగి వెనక్కి చూసింది. మళ్లీ అతని దగ్గిరికి వెన్నెట్లో వెడుతో, యెవరన్నా చూస్తారని భయపడి చీకట్లోకి వెళ్లమని సౌజ్ఞ చేసింది. ప్రకాశరావు రెండు నిమిషాలు నుంచుని యింటివేపు నడిచాడు.

ఇన్నాళ్లు యింతస్నేహంచేసినా, తనకి స్వాధీనంకాక అనుసూయ తిప్పలు పెడుతోందని అతనికి విసుకుగావుంది. ఎక్కువ చనువు తీసుకుంటే తరవాత పదిరోజులు రావడం మానేస్తుంది. కాని అతనికీ రాత్రిలిట్లా అనుసూయతో తమాషాగా గడపడం చాలా ఆనందంగా వుంది.

అనుసూయ తీగెలుదూకి, తలవొంచుకుని వంటింటి తలుపుతీసి లోపలికివెళ్లి, గడియవేసి చావిట్లో మంచంమీద కూచుంది. గోడకి దీపంబుడ్డి వెలుగుతోంది. మామా అత్తా, యిద్దరూ పక్కగదిలో గురకపందాలేసుకుంటున్నారు. సూర్యనారాయణ వూళ్లో స్నేహితులతో చదువుకుని అక్కడే పడుకుంటున్నాడు. అనుభవించిన 'ఎక్సైటిమెంట్'వల్ల నిద్రరావడంలేదు. ఇంకా ప్రకాశరావుతో బైట వుండిపోవాలనిపిస్తోంది. మళ్లీ వెడితే వుంటాడా? వృథాగా తొందరపడి వొచ్చేశాననుకుని, మళ్లీలేచి చప్పుడుకాకుండా దొడ్లోకివెళ్లింది. గేటు దాటు

తున్న ప్రకాశరావు కనపడ్డాడు. 'ఏమండీ' అని కొంచం బిగ్గిరిగా కేకేసింది. అతను వెళ్లిపోయినాడు.

అప్పుడే యెందుకు వెళ్లిపోవాలి? నేను మళ్లీ వొస్తానేమో అనుకోకూడదూ? అని కోపం తెచ్చుకుంది. వెన్నెల వంక చూస్తూ ఆ విశాల శాంత సముద్రం మధ్య నుంచుంది. పారిజాతం పువ్వులు నాలుగేరి తలలో పెట్టుకుంది. ఇటూ అటూ తిరిగింది. బాదంచెట్టు నీడకింద బావివెనక చూసేప్పటికి దొంగలు జ్ఞాపకంవొచ్చి, మెళ్లో గొలుసుతీసి చూసుకుంది, దాన్ని చూపుందన్నాడుకదూ? ఆబిళ్ల యేంవాసనేసింది? వాసనేం కనపట్టంలేదే? దాన్ని ముద్దుపెట్టుకుని దీర్ఘనిశ్వాసం విడిచింది. తన మెడమీద యెంతో అందంగా వుందన్నాడు ఆ గొలుసు. ఎట్లా కనపడి వుంటుంది? ఇంటోకివెళ్లి అద్దంతీసుకుని మంచంమీద కూచుంది దీపం అద్దంమీద పడేట్టు — మొహం చీకటిగా వుందే? ఇటుతిరిగి అటుతిరిగి మొహం కనపడేట్టు చేసింది. తనకళ్లు సీతామహాలక్ష్మి కళ్లలాగుండకూడదూ? పెద్దగా కోలగా! జుట్టువిప్పి మొహం మీదికి లాక్కుని చూసుకుంది. ఇప్పుడతను తనని చూస్తే — శనివారం రాత్రి జుట్టిట్టా పెట్టుకుని వెళ్లాలి. చూడగానే ఆ అందంచూసి ఆశ్చర్యపోతాడు. కళ్ళు కొంచెం పెద్దగా కనబడేట్టు కాటిక పెట్టుకోడానికి వీలైతే! అత్త బొట్టుపెట్టెలోని కాటిక పెట్టుకుని వెడితే! తెల్లారి వాళ్లు లేవకముందే కడిగేసుకోలేనూ? అయినా వెన్నెట్లో కాటిక కనపడుతుందా అతనికి?

ఏమీతోచదు. నిద్రరాదు. ఏదో చెయ్యాలనిపిస్తుంది. ఏమి చెయ్యాలో తెలీదు. వెన్నెలకేసి చూస్తుంది. చూస్తున్న కొద్దీబాధ కాని ఆవెన్నెలనూ, బాధనూ వొదిలలేదు — యవ్వ

నంలో, ఆబాధ ఎంతో దుస్సహమనిపిస్తుంది— యవ్వనం పోయిం తరవాత ఆబాధలేదే అని యేడుస్తారు.

అనసూయ మర్నాడు పొద్దున్న ఎనిమిదింటికి లేచింది.

"మరీ యీఅమ్మ యింతపొద్దెక్కి లేస్తుందేం? రాత్రంతా యేంచేస్తుంది? పరిక్షలా? చదువా? ఆడాక్టరుగాణ్ణి తలుచుకుంటూ జాగారంచేస్తుంది గావును!" అంటున్నాడు సూర్యనారాయణ, ఫస్టుఫారం జయించిన వస్తాదు.

నీతివేత్తలు, మనుష్యులకు ముఖ్యంగా స్త్రీలకు శరీరము వుందని మరిచిపోతారు. కొన్ని పరిస్థితులలో నరాలు ఉద్రేకంతో నిండి బాధపడతాయి— ఎంతప్రయత్నించినా అవి శాంతించవు; మనోబలమూ, యింద్రియనిగ్రహమూ బోధిస్తారు, కాలుకునరం లాగేప్పుడుగాని, తలనొప్పి వచ్చినప్పుడు కాని ఆ యింద్రియ నిగ్రహం నీతివేత్తలకు ఎంతవరకు సహాయపడుతుందో! సాధారణంగా యీనీతివిశారదులకు కామబలం తక్కువ. వెన్నెలవల్లనూ, పువ్వులవల్లనూ, వారికి యేమాత్రమూ, అశాంతిగాని, బాధగానికలగదు. రక్తాన్ని వుడికెత్తించి అర్థంకాని వేదనతో, తపనపెట్టే మహారసికత్వం వారిని పట్టదు. అజీర్ణ వ్యాధితో బాధపడేవారు,తిండిపోతుల్ని ఎట్లా వెక్కిరిస్తారో, నైతికాధికారులూ, సంఘాధికారులూ ఆవిధంగానే యవ్వన జ్వరంతో బాధపడేవాళ్ళని దండిస్తారు.

పుట్టిల్లు

మొన్న సూర్యనారాయణ పెద్ద తగూ పెట్టాడు. వాడి పక్షం అత్తా, మామా కూడా అందుకున్నారు. సూర్యనారాయణ తనకి తలనొప్పిగా వుందంటే, వాళ్ల బళ్లో కుర్రాడు నీకేంరా! డాక్టరు నాన్నగారుండగా తలనొప్పికి మందే దొరకలేదా? అని, యింకోడితో "అదృష్టమంటే వీడిదిరా— వీణ్ణి కన్న తల్లితండ్రి వుండగా, అందమైన తల్లి, డాక్టరు తండ్రి దొరికారు. ఆస్తి సరేకద! వీడికింక చదువెందుకు?" ఆమాటలతో సూర్యనారాయణ యేడ్చి యిల్లంతా గోలచేశాడు. ముసలివాళ్లకి అనుసూయ చేస్తున్నదేమీ తెలీదుగాని, ఆనిందకు ఆమె బాధ్యురాలైనట్టు వాణ్ణి వెనకేసుకొచ్చారు.

"మనకి తెలీకుండా వాణ్ణెక్కడ కలుసుకుంటోందో?" అన్నాడుకూడాను సూర్యనారాయణ. కోపమొచ్చి అమ్మా వాళ్లింటికి వొచ్చేసింది అనుసూయ.

అమావాస్యరాత్రి, అమ్మ ముట్టయింది. అమ్మ ఆ అరుగుమీద పడుకుంటే యీ అరుగుమీద అనుసూయ పడుకుంది. ఈసారి వొచ్చినప్పట్నించి మామయ్యా సీతారామయ్యా తరహా ఒక మోస్తరుగా వుంది. తనలో యేదో కొత్త మార్పు చూచి విభ్రాంతుడైనట్టు చూస్తున్నాడు. తనని కొంచెం పెద్ద దాన్నివలె గౌరవంచేస్తున్నాడు. పెంపకమయిందనేమో! మళ్లీ సూర్యనారాయణ సంగతి విని బాగా తిట్టాడువాణ్ణి. అమ్మతో డాక్టరు సంగతంతా వాడు కల్పించిందే అన్నాడు. అతనూ

అత్తా ఆగదిలో పడుకుంటారు. ఎండాకాలమైనా అత్తని బైట పడుకోనీదు. ఎంత వుక్కగావుందో...యీవాళ! యీవుక్కలో ఆగదిలో యెట్లా నిద్రపడుతుందో యీదోమల్లో ? నిన్నరాత్రి అత్తయ్య అర్థరాత్రి తనపక్కలో పడుకుంటే లేపుకువెళ్ళాడు. ఇంకా నిద్రపట్టదు.

ప్రకాశరావుదగ్గిరికి ఆస్పత్రికి వెళ్ళాలనివుంది. వెన్నెల పోయింది. చీకట్లో భయంలేకుండా అతని బుజంమీద చెయ్యేసి చెంప ఆనిస్తే తిరగవొచ్చు. కింద తేళ్ళూ పాములూ వుంటాయని భయం. తనకికూడా బూడ్సులుంటే యెంతబావుంటుంది! ఏంచేస్తున్నాడో ప్రకాశరావు ? అతని యిల్లెట్లా వుంటుందో !

మళ్ళీ ఆదివారం రాత్రి వొస్తానంది ఆస్పత్రికి. ఆలోపున వెళ్ళాలి అత్తగారింటికి. కాని ఆ వెధవ సూర్యనారాయణ వాణ్ణి బాగా తంతే ?

నిద్రపట్టింది. ఎవరో లేపుతున్నారు. ఎందుకు? వుండూ, అబ్బా! ఇంకా చెయ్యిపట్టుకుని కదిలిస్తున్నాడు. ఎందుకబ్బా ? లేచింది. పక్కలో యెవరు ? అత్తయ్య——మాట మాట్లాడరు. యెవరో ? లేచిరమ్మని చెయ్యిపట్టుకుని లాగుతున్నారు. ఈ అత్తయ్య మళ్ళీవొచ్చి పడుకుందిగావును. లేవదీసి తనని యెక్కడికో తీసుకుపోతున్నారు. గది గుమ్మం కాళ్ళకి తగిలింది. పడతా—యెందుకిలా గట్టిగా పట్టుకుంటారు? ఎవరు?—నొప్పి?—వొదులు. అక్కడ పట్టుకోక. ఎవరు ? కళ్ళు తెరిచింది. కటిక చీకటి యెవరో చెప్పు. చెపితేనేగాని రాను. నేనూ ? నేనంటే ? ....యెవరు ? మామయ్యా,.....నువ్వు ! యెందుకు ? ....రాను...ఆగదిలోకి యెందుకు ?...లాగకు...ఏమిటిది

తగుల్తోంది...మంచం...తొయ్యకు నన్ను...నిద్ర పోదలటం లేదు. అరిస్తే పొదులుతాడేమో? "అమ్మా, అమ్మా"

మామయ్య అంటున్నాడు. "మీ అత్తయ్య అనుకున్నాను నిన్ను—చీకట్లో. ఎంత పొరపాటు! యెవరితో చెప్పకేం? నిన్నుచూసి నలుగురూ నవ్వుతారు. అమ్మతోనైనా చెప్పకు. చెప్పవుకద? చెప్పనను పొదుల్తా?

"సరేలే!"

అత్తిల్లు

" ఎప్పుడన్నా నాకు బదలాయింపై వెళ్ళిపోతే నువ్వే మౌతావు ? "

" ఏమిాకాను, ఏమౌతాను ! ఏమో, ఏమౌతానో ? "

" నీకు దిగులెయ్యదూ ? "

" నాఖర్మం—యేంచేస్తాను ?"

" ఇవాళంతా యేంచేస్తున్నావు ? మధ్యాన్నం యింటికొ స్తే కనపడదేం, దొరసానిగారు !"

" మిమ్మల్ని వాళ్ళందర్లోనూ చూడడం భయంగావుంది. నామొహంలో సంతోషం, నాకళ్ళల్లో ప్రేమా అందరికీ కనపడు తున్నట్టున్నాయి. "

" ఏదీ, నన్ను చూడనీ కనపడుతున్నాయేమో !"

" మిాకు కనపడవు. వాటిని యెక్కడ కనపడ్డా చంపేం దుకు వెతికేవాళ్ళకిమాత్రం కనపడతాయి. "

" ఎవరన్నా యేమన్నా అన్నారా ?"

" సూర్యనారాయణ ముఖ్యం. మొన్న ' అమ్మ యెప్పుడో అప్పుడు డాక్టరుతో లేచిపోయేదే!' అన్నాడు అందరి ముందరాను !

ఏంచెయ్యను? మొన్నరాత్రి తలుపుచాటున దాక్కు న్నాడు నేనెక్కడికన్నా వెడతానేమో చూడ్డానికి"

"మనం యిక్కడ కలుసుకోడం ఆట్టే మంచిదనుకోను."

" చూడనీండి. "

"భయంలేదూ ? వూరుకుంటారా ?"

"ఏమో ! ఏంచేస్తారో చెయ్యనీండి."

"నాకుమాత్రం నలుగురినోళ్ళలోనూ పడడం యిష్టం లేదు."

"ఎందుకు భయం ? మనం యేంచేస్తున్నాం ? రాత్రి వెన్నెట్లో కొంచెంసేపు మాట్లాడుకోడం మహాతప్పా ?"

"వాళ్లంతే అంటారా ? ఈ వాదనెందుకుగాని యిట్లా కూచో. మంచుతో తడిసింది. ఇక్కడ వుంటే యెప్పుడో ఒక ప్పుడు యెవరో ఒకరు చూసేమాట నిజమే. లోపల కూచుం దాం. కుర్చీలున్నాయి, తలుపు తీసివుందేమో చూస్తాను."

ఆడది భయపడ్డంతసేపే మొగవాడి ధైర్యం.

"నేను లోపలికి రాను."

"ఎన్నాళ్ళు మొండితనం

"నేనురాను. తప్పు."

ప్రకాశరావు నవ్వాడు

ఇది తప్పుకాదూ ? యిట్లారా."

చీకటీ, వొంటరితనమూ, అసహాయవైన బాలిక తన చేతుల్లో వుండడమూ, ప్రకాశరావు రక్తానికి వేడెక్కించాయి. ఈపిల్ల యిన్నాళ్ళు తన నెట్లా తప్పించుకుంటోంది ? తన అశ్రద్ధ చాతనే; తన నెమ్మదితనంవల్లనే. ఇట్లాతను తాత్సారం చేస్తే యింకెవరో తీసుకుంటారు. ఈ అమ్మాయికి కోర్కె కలిగించి లోబరుచుకోవాలి. దగ్గిర చేరి శరీరాన్ని వొత్తుగా ఆనించి చేతు లతో, అంతా స్పృశిస్తో ఆమెనుద్రేకింపచేయ ప్రయత్నించాడు. అనుసూయ వలవాసనతగిలిన లేడిపిల్లవలె అదరిపడి లేచింది.

అతనూ లేచి "రా, అనుసూయా, నన్నేడిపించకు. నాకు తెలుసును నేను నీకు కావాలని. చూడు—నీకళ్ళల్లో సిగ్గు చెప్పడం లేదూ ?" అన్నాడు వేడిగా.

అనుసూయ, ప్రయత్నంమీద బలం తెచ్చుకుంది, అతన్ని తోసేసి అరుగుమీదనించి కిందికిదిగింది. ప్రకాశరావు ఆమెను యేమైనా వొదలతలచుకోలేదు. కిందినించి పైకి లాగేశాడు.

"......నిన్ను వొదలను......ఇంక యిట్లాఐతే నేను రాను. చూడు. ఎందుకు నీకాభయం ? నేను డాక్టర్ని. అంత భారం నామీద వెయ్యి. ఒకసారి........."

అనుసూయకి పెద్దభయం పట్టుకుంది. ఏంచెయ్యాలి ? మళ్లీ వొదిలించుకుని యింటికేసి చూసింది.

"పోనీండి రాకపోతేపోయినారు. నేనుండను. నన్నిట్లా ముట్టుకోవద్దు. వుండండి యెవరో వొస్తున్నారు."

వొదిలించుకుని ఒక్కపరుగు తీసింది. వెనక డాక్టరు రోజుతూ వెళ్లాడు, తీగెలు దూకేస్తోవుంటే, చెరుగు పట్టుకున్నాడు. చీరె పర్రుమని చిరిగి డాక్టరు వెనక్కి కూలపడ్డాడు. వెనక్కి తిరిగి చూసి నవ్వు ఆపుకోలేక నవ్వి పారిపోయింది.

ప్రకాశరావుకి చాలా కోపం వొచ్చింది. ఆమెని యిం కెప్పుడూ చూడకూడదని నిశ్చయించుకున్నాడు. పదిరోజులు గడిచాయి.

అతను అనుసూయగారి యింటికన్నా వెళ్ల లేదు. బాధగా వుంది అనుసూయనిచూడక పోవడం. ప్రేమకన్న కోపం యెక్కువగావుంది మరి. తనకి దొరక్కపోవడం — అనుసూయ ఆ తెలివితక్కువపిల్ల తన వాంఛని ధిక్కరిస్తుందా! లోబరుచు కుని, తనదిగా చేసుకుని, ఆ అల్లరి కంఠంలోంచి జాలివొలికే ప్రేమ శబ్దాలు రప్పించాలి. ఇంక శక్తి లేక తనపాదాల దగ్గిర పడిపోవాలి ఆమె.

అనుసూయ మాత్రం డాక్టర్ని యింక యెన్నటికీ చూడ కూడదని నిశ్చయించుకుంది. తరతరాలనించి వొస్తున్న గుణాలు మనుషులు మృగస్థితిలోవున్ననాటి లజ్జా, బెట్టూ, నిగ్రహమూ, ఇంకా మనుషుల్లో పూర్వంనించి వొస్తున్న, పాపమంటే భయమూ, లోబడితే నాశనమవుతామనే నిశ్చయమూ యివన్నీ ఆమెకి తెలీకండా, ఆమెని కాపాడుతున్నాయి.

అత్తిల్లు

"బలవంతంగా లాక్కెడతారుట. ఎల్లుండే! ఏంచెయ్యనండీ! తరవాత యెట్లాబతకను? ఎవరిముందైనా నామొహం యెట్లా చూపించను? మళ్లీ మీదగ్గిరికి యెట్లారాను? ఎట్లా? మీరెదో సహాయంచేస్తామన్నారు. ఏంచేస్తారిప్పుడు? చెప్పండి... ముందుచెప్పండి... తరవాత నేను బతకను. ఎట్లానూ చచ్చిపోతా... రేపే... అట్లా అనకండి...మీకు తెలీదు. నేను చూడలా! బలవంతంచేస్తారు... లోకమంతా హర్షిస్తుంది. పైగా వాళ్లకే సహాయపడతారు. నేను చూడలా! వాళ్ళ XRి మెళ్ళవారి అమ్మాయినేంచేశారు? ఏడుస్తో అరుస్తో తన్నుకుంటున్నదాన్ని రోడ్డంబడి మంచంలోవేసి కట్టుకుపోయి తీసేశారు. నాకు భయమేస్తోంది. మా మామయ్యకూడా వాళ్ళవేపే ఐనాడు. నేను రేపే చచ్చిపోతా. మీరేమన్నా మందిచ్చి మీచేతోనే చంపండి."

అని అనుసూయ ఆరాత్రి ప్రకాశరావు కంఠంకావిలించుకొని యేడ్చింది. అతనేవేవో చెప్పి వోదార్చాలని చూశాడు. కాని ఆమెకి విశ్వాసం కలిగించలేక పోయినాడు.

"ఇప్పుడిట్లా యెందుకు నిశ్చయించారు వున్నట్లువుండి?"

"ఆ సూర్యనారాయణ వెధవ. వాడే! వాణ్ణొక్కసారి తన్నలేరూ మీరు? మీకూ నాకూ సంబంధంవున్నదని వొకటే వాగుడు ప్రతిచోటా; పొద్దున్నలేస్తే అదే పనివాడికి."

'అమ్మ ఎప్పుడో ఆడాక్టరు వెధవతో లేచిపొయ్యేదేశాని...'

అంటోవుంటాడు. వాళ్లకి అనుమానంతోచింది. ఊళ్ళో అంతా అంటున్నారట. ఏమేమిటో! వాడి స్కూలుపిల్లలు యేదో అన్నార్ట వాణ్ణి. ఒకటే తిట్టాడు నన్ను ఆసాయింత్రం. అందరినోళ్లూ ముయ్యాలని యీపనికి నిశ్చయించుకున్నారు...

ఈరాత్రి దొడ్డిదగ్గిర కావిలికూచున్నాడు వాడు. రహస్యంగా. వాణ్ణి బైటపెట్టి తలుపేశాను. నిద్ర ఆపుకోలేకపోయినాడు గావును.

అబ్బా చాలా తల నొప్పిగా వుందండీ వాడిసంగతి చూస్తే! ఎందుకు ననిట్లా యేడిపిస్తాడు? లోకమంతా నన్నెందుకిట్లా యేడిపిస్తుంది? నాసంగతి వాళ్ళకెందుకు? నేనేమన్నా వాళ్ళజోలికివెళ్ళి, వాళ్ళని అల్లరిపెట్టానా? వీణ్ణొక్కణ్ణే నాకెందుకు కట్టిపెట్టారో! ...వీళ్ళందరికిని, బంధువుల్ని లోకాన్ని వొదిలేసి యెక్కడికన్నా వెళ్ళిపొయ్యే వీలేవుంటే——

"నన్నూ——"

"మిమ్మల్నిని? మొగవారు మిమ్మల్ని నమ్మాను. ఏమీ సహాయం చెయ్యలేరూ! మీప్రేమ లేకుండా మిమ్మల్నిట్లా కలుసుకో కుండా బతకడం యెట్లా?" అతని బుజంమీద వేళ్లాడుతో యేడుస్తోంది. అతనికి వోదార్చే మార్గం తెలీలేదు. చుట్టూ మెల్లిగా చేతులు పోనిచ్చి ముందుకి లాక్కున్నాడు. మొహంయెత్తి ముద్దుపెట్టుకుని, ఆమెని గట్టిగా అదిమి మెల్లిగా గదివేపు తీసికెళ్లాడు.

'పాపం, యెన్నికష్టాలో నీకు, నేనున్నానుగా, నేనుండగా యెవరేంచేస్తారు? నిన్నిట్లాపట్టుకుంటే యెవరొస్తారో రమ్మను. ఈ బాధలన్నీ పోగొడతాగా, అన్నీ మరిచిపొయ్యేట్టుచెయ్యనా?'

ఇంటిదగ్గిర ఆ ముసలివాళ్ళతో పడివుండడం, తన పెంపుడు కొడుకు తన ప్రాణాలు కొరుక్కుతినడం, వాడి అనుమానాలకీ, అసహ్యాపు మాటలకీ తను పడవలసి రావడం, యెవరు చూస్తారో అనేభయంతో తను ప్రతిరోజూ మాయోపాయాలు పన్నడం, తన వెంట్రికలు తీసేస్తారని యీ అల్లరీ, భయమూ, తన నిర్మలమైన ప్రేమకి యీ విఘాతాలూ, యివన్నీ జ్ఞాపకం వొచ్చి, విసుకూ, అలసటా కలిగాయి, యిదివరకంతా తల్లిమీద ప్రేమ రక్షరేకుగావుంది. కాని తన వెంట్రికలు తీయించవొద్దని యెంతయేడ్చినా ఆ తల్లి విన్నదికాదు. పైగా తాను ప్రకాశరావుని చూడడం మానుకున్నా, వాళ్ళ అనుమానాలు మానలేదు. ప్రజలు వాళ్ళకి తనకంటె యెక్కువైనారు. అంత నిర్దయగా చూసే తల్లిమీద తనకిమాత్రం యెందుకుప్రేమవుండాలి?

ప్రకాశరావు లోపలికి తీసుకుపోతోవుంటే వూరుకుంది. అతనితో పోట్లాడ్డానికి వుత్సాహమూ శక్తీ లేవు.

గదిలోపల పక్కమీద సగంవరకు వెన్నెల అందంగా పడుతోంది. అనుసూయ పరుపుమీద చీకట్లో కూచుంది.

"ఇట్లా వెన్నెట్లోకిరా. దగ్గిరిగా బావుండలా? ఇట్లా వుండనీ. ఇన్నాళ్ళెందుకు భయపడ్డావు? ఇంకా ఎందుకు ఆ చిన్న దుఃఖం? వెన్నెలవేపు తిప్పు మొఖం. ఒకసారి నవ్వు. చిన్న నవ్వు చూపించు. కోపమా నామీద?"

"చక్కలిగిలి. వొద్దు. కొంచెంవుండండి?"

" ఇన్నాళ్ళుదాచేశావు నాదగ్గిర్నించి. వుండు ఒకసారి చూడనీ......చీకట్లోకి వొంగకు. వొదులు".

మూలలు కనపడని గదీ, వుదయించే చంద్రిడి వెన్నెలా, వొంటరిగా పరపురుషుడితో దగ్గిరిగా వుండడం, చాలా కొత్తగా, వింతగా ఆకర్షించింది ఆమెని.

* * *

ఆరాత్రి అనుసూయకి కొత్తసిగ్గు వొచ్చింది. ప్రకాశ రావు వంక చూడదు. తల అవతలకి తిప్పేసుకుంటుంది. మాట్లాడదు. ఆ వెన్నెలా, తనకంఠంలో నాడీ, హృదయమూ అన్నీ మాట్లాడుతోవుంటే, తనువేరే యెందుకు మాట్లాడాలి? అలిసి, సిగ్గుతో మూసుకునివున్న కళ్ళని ముద్దు పెట్టుకున్నాడు. రెండు చేతులూ జాచి అతని తలని గట్టిగా కౌగలించుకొని —

"నేను వెళ్ళను ఇంటికింక వెళ్ళను. నిన్నువొదిలి"

"యెందుకు వెళ్ళడం వుండిపో."

"తెల్లారినా —"

"తెల్లారిందాకా."

"అంతే?"

"తరవాత యెట్లా మరి!"

పుట్టిల్లు

పొద్దుణ్ణించి అన్నంలేకపోవడమువల్ల అర్థరాత్రైనా నిద్రరాదు. ఎలికలు మూలనించి మూలకి పరిగెత్తితే భయంగా వుంది. చీకట్లో కరుస్తాయేమో! యెంతసేపు చప్పట్లుకొడుతూ కూచోగలదు? ఎన్నాళ్లుంచుతారు తనని యీగదిలో? పొద్దున్న అత్తకొట్టిన దెబ్బలు యింకా మంటపుడుతున్నాయి. తనని కన్న అమ్మకంటె, మొగవాడు మామయ్యకంటె, యీ అత్తయ్యకె యెందుకో కోపం? యేమైనా తను డాక్టర్ని చూడకుండా మానాననని వొప్పుకోకూడదు. పాపం ఆయన తనకోసం దిగులుపెట్టుకోడూ? పోనీ, అమ్మా వాళ్ళూ అపరదిష్ట అంటారుగనక, తను వాళ్లకోసం ప్రకాశరావుని వొదులుకోవచ్చు, కాని ఆయన తనని అంతగా ప్రేమించేట్టు చేసుకుని ఆయన్ని వొదిలెయ్యడం ఆయనయడల న్యాయంకాదు. తనులేక వొక్కడూ యెట్లా గడుపుతాడు రాత్రులు? వెన్నెలలో తడిసిన తనజుట్టుతో ఆడుకోడం, తనని వదలలేక వదలలేక తిరిగి చూస్తూ వెళ్ళడం, తను రావడం ఆలిస్యమైతే ముళ్ళమీదవలె బాధపడడం, తన అందంచూసి, కాంక్షించి అనుభవించడం అన్నీ తలుచుకొని చేతుల్ని వుత్తరొమ్ముకి బిగించుకొని పెదవులు ముద్దుపెట్టుకున్నట్టుగాచేసి తన్మయత్వంచెందింది. తనరొమ్ముకి అట్లా అతన్ని సిగ్గుతో వొత్తుకున్న నిమిషం, అప్పుడు వొంట్లోంచి పరిగెత్తిన విద్యుచ్ఛక్తి స్ఫురణకువొచ్చాయి.

ఎన్నాళ్లు యిట్లా కట్టిపెడతారు? వొదలగానే ఆయన దగ్గిరకి వెళ్లిపోవాలి. ఈమూన్నాళ్లూ యేమనుకుంటున్నాడో! యేంగోల పెడుతున్నాడో! ఒక్కచీటీ పంపడానికన్నా వీలుంటే బాగుండును! కబురన్నా పంపితే!......యెట్లా?

ఎన్ని దెబ్బలన్నా తినవొచ్చు ప్రేమకోసం. తననుభవించిన సౌఖ్యంలో యీబాధ ఎన్నోవంతు! కాని దెబ్బలుతినడం అసహ్యం. తనని అవమానపరిచినట్టు, మృగంతో సమానంచేసినట్టయింది. అందులో అత్త! ఆతాడుతో! యేం అధికారం అత్తకి తనమీద! అత్త తప్పుచేస్తే తనచేత దెబ్బలుతింటుందా? యింకోళ్లని కొట్టడం యెంత అసహ్యం!

వాడు—సూర్యనారాయణ కొట్టడానికి మీదపడ్డాడు. మామయ్య గట్టిగా లాగేస్తేనేకాని లొంగాడుకాడు. వాడికెందుకో ఆకోపం? వాడి స్నేహితులు వెక్కిరిస్తారని. ఆ స్నేహితులకెందుకు ఆకోపం? తనసంగతి యీలోకానికంతా యెందుకు? యింతకోపం! దాసీది రత్తి అది రోజుకి ఒకడితో వుంటుంది. దానికెంత కోపంవచ్చింది! తిట్టుకూడా తిట్టింది తనని! దొంగతనాలూ అవీ చేస్తే యింత కోపంరాదే! మనిషిని చంపినవాణ్ణి చూస్తే కొంతభయమూ, గౌరవమూ వుంటాయి. కాని యిట్లాటి స్త్రీ మీదమాత్రం........

తనకి దిక్కులేకపోబట్టేకదూ యింతదౌర్జన్యం! ఒక్కరూ తనవేపు పలికేవారు........ఒకవేళ ప్రకాశరావే, ఆసమయాన అక్కడవుంటే తననట్లా తిట్టేవారా? అమ్మ జుట్టుపట్టుకు యీడ్చేదా? యిప్పుడన్నా అతనికి తెలిస్తే వూరుకుంటాడా?

వీళ్ళందరినీ తన్ని తనని విడిపించడూ? పాపం, వీళ్ళని అతను తన్ను
తోస్తే మామయ్యనీ, అమ్మనీ యేమీ చెయ్యవొద్దనాలి.
మామయ్య తననేం చెయ్యలేదు. ఇంటికి మొగపెద్దయినా.
అమ్మ తనని కన్నది, పెంచింది. యీ అత్తని, అతను, తనని
అత్తకొట్టినట్టు కొడుతోవుంటే చూడాలనివుంది. మామయ్య
వూరుకుంటాడా? వూరుకోకపోతే, ఆయనకికూడా తన్నులే!
తప్పని వొదిలిపెట్టగానే అతనికి తెలియచెయ్యాలి. తనని గదిలో
పెట్టడమంటే యేమిటో తెలుస్తుంది వీళ్ళకి. ఈశిక్ష యెంతనీచం!
రోజూ మొగుళ్ళతో సరసాలూ, అనుభవాలూ, మోహామూ
తీర్చుకొనేవాళ్ళు తనని శిక్షించడం! తను యెంతో ఆనందంగా
యింకోరిని ప్రేమిస్తే, దాన్ని, ఆ అనుభవాన్ని, యిట్లాంటి పాడు
పేర్లతో పిలిస్తే తననీ తన ప్రియుణ్ణి యెంతో అవమానపరచి
నట్లయింది. యెంత అందంగా, బలంగా, ధైర్యంగా, ప్రేమ
మూర్తివలె తనహృదయాన్ని యేలిన ఆ మహారాజునా, ఆపాడు
మాటలన్నీ వీళ్ళన్నది! ఒక్కమాటా జవాబుచెప్పకండా వూరు
కోవలసివొచ్చిందా! తనచేతులు, వేళ్లు, మొహం, యెంతో అం
దంగా అప్సరసవలె వున్నాయని మళ్లీ మళ్లీ ముద్దులుపెట్టు
కున్నాడు. తన జుట్టుతో యెట్లా ఆడుకున్నాడు! ఆజుట్టుని పట్టు
కుని యీడ్చింది అమ్మ. 'నెప్పో' అని యేడవడం, అతని
చేతుల్లో ప్రేమతోనవ్విన తను యేడవడం యెంతో నీచమనిపిం
చింది. మళ్లీ ఆయన మొహమెట్లా చూడడం? లోకంలో తనూ
మనిషినని యెట్లా తిరగడం? తన అనుభవం వున్నతమని, సుందర
మని వీళ్ళకి అర్థంకాదా? లేకపోతే, లోకభయంవల్ల యిట్లా
చెయ్యాలవుతారా? అస్వభావికము, పశుసమానము, ఘోరము,

రాక్షసమైనపని చేసినట్లు చూశారు. అత్త రోజూ చేస్తున్నపనే. అమ్మ తనని కనడానికి పొందిన అనుభవమే ! పరాయి పురుషుడనా ? ప్రకాశరావు పరాయివాడనా ? వీళ్ళందరికంటే తనకి ఆప్తుడు. ఎవరో కొత్తవాడు, మామయ్య, అత్తయ్యకి తన బంధువులందరికంటె యెక్కువవాడుకాలేదూ ? తనకి అట్లానే !

ఎవరో తలుపు తెరుస్తున్నారు. అమ్మో, బహుశా! ఆకలిగా వుంది అన్నంపెడతారా? దీపంలేదే! ఎవరు? దగ్గిరికివొచ్చి కూచున్నారు. తినమని యింత పులిహోర ముందుపెట్టారు. ఎవరు? మామయ్యలాగుంది. నోరు మంటపుట్టి మంచినీళ్ళడిగింది. తెచ్చియిచ్చాడు.

"పొద్దుణ్ణించీ నీ అవస్థచూస్తే దిగులేసిందినాకు. మరి నువ్వుచేసిన పనేమిటిచెప్పు! ఈ సంబంధం మానుకోవాలి. అది మనకులప్రతిష్ఠకీ మన కుటుంబం పరువుకీ తగిన పనికాదు. వొప్పుకోవ్వూ? మామయ్యని నాకోసం వొప్పుకోవ్వూ?

గడ్డంకింద చెయ్యేశాడు చీకట్లో వెతికి. నిన్ను పొద్దున్న అత్తయ్య కొడుతోవుంటే నాకెట్లా వుందనుకున్నావు? నన్ను కొట్టినట్టయింది. చిన్నప్పణ్ణించీ నీమీద నాకెంతో ప్రేమ అని నీకు తెలుసుకదా ? నాతో యెందుకు చెప్పలా ముందే? యిట్లా మనప్రతిష్ఠ పాడుచేసి, అన్యాయంగా దెబ్బలుతింటావా ? పాపం, చూడనీ, యెట్లా బొబ్బలుకట్టిందో—మందురాయనా ?"

చేతితో నడుమును తాకిచూస్తున్నాడు. ఇదేమిటి మామయ్య యిట్లాచేస్తున్నాడు ? లేచి పక్కగా వెళ్ళింది.

"ఎందుకు అట్లా వెళ్ళిపోతావు? నేనేగద! యెంతో ప్రేమ నీమీద! యెన్నాళ్ళనించో నీమీద మనసూ!"

చీకట్లో పట్టుకున్నాడు.

"ఇదేమిటి, మామయ్యా? నామీద నీకిట్లాంటి కోర్కా! ఛీ, ఛీ వొదిలెయ్యి......అబ్బా! అరుస్తాను. వ్రా...వ్రాపి రాట్టంలేదు. వొదులు" గట్టిగా పోట్లాడి వొదిలించుకుంది.

"అడాక్టరు వెధవ విలవచెయ్యకపోతానా? చిన్నప్ప ణ్ణించీ నీజాగ్రత్త తీసుకుంటే యిదా కృతజ్ఞత! వెధవబ్బొట్టు. అబ్బో! నీ నీతీ, నీపాతివ్రిత్యం నేనెరగనిదా?"

"పోనీలే నేను పాపిష్టిదాన్నే. నాసంగతి నీకెందుకు పో"

"పోతా, పోతా, నోరుమూసుకుని యిట్లారా"

"వొద్దు"

"నాబాబువికదూ? నీకింకేమీ భయంవొద్దు. నేను కాపాడతాగా? నిన్నెవరూ ఏమీ అనరు. నేననసీను. చూపే స్తాను. నీయిష్టం — కావలిస్తే ఎవరికీ తెలీకుండా అడాక్టరు దగ్గిరికి నేనే తీసుకుపోతా రా."

"ఛీ, ఛీ, అమ్మతో చెప్తానుండు. ఏమిటీ పాడుబుద్ధి నీకు?— యిన్నేళ్ళొచ్చి—"

"ఓసి తప్పుడుముండా, నీతులు బోధిస్తున్నావుటే— నీ మొహం నిన్నడిగేదేమిటి? విను. ఇదివరకంటే నేనడగడమూ తప్పే నువ్వు వొప్పుకోడమూ తప్పే! కాని యిప్పుడేం అభ్యం తరం? ఎట్లానూ చెడ్డావు. నేనోటీ వాడోటీనా? అందులో మామయ్యని—చిన్నప్పణ్ణించి నిన్ను ప్రేమించినవాణ్ణి. నీ అత్త ఓబండ. మనిద్దరమూచేరి దాన్ని యేడిపిద్దాం—ఏం? మాట్లాడు. ఇట్లాంటి యిష్టం నీకువుందని నాకు తెలీదు. తెలిస్తే వాడిదాకా

పోనిచ్చేవాణ్ణా నిన్ను! నాతో ఒక్కమాట అనకూడదూ? ఆ రాత్రి జ్ఞాపకంలేదూ? చూశాను యిష్టపడతావేమోనని! 'ఛా పాపం! ఏమెరగనిపిల్ల! దానిజోలి నాకెందుకని' వూరుకున్నా. ఏం? ఏమంటావు?"

"ఉండు మామయ్యా, నాకిష్టంలేదు"

"ఇష్టం మహబాగా వుంటుంది. నాదగ్గిర చెప్పకు కబుర్లు"

"వొదులు. వొదలకపోతే అరుస్తాను"

"అరుస్తావా? అరుస్తావా? నీగొంతు పిసుకుతాను. నీ నాలిక చీలుస్తా. వాణ్ణి రివాల్వరుపెట్టి కాలుస్తాను— ఎవరనుకున్నాడు! మర్యాదస్తులపిల్ల అనుకున్నాడా? భోగం—అనుకున్నాడా? ఎవడంట వాడు నీకు? నీలుగుతావ్రా పైగా! పాడు పనిచేసి! నోరుమూసుకో పడివుండు."

గొంతునొక్కాడు ఒకచేత్తో — ప్రాణం ఎగిరిపోతోంది తన్నుకుంది. దొర్లింది. చెయ్యికొంచెం వొదులుకాగానే బిగ్గిరిగా అరిచింది. ఇద్దరు ముగ్గురు పరిగెత్తుకొచ్చారు.

"ఏమిటి! ఏమిటి! ఎవరు? దొంగలు— దీపం— దీపం—"

మామయ్య బట్టలు సద్దుకుంటో లేస్తున్నాడు.

"ఏంలేదు— ఏంలేదు— నీదుంపతెగా! నాచేతుల్లో నీకు హత్యజరిగిందేనే! ఎవరూలేరు — ఇదీ — ఇదీ — నీజింహాతీస్తా— చూచుకో నాతడాఖా — ఇది ఏదో కలవరిస్తోంది— కాదు పారి పోవాలని చూస్తోంది—

"ఎవరు! ఎవరు?"

"ఇదే— కిటికీలోంచి దూకి పోవాలనుకుంది. ఏమిటా అని దీపంతెచ్చిచూస్తే—"

"అట్లా కాదు. దీన్ని కట్టివెయ్యాల్రా! కాళ్లూ చేతులూ విరక్కొట్టి– అసలు దీని మదమణచాలి. వడ్లమన్నాటివారి అమ్మాయికి చేసినట్టు – వాతలు పెడితేనేకాని బుద్ధిరాదు. ఇట్లాంటివాళ్ళకి– ఓతాడు తేవే!"

"ఏమిటి యీఅర్ధరాత్రి? దానిమొహం పారిపోవడ మేమిటి?"

పోయిపడుకున్నారు.

నిజమే మామయ్య మంచిమాట అన్నాడు– పారిపోతే!

డాక్టరెక్కడవుంటాడో, ఏంచేస్తోవుంటాడో? ఎంత ఆశ్చర్యం కలుగుతుంది అతనికి! కాని తనని యింటోనే వుంచుకుంటాడా? మరి వీళ్ళు వొచ్చి తగాదా పెడితే! పోనీ యింకో వూరు పోవొచ్చు. బదలాయింపు తెప్పించుకుంటాననికూడా అన్నాడు ఒకసారి. మరి వెంటనే వెళ్లిపోవడానికి వీలుంటుందా? ఆసంగతులన్నీ అతనే చూసుకుంటాడు, తనకెందుకు ముందే యీసందేహాలు! – అతని దగ్గిరికి వెళ్ళిపోయి, తరవాత యింకేం కావాలి తనకి? వీళ్లు బాగా ఏడుస్తారు. కాని పాపం అమ్మ ఏడిస్తేతనకి దిగులుపుడుతుంది. కాని ఏంచెయ్యగలదు తను?

ఇప్పుడెన్నిగంటలో మరి? ఇప్పుడుకాదు – వెడితే! ఆ రోడ్లవెంబడి వొకత్తా! భయంకాదా? రేపు వెళ్ళాలి. కాని పగలు అందరూ చూడరా? ఆస్పత్రికివెడితే యెట్లా? కాదు. రేపు సాయింత్రం చీకటిపడ్డాక పోవాలి.

ఏ యిల్లూ లేదు

అమ్మా! ఇంటోంచి తప్పించుకోడం, అంత కష్టంగా లేదు గాని, ఆ రోడ్లవెంబడి చీకట్లో నడిచి, ఎవరికంటా పడకుండా రావడంమాత్రం చాలా ప్రయాస అయింది. ప్రతివారూ విరోధుల్లాగే తోచారు. ఎంత దూరమనిపించింది? కాని కష్టాలు గట్టెక్కాయి. డాక్టరు లోపల యెవరితోనో మాట్లాడుతున్నాడు. కొంచెంసేపు వరండాలో చీకట్లోనుంచుంది. ఆకొత్తాయన వుండగా ఎట్లా లోపలికివెళ్ళడం? ఆలస్యమవుతోంది. తనవాళ్లు తరుముకువస్తే! ఈపాటికి వెతుక్కుంటోవుండాలి.

నౌకరువొచ్చి, ఆమెనుచూసి, అడిగాడు, అనుసూయమ్మ వొచ్చింది చాలా జరూరుపనిట అని చెప్పమంది. ఈశ్వరుడి కరుణ అంటే అట్లా వుండాలి. అతను బుజంమీద చెయ్యివేసి లోపలికి తీసికెళ్ళిం తరవాత ఏం చెయ్యగలరు తన వాళ్ళు! పమిటా జుట్టూ సర్దుకుంది. జవాను చెప్పడం వినపడ్డది. మాటల్లేవు. రాలేదేం? అవసరమైన పనికావును. కాని యీబైట కూచోడమెట్లా. తెగించింది. తలుపు తోసుకుని లోపలికి నడిచింది. ఆమెని చూడడంతో ప్రకాశరావు మొహం తెల్లనయింది. ఆమె మాట్లాడకముందే, అతను కోపంతో “మాట్లాడుతున్నాను కనపడ్డంలేదూ? బైట కూచోండి, వొస్తాను.” అని, ఇంగ్లీషులో తనసంగతే ఆ రెండో ఆయనతో చెపుతున్నాడు. ఏదో అబద్ధమె వుంటుంది. తను లోపలికి రావడం తప్పుగావును! తనకేం తెలుసు!

ఏమీ అనలేక బైటికి వెళ్ళింది. బైట రెండు బల్ల లున్నాయి. వాటిమీద కూచుంది. రోడ్డుమీది వాళ్ళందరికీ కనపడుతోంది. అందరూ తననే చూస్తున్నారు. తనెంత రహస్యంగా రావాలనుకుందో, అంత బట్టబైలయింది. రాగానే ప్రకాశరావు తనని కావిలించుకుంటాడనే గంపెడాశతో, విడు దలకాగానే పరిగెత్తుకొచ్చింది. ఇట్లా చేశాడు, యింత దుర్మార్గుడా? కాదు, దుర్మార్గుడుకాదేమో! ఆకొత్తమనిషి యెవరో వుండబట్టి అట్లా చేశాడు. అంతేగాని తన నంత దయగా ప్రేమగా లాలించే ప్రకాశరావు మారిపోతాడా? ఇంకా ఆయన యెప్పుడు వెడతాడు? గంటయింది. అప్పుడప్పుడు వాళ్ళు మాట్లాడే వ్యవహారం మాటలు ఆమెచెవుల్లో పడుతున్నాయి.

ఆయనెవరో వెళ్ళగానే తనను యెంత ఆదరంగా చూస్తాడో! తను అతని యింటోనే యెంత సుఖంగా వుండ వొచ్చో ఆలోచించు కుంటోంది. కిటికీలోంచి ఆ కొత్తాయన బూడ్సులు కనపడుతున్నాయి. అవి యెంతసేపటికీ కదలవు. అప్పుడప్పుడు మాట్లాడకండా కూచుంటాడు. వెళ్ళడు. మాట్లాడినప్పుడు ముగించే విధంగా మాటలు వినపడవు. తనని కలుసుకోవాలనే ఆతృతతో ప్రకాశరావు "సరేలెండి, తక్కింది రేపు మాట్లాడుదాము" అని ఆయన్ని పంపేస్తాడనుకుంది. కాని ప్రకాశరావే కావలసి ఆయన్ని కబుర్లలోకి దింపి ఆపుతున్నట్టు కూడా తోచింది.

చివరికి ఛైర్మనుగారు లేచారు. ఆయన్ని పంపేందుకు ప్రకాశరావు వరండాలోకి వొచ్చాడు. ఆయన వెళ్ళగానే డాక్టరు అనుసూయవేపు తిరిగి

"ఇదేమిటి యిప్పుడొచ్చావిట్లా?" అన్నాడు. కంఠంలో కోపం వినపడుతోంది.

"లోపలికి రా" అని ఆమెని తన మందుల గదిలోకి తీసికెళ్ళాడు. వెంటనే ఆమె తన చేతుల్ని అతని మెడచుట్టూ వేసి మొహంకేసి చూసింది. ఆమె మొహాన్ని దగ్గరిగా వొంచి ముద్దు పెట్టుకున్నాడు. ఆమె అతనిమెడ వొదలక పెదవుల్ని దగ్గిరిగా తీసుకోడంచూసి అతనికి భయంకలిగింది. మెల్లిగా వొదిలించుకుని

"ఏమిటి, తొందరగా చెప్పు" అన్నాడు.

"కనుక్కున్న తరవాత వూరుకుంటా రనుకున్నామా, నన్ను గదిలోవేసి చాలా యేడిపించారు. నిన్నరాత్రి మా మామ......... పరిగెత్తుకొచ్చాను, యింక నేను యింటికె వెళ్ళను."

"వెళ్ళక !" అతని కంఠస్వరంలోని అనుమానం విని అనుసూయకి భయం కలిగింది.

"ఇక్కడేవుంటాను. ఎక్కడైనా వుంటాను"

"ఇంటిదగ్గిర్నుంచి రావడం మంచిపనేనా?" నుదురు ముడుతలు పడ్డది. కళ్ళలో కోపం కనపడుతోంది.

"ఎట్లా వుండను ఆయింటో? నన్నేంచేశారంటే....."

ఎట్లాగో మారిపోయినాడు యీ మూడురోజుల్లో. అంతా అతనితో చెప్పేద్దా మనుకుంది. చెప్పడానికి అనుకున్న మాటలేవీ రావడంలేదు.

"చూడండి, మూడురాత్రులు కనపడకపోతే యేమను కున్నారు? వూరంతా గోలయింది. మీకు తెలీలా?"

తెలిసిందని తలపూయించాడు.

"మీరేం చెయ్యలేదేం ?"

"ఏం చెయ్యను ?"

"నాకేం తెలుస్తుంది ? మీకు తెలియాలి! యేమేమిటో అనుకున్నాను. వాళ్ళని ఖైదు చేయిస్తారనీ, నన్ను తీసుకు వెడతారనీ యేమేమిటో అనుకున్నాను........... పోనీలెండి. అదంతా అయిపోయింది. తప్పించుకు వొచ్చేశాను. యీ మూడురోజులూ మిమ్మల్ని చూడాలనే! యెప్పుడుచూస్తానా అనే! మళ్లీ యీవాళ రాత్రి—మళ్లీ— యింక వొదిలిపెట్టను కదా — యింక యెప్పుడూ........"

అతన్ని చాలా ప్రేమతో తాకింది. యీ ప్రేమని చూసి అతని మొహంలో కలిగే మార్పు అనుసూయ గుండెల్లో భీతి పుట్టించింది. అతను మాట్లాడితే వినాలని ఆగింది.

"అసలు యింటిదగ్గిర్నించి రావడం చాలా తప్పు. యిప్పుడేమైపోతావు ? నాకు కబురుపంపించి వుండవలసింది"

"మీదగ్గిర వుంటాను,"

"నాదగ్గిరా !"

"అవును."

"ఇక్కడెట్లా వీలవుతుంది ? నువ్వు నాకెవరని యిక్కడ వుంచను? "

అనుసూయకి తెలిసింది.

"వుణ్ణేండి. నేను వెళ్ళను. యెక్కడికి వెళ్లను ?"

" ఇంటికి వెళ్లాలి. మళ్లీ వాళ్లనుమానపడకముందే వెళ్లాలి. నీ శ్రేయస్సుకోసే చెపుతున్నాను, వొచ్చే కష్టాలు నీ కర్థంకావు. చిన్నదానివి. "

" నన్ను మళ్లీ మీదగ్గిరికి రానీరు. "

" పోనీ ! "

ప్రకాశరావు తననించి ఇట్లా విముఖుడు కావడం అనుసూయకి ఏమాత్రం అర్థంకాలేదు. మర్యాదస్తులైన మొగవాళ్ళని పాలించే మాలిన్యాలూ, స్వార్థాలూ, ఆమె కింకా తెలీవు. తనేదో తప్పుచేశాననీ, తల్లియిల్లు వొదలడం అతను ఎందుకో అంగీకరించడంలేదనీ, ఆమె మనసు వెనక ఆలోచించుకుంటోంది. తనని ప్రోత్సహించిన ఆనందానికి రొమాన్సుకి తన సర్వస్వాన్నీ వప్పగించి, వెనకముందులు చూడకండా ముందుకి దూకిన అనుసూయకి పాపం యీ అనుభవం భయంకరమైన కలమల్లే వుంది.

"ఎట్లా ?" అంది, ఏం తోచక.

" ఎంతకాలం వొచ్చేదానివి ? నాకు ' ట్రాన్స్ఫరు ' అయితే యేం చేసేదానివి? "

" మిమ్మల్ని చూడకండానా ! నేనుండలేను, మిమ్మల్ని ప్రేమించాను. చూడకండా బతకలేను. నేనువెళ్ళను. "

" ఇట్లా కాదు. నేనూ నిన్ను ప్రేమించాను కాని నాలుగు రాత్రిలు గడిపితే—యెల్లకాలమూ వీలవుతుందా ? ఆలోచించుకో. నీబంధువులూ, సంసారమూ అన్నీ వొదిలి యిట్లా వొచ్చేసి యేమైపోదామని ? నామాట విని వెంటనే వెళ్ళు. "

"నన్ను ప్రేమించినవిధం – ఆస్పత్రిలో మీరు, నేను —మీదాన్ని, నన్నే ప్రేమిస్తున్నానని. ఆమాటలని......"

"ఆసమయం అన్నవన్నీ నిజంగా వేదవాక్యాలుగా పట్టుకుంటావా ? నువ్వింకా చిన్నదానివి నామాట విను."

"అయితే నేను మీకక్కర్లేదూ ?"

"కావాలి. కాని యిట్లా యింటిదగ్గిర్నించి వొచ్చి, నాతోవుంటే నన్ను పాడుచేస్తావు. నువ్వు పాడవుతావు. అందు కని చెపుతున్నాను."

"మిమ్మల్ని చూడడానికి వీలుండదుగా ?

"అదే మంచిది."

"అంతేనా ! మిమ్మన్నెంత నమ్మానండి ! యెంత ప్రే మించానండి !"

లోపల్నించి డాక్టర్ని యెవరో పిలుస్తున్నారు.

"నేనే మైపోవాలి ? యేమైనాసరే యింటికి వెళ్ళను. యేంకాను ?"

"మీ యింటిదగ్గిర దిగపెడతాను రా."

ఎవరో తలుపు కొడుతున్నారు.

"వొస్తున్నాను యింటోకి వెళ్ళు" అన్నాడు డాక్టరు.

ఇంక లాభంలేదనుకుంది. డాక్టరు చెయ్యి పట్టుకుని బైటికి తీసికెడుతోవుంటే మాట్లాడకండా యేడుస్తోవొచ్చింది. వరండాలో ఒక్కసారి మళ్ళా డాక్టరు మొహంకేసి చూసింది. రాత్రికేసి చూసింది, వీధిలో యెవరూ తిరగటంలేదు. "ఇంతే నండీ" అని మూలుగుతో యేడ్చి వీధులోకెళ్ళి "ఇంక నన్ను చూడరు. సుఖంగా బతకండి" అని వెళ్ళిపోయింది.

అనసూయ వెళ్ళగానే డాక్టరు విచారంతో స్తంభం పట్టుకుని నుంచున్నాడు, ఒకనిముషం.

"ఆమె యెవరండీ? యీఅర్ధరాత్రి అట్లాపంపించేశారు" అన్నారు చీకట్లో మూలనున్న ఆయన బల్లమీదనించి. ప్రకాశ రావు అదిరిపడి—'ఎవరు'వారన్నాడు.

"నేనండీ, సూరయ్యని"

ప్రకాశరావు సూరయ్యని రాత్రి పడుకోడానికి రమ్మన్న సంగతి మరిచిపోయినాడు. ఆయన పక్కన పల్లెటూరినించి మందు పుచ్చుకోడానికి వొచ్చిన కమ్మాయన, భాగ్యవంతుడు. కనక ప్రకాశరావు ఆయనకి చాలా మర్యాదచేస్తున్నాడు. అతడు తనని ఆసమయంలో చూసినందుకు అనసూయమీద కోప మొచ్చింది.

"నాదగ్గిరికి మందుకొచ్చేదిలెండి. మంచిరకం కాదు. యింటో తగాదాపడి యిక్కడికి వొచ్చి నన్ను యెక్కడన్నా వుండడానికి స్తలం చూపమంటుంది. నేనేంచెయ్యను ? వెళ్ల మంటే యేడుస్తుంది."

"పాపం యిప్పుడేమవుతుందో ?"

"ఇంటికి పోతుంది. మనకెందుకులెండి. బైటకూచు న్నారేం, చీకట్లో ? పక్కేమన్నా యిస్తానుండండి" అని లోపలికి వెళ్లిపోయినాడు.

సూరయ్యకి అరవై యేళ్లుదగ్గిరిగావొచ్చినా 'రొమాన్సు' చావలేదు. జాలి యెండిపోలేదు. అనసూయవంక చీకట్లో చూసినప్పుడే ఆమె లేత దృఢమైన నడుంవొంపు, చంపల కోల తనమూ కనపడ్డది. అనేక స్త్రీ సౌందర్యాలని చూసిన అతని

కళ్లకి, వాటి అనుభవమిచ్చే సౌఖ్యమూ ఆమె కంఠంలోవుండే 'పాషన్' తెలిసింది. వెంటనే లేచి చీకట్లో ఆమెనివెతుక్కొంటూ బైలుదేరాడు. ఇట్లాంటి నిశీథ అన్వేషణాలవల్లనే యీ ఆస్పత్రికి చేరేగతిపట్టిన సంగతి మరిచాడు.

దిగులుతో మెల్లిగా నడిచే అనుసూయ వెంటనే దూరంగా నడుస్తున్నాడు. ఆమె యిళ్లనీడలలో నడుస్తో వూరిబైట కాలవ దగ్గిరికి పోయింది. నీటిదగ్గిరిగా నుంచుని, కొంచెంసేపు యేదో ఆలోచించి, చుట్టూ చూసింది. కూచుంది, ఏమాలోచిస్తోందో మెల్లిగా యేడుపు పారంభించింది. కాలవ అవతల వొడ్డున గానుగచెట్లలో మిణుగురు పురుగులు ఆడుతున్నాయి. నీటిలో నక్షత్రాలు మెరుస్తున్నాయి. ఆమె యెక్కిళ్లుతప్ప యింకేమి శబ్దంలేదు. సూరయ్య హృదయం తపించిఁది. ఆ ఏడుపులోని అమాయకత్వం, నిరాశా, బోధపడుతున్నాయి. యవ్వనానం దంతో నిలవలేక, అనాలోచనగా, కనపడ్డ పురుషుణ్ణి నమ్మి నశించిన కన్యల హృదయవేదనంతా వినవొచ్చింది ఆతనికి ఆరాత్రి! అనుభవించిన పురుషుడు చెక్కుచెదరక వృద్ధిపొంద డమూ, వాడు నలిపి వాసనచూసి పారేసిన యీచిన్ని పూలిట్లా వాడిపోవడమూ, సంఘం నిరాదరణా, నిర్దయా, మృత్యువు తప్ప యింకో ఆహ్వానం లేకపోవడమూ, అన్నీ దూరంగా తోచాయి. అతని మనస్సుకి. 'బిడ్డ' అయిన స్త్రీకన్న ఘోర మింకోటి ప్రపంచలోలేదు.

వెనకనే వెళ్లి 'తల్లీ' అన్నాడు.

ఆమె గబాలున నీళ్లలోపడ్డది.

సూరయ్య ప్రాణాలు ఎగిరిపోయినాయి. అతనికి యీత రాదు. కాని ఆలోచించలేదు. దూకాడు. ఎండాకాలం కావడం చేత కాలవ లోతులేదు. అతనికి కంఠంవరకు నీళ్ళొచ్చాయి. చుట్టూ చూశాడు. జాడలేదు నీళ్ళఅలలూ, అలలమీదచెదిరే నక్షత్రరేఖలూ తప్ప. సగం మునిగి యిటూ అటూ వెతికాడు కనపళ్లేదు. ఎంతసేపయిందో! విచారంతో భయంతో చుట్టూ చూస్తున్నాడు. మెల్లిగా పీచులాగా వెంటికలు కనపడ్డాయి, తాకడం భయంవేసింది. బతికివున్న తలమీది వెంటికలు ముద్దు పెట్టుకుంటాము. వేళ్లతో ఆడుకుంటాము. కాని మరణించ గానే నీళ్లలో చీకట్లో తేలివొచ్చే వెంటికల్ని చూస్తే భయం అనుకున్నాడు. చప్పున పట్టుకుని పైకిలాగి, మనిషిని వొడ్డుకు తెచ్చాడు. ప్రాణం కనపళ్లేదు, సంఘం బలితీసుకున్న ఆ బాలిక వంక చూస్తో నుంచున్నాడు సూరయ్య. ఆకాశాన నక్షత్రాలు మెరుస్తున్నాయి. మిణుగురుపురుగులు గానుగచెట్లలో ఆడు కుంటున్నాయి. నీళ్లు మళ్లీ కుదటబడ్డాయి. లోకం మామూ లుగా నిద్రపోతోంది. అనసూయ కదలకుండా పడివుంది, యీ కామాలకు, యీ క్షోభలకు, పెంపుళ్లకు, మామ య్యకూ, నిందలకు, నవ్వులకూ, యీర్ష్యలకూ, అతీతురాలై.

వేదాంతం

'సత్తిరాజు అనే వోవర్సీరు ఆత్మహత్య చేసుకున్నాడు. పోలీసు విచారణ జరుగుతోంది'

అని పేపర్లో చదివాను. పదిహేనేళ్ల కిందట విక్టోరియా హాస్టల్లో నాకు నాలుగుగదు లవతల గదిలోవున్న సత్తిరాజే నేమో! ఆరోజుల్లో ఆ సత్తిరాజుకి నామీద నిష్కారణ గౌరవం. తక్కినవాళ్లు నన్ను ద్వేషించడానికి అనేక న్యాయమైన కారణా లున్నాయికాని, యితను గౌరవించడానికి ఒక్కటీ లేదు. నాతో చనువు చేసుకోవాలని చాలా ప్రయత్నించాడు. కాని, నా కతనిమీద ప్రత్యేకమైన ప్రేమ రాలేదు. మొదటినించీ నాకు స్నేహితులమీద ప్రేమ వుండేదికాదు. ఇప్పుడూ అంతే. పురుషుడికి నా హృదయంలో చోటులే దనుకుంటాను. కాని, సత్తిరాజు దృష్టి ఎప్పుడూ నన్ను వెంబడిస్తూ వుండేది. అతనే నేమో యీ ఆత్మహత్య చేసుకుంది? ఎందుకో? నా దుర్భర జీవితాన్ని తలుచుకుని, కొంచెం యీర్ష్యకూడా పొందాను.

గంట కొట్టింది. పత్రిక నక్కలాగుకాచుకుకూచున్న రంగనాథం ముందుపారేసి క్లాసులోనికి వెళ్లాను. కాని, ఆ ఆత్మ హత్య నా జీవితాన్నెంత తారుమారు చెయ్యబోతుందో నాకు తెలీదుకదా!

మర్నాడు రాజమండ్రి పోలీసుయిన్స్పెక్టరు దగ్గర్నించి వుత్తరంవొచ్చింది.

'ఆత్మహత్య చేసుకున్న సత్తిరాజుగారు, తన కడపటి వుత్తరంలో మీ వొక్కరిమీదనే తనకు సంపూర్ణమైన విశ్వాస ముందనీ, మీ సహాయమపేక్షించమనీ వ్రాశారు. ఆయన కుటుంబపరిస్థితులు క్లిష్టంగా వున్నాయి. ఒకసారి రాగలిగితే సంతోషిస్తాము.'

అతడే యీ సత్తిరాజు! కాని, పదిహేనేళ్లలో ఒక్కసారి కలుసుకోకపోయినా నన్ను జ్ఞాపకం వుంచుకోడమేమిటి? వున్న గోలలు చాలవూ? ఇదికూడా నా నెత్తిన మెందుకు? వెళ్ల కూడ దనుకున్నాను. వెళ్లాను. చచ్చినవాళ్లైనా సరే, పరు లిచ్చే గౌరవానికి లొంగిపోని వాడెవడు?

ముందు యిన్‌స్పెక్టర్ని చూశాను.

'మీరు సత్తిరాజుగార్ని బాగా యెరుగుదు రనుకుం టాను. బంధువులా?'—

—చెప్పాను.

'చిత్రమే! పదిహేనేళ్లు కలుసుకోనేలేదా?'

'తలుచుకో నన్నాలేదు.'

'సత్తిరాజుగారి చావుకి కారణం తెలీదుకాదామీకు?'

'తెలీదు పత్రికల్లో పడ్డదాకా?'

'ఆయన ఒక మలబారు టీచర్ని ప్రేమించాడు. కొంత కాలం తరవాత ఆమె యీాయన్ని వొదిలి, ఇంకో గొప్ప వుద్యోగస్తుణ్ణి చనువు చేసుకుంది. ఆయనకోసమే యీాన్యూస్, పేపర్లలో సప్రెస్ చేశాము. సత్తిరాజుగారు భరించలేక ప్రాణాలు అర్పించుకున్నారు. ఆయన కడపటి వుత్తరం యిదీ.'

అది చాలా పెద్దవుత్తరం. నాకు సంబంధించిన భాగం:

'నాకు దగ్గిరబంధువులూ, నాకోసం విచారపడేవారూ, శ్రమపడేవారూ ఎవరూ లేరు. నా భార్య విచిత్రమైన వ్యక్తి. 'రాక్షసి' అని పూర్తిగా నిశ్చయించలేను. ఆమె హృదయానికి బదులు రాయివుంది. రక్తం బదులు పాదరసం వుంది. ఆమే కనికరిస్తే—నాగతి యిట్లా కాకపోను. నాకు పిల్లలు లేరు. కాని, దిక్కు—లేని నా మేనల్లుడు నా పాలపడ్డాడు. వాడిగతి ఏమికాను న్నదో అనే నాచింత. వాణ్ణి నా భార్య దాక్షిణ్యంలో వొద లడం నాకు ఇష్టంలేదు. కనక నా స్నేహితులలో గుంటూరులో టీచరుగావున్న—'

అని నన్ను పొగిడి, నామీద భారం పారేసి చక్కా- పోయినాడు. నేను గుంటూరులోవున్న సంగతి ఎట్లా తెలుసో! నాకెందుకో ఈగోల! ఇదంతా నామీద Practical joke కాదుకద! అడగడానికీ, వొద్దనడానికీ ఆమనిషి యేడీ! చావుతో యిట్లా బాధ్యతల్ని తప్పించుకుపోవడం చాలా అన్యాయం! ఆలోకంలో ఏదన్నా Supreme Court వుండితీరాలి, ఇట్లాంటి వ్యవహారాలకు.

'నేనుచెయ్యవలిసిందిఏమీకనపడదు.నేనేంచెయ్యగలను?'

'వొచ్చిన చిక్కే—మిటంటే, ఆమేనల్లుడిసంగతి.'

'నేను పెంచాలా? ఆమె ఏంచేస్తుంది?'

'ఆమెతో మాట్లాడి చూడండి.'

'ఆమెతోనా. ఎందుకు?—'

అన్నాను కాని వెళ్లాను. ఆమెని సత్తిరాజు అట్లా తిట్టక పోతే, వెళ్లేవాణ్ణి కా ననుకుంటాను.

* * *

ఎండ మీదికి వొచ్చినా లేవక, కుక్కలు నిద్రపోతున్నాయి. గోదావరి నీళ్ళలోంచి బడబాగ్నివలె సూర్యకాంతి కళ్ళని కాలుస్తోంది. గాలికికూడా భయంగావుంది కదలడానికి. గట్టుకిందవున్న చిన్నమిద్దెమీదికి కాలుతున్న మెట్లెక్కివెళ్ళి తలుపు కొట్టాను. నేనేదో సత్తిరాజుకి గొప్ప మిత్రుణ్ణి అని యేడిస్తే! నాకు ఆడవాళ్ళని వోదార్చడం, కుశలప్రశ్నలూ చాతకావే!

'ఎవరు?' అంది లోపల్నించి విసుకుతో.

'తలుపు తియ్యండి.'

కుర్రాడు ఒకడు తలుపు తీశాడు.

ఆమె మంచంమీద కూచుని వ్రాసుకుంటోంది. తలెత్తి, 'అట్లా కూచోండి'అని, మళ్ళీ వ్రాసుకుంటోంది.

'ఇదేనా యిల్లు?'

'ఎవరు?' అంది తలెత్తకండానే.

'ఇదేనా సత్తిరాజుగారి యిల్లు?'

'ఊఁ'

'మీరు?'

'భార్యని. మీరు?'

తెలియచేశాను.

మాట్లాడుతోనే ఆమెని పరీక్షచేస్తున్నాను. నా అంత పొడుగు వుంటుంది. సన్నని వొళ్ళు. ముప్పైఏదేళ్ళకి తక్కువ వుండవు. కొన్ని వెంట్రికలు నెరిశాయి. మూతిదగ్గిర్నించి ముక్కుదగ్గిరికి రెండుముడతలున్నాయి. ఆమెలో యేమీ రాక్షసత్వం కనపళ్లేదు, దేవత్వమూలేదు. నన్ను నిర్లక్ష్యం చెయ్య

డమూ, విషాదచిహ్నలేమీ లేకపోవడమూ,—అవేవింతలు. పావుగంట కూచున్నాను. మాటలులేవు. వ్రాయడం అయి పోయి, దారంతీసి చిక్కుతీస్తోంది.

'ఈతనేనా మేనల్లుడు?'

'అవును. మీరింత శ్రద్ధతో యింతదూరంవొచ్చారు. ఎంతో దయతో.' అంది ప్రయత్నపూర్వకంగా, అయిష్టమైన Duty చేస్తున్నట్టు.

'నేనేం చెయ్యగలను?'

'ఏమున్నది? ఏమీలేదు. మళ్లీ రైలెప్పుడు?'

'మరి యీఅబ్బాయి సంగతి?'

'మీరు తీసుకు వెడతారా?'

'మీ అభ్యంతరం ఏమిటి? అతన్ని వుంచుకోడానికి!'

'ఏమీ లేదు. కాని నాకు అవసరమూలేదు. నేనూ ప్రత్యేకం అతనికీ అవసరం లేదు—'

'ఏదో గూఢంగా మాట్లాడుతున్నారు.'

'అనుకున్నాను. స్పష్టంగా, హృదయంలో వున్న దున్నట్టు మాట్లాడితే, ప్రపంచానికి అర్థంకాదు. స్వచ్ఛమైన ఆలోచనకి రంగులు కల్పిస్తేనేగాని, చూడగల ప్రజ్ఞపోయింది మనుష్యులకి. నాకూ, అతనికీ ప్రేమబంధం ఏమీలేదు. అందు వల్ల పరస్పరంగా భారమైనాము.'

'బంధువులు లేరా?'

'పిల్లవాడికి కావలసినవాళ్లు లేరు. అసలే పిల్లలు ప్రపంచా నికి యెక్కువైనారు. సత్తిరాజుగారు ఇతన్ని చాలా గారాబంగా

పెంచారు. దయలేని వాళ్లకి వప్పచెప్పడం చాలాకూ్రరం. ఆయనికి మీా మీాద గొప్ప విశ్వాసం.'

'ఏమీా కారణంలేదు——'

'నాకూ అట్లానే తోస్తోంది.'

విచిత్రమైన మాటలు. నామనసు చివుక్కుమన్నది. నాకోపం గుచ్చుకునేందుకు——

'వృత్తరంలో మిమ్మల్ని దూషించడానికికూడా కారణం వుందనుకుంటాను.'

'ఉండకేం?'

ఎట్లా యీామెని నొప్పించడం?

'మిమ్మల్ని యీామన్నాడో చదివారా?'

'లేదు. కాని వూహించుకోగలను.'

'రాక్షసి...'

నావంక నిదానంగా కళ్ళెత్తి చూసింది. ఆమెలో ఏమీా అందం లేదు. ఆమెకళ్లు ఏమీా అసాధారణమైనవికావు. కాని, ఆచూపు——ఎన్నడూ నా అనుభవాని కందని అవ్యక్తమైన కలవరం కలిగించింది. విస్మయమో, భయమో, గౌరవమో, కోపమో, అన్నీనో నాలోపలికి గుచ్చిచూసి, ఏదో తెలుసుకుని సంతుష్టి చెందినట్టు. కళ్ళు చేతిలో దారంమీాదికి ప్రయత్నపూర్వకంగా వాల్చింది. నా కోపం పోలేదు ఇంకా. అనాథ ఐన స్త్రీ చేతిలో – మొగవాడు అపజయాన్ని అంగీకరించడం ఎంతకష్టం?

'అతని చావుకి మీారు కారణ మన్నాడు.' అని ఇంకా గుచ్చాను.

ఏమాత్రమూ చలించలేదు.

'రక్షించకలిగి వుందునని ఆయన అభిప్రాయం.'

'శక్తి వుండికూడా వుపేక్షించారా? నేను నమ్మను!'

'పోతలిచినవారిని అడ్డుపెట్టడం ఏంమర్యాద!'

—హడిలిపోయినాను.

'అంత కోపమా?'

'లేదు'

'మరి___'

ఆలోచించింది.

'ఏం లేదు. పోనీండి.'

'మీకు అర్థంకాదు' అన్నట్టు వినబడ్డాయి ఆమాటలు. నాకు కంఠంలో అప్రియత్నంగా, కళ్లలో ఇందాక కనపడ్డ అద్భుత ప్రపంచాలే, వినపడ్డాయి ఒక్కొక్క మాటలో.

విచిత్ర వ్యక్తి!

'నేను వొంటరిని, రోగిని. ఆ సంగతి సత్తిరాజుగారికి తెలీదనుకుంటాను.'

'పోనీండి. యిబ్బందిలేదు.'

'ఇంకే విధంగా నన్నా నేను...'

'ఏముంది? ఏమీలేదు.'

'నేను వెళ్ళేముందు మళ్ళీవొచ్చి చూస్తాను.'

తల వూగించింది. కాని, అవసరం లేదు అన్న మాట తెలుస్తోనేవుంది.

* * *

రాత్రి పదకొండింటికి రైలెక్కాలని నిశ్చయం చేసుకుని నలుగురైదుగురు స్నేహితుల్ని చూశాను. ప్రతివారూ ఆమె సంగతి మాట్లాడారు. అందరూ ఆమెసంగతి విన్నవారే గాని, స్వయంగా తెలిసినవా రెవరూ లేరు.

“విచిత్రమైన మనిషిరా! ఒకామె పిల్లపోయి యేడుస్తో వుంటే—

‘కొట్టేందుకు ఇంక యెవరూ లేరనా యేడుస్తున్నావు?’ అందిట” అని చెప్పారు ఒకరు.

ఇంకోరు— ‘అది ఆడదిరా! రాక్షసి!!—

“బాపినీడు భార్య వోదార్చడానికి పోతే ‘నీ పెనిమిటి పోయినప్పుడు వొస్తానని ఆశా!’ అంది”అని యింకోడు.

‘దీంతో పడలేకే ఆమలబారు దాంతో తంటాలు పడ్డాడు సత్తిరాజు. ఇదే చంపింది వాణ్ణి తెలుసునా? సత్తిరాజు శవాన్ని పోలీసువాళ్లు దహానం చేశారు. తనకేమీ సంబంధం లేదు పొమ్మందిట.’ అని మరివొకడూ.

సత్తిరాజుని చూస్తే అందరికీ గౌరవమూ, ప్రేమా. అతని విపరీత మోహానికిగాని, యీర్ష్యకిగాని ఒక్కరూ నిందించ లేదు అతన్ని.

* * *

రాత్రివెళ్లి మెట్లదగ్గిర తలుపుమీద చెయ్యివెయ్యగానే, తెరుచుకుంది. కుర్రాడు నిద్రపోతున్నాడు. హాలులో ఎవరూ లేరు. పక్కగదిలో దీప ముంది. పిలవబోతో వుండగా మాటలు వినపడ్డాయి. ఒకటి మొగకంఠం. ఇదా యీామెకి విచారం లేక

పోవడానికి కారణం? అతని మృత్యువు వాస్తవరూపం యిదీ! ఇందుకా యీ కుర్రవాణ్ణి వొదుల్చుకోడం! స్పష్టమయింది.

'ఐదువందలా? ఇయ్యాను' అంది ఆమె.

'సరే. ఆలోచించుకో, రేపు సాయింత్రందాకా' అన్నాడు మొగవాడు.

'జైలంటే భయంలేదు నాకు. ఈ జీవితమే ఖైదు.'

'అంతతో ఆగదు.'

'మరీ మంచిది.'

'అదికూడా కాదు. ఆడదానివి.'

'అంతే కద!'

చప్పున యిద్దరూ బైటికివొచ్చి, నన్ను చూశారు. ఆమె యెప్పటివలెనే, నానించి కళ్లు కిందికివాల్చి, ఆలోచనలో పడ్డది. ఆయన నన్ను చూసి భయపడ్డాడు.

'ఎవరు?'

—చెప్పాను. వెళ్లిపోయినాడు.

'కూచోండి.'

'ఈ రాత్రి ప్రయాణం.'

'విన్నారు. అవునా?'

'చివరి భాగం'

దుప్పటిమీాది గీతలవెంబడి వేళ్లు పోనిస్తో కూచుంది. ముఖంలో కొంచెం బాధా, కోపమూ కనపడుతున్నాయి.

'నాకా విషయం తెలీదుగాని, నా సహాయం లాభం వుంటే—, ప్రయాణం తొందరలేదు.'

'మొగసహాయంలేని ఆడది ప్రపంచానికి ఎంత చులకన! అల్లుకోని తీగెనివలె కాళ్ల కింద తొక్కుతారు'

'కొన్ని తీగెలకి ముళ్లుంటాయని తెలీదువాళ్ళకి.'

కొంచెంగా నవ్వింది.

'మొగవాళ్లు బూడ్సులు వేసుకుంటారు! చేతులో కర్ర లుంటాయి.'

'నేను బూడ్సులూ, కర్రలూ గోదావరిలో పారేసి వొచ్చాను.'

'సత్తిరాజుగారిమీాది గౌరవం వల్ల'

'కాదు. మిమ్మల్ని చూశాక.'

'నాకు అందం లేదు.'

'అవును మీా శరీరానికి'

'అంతే ప్రపంచం చూడ గలిగింది'

'ప్రపంచంలో అందరూ వొకటి కాదు.'

'మిమ్మల్ని తప్పు అభిప్రాయ పడ్డాను. మొదట్లో'

'ఏమో, చెప్పలేము.'

'ఆయన పోలీసుసబిన్స్పెక్టరు. ఐదువందలు లంచ మివ్వకపోతే— సత్తిరాజుగారి వ్యవహారంలో నన్ను అరెస్టు చేయిస్తాట.'

'వాడిమొహం. ఇన్స్పెక్టరుతో మాట్లాడతాను. సూపరెంటునే చూస్తాను.'

—వూరుకుంది.

—భయపడదేం?

'నిజంగా అరెస్టుచేస్తే, ఎట్లా అనదేం?' అని గోలపెట్టింది నా పురుష హృదయం.

ఒప్పుకుంది గావును. నేను వుండిపోవాలి ఆవూళ్ళో; వీళ్ళందర్ని చూడాలి. ఇంకా యేం చిక్కులు వున్నాయో; ఈమెమీద యేం అనుమానాలు వున్నాయో! నా కెందుకీ గోల? నా గర్భశతుృవు, నాతోడునీడ, తలనొప్పి యే నిమిషాన దూకి పడేస్తుందో అనే భయం. నా ఆలోచనల్ని గ్రహించిందేమో!

'మీరు వెళ్ళండి, భయంలేదు.'

'మరి మీరు?......ఎవరూ స్నేహితులు లేరా?'

'లేరు'

'ఎందుకు? మీకేం తోస్తోంది? ఏం చేస్తారు పొద్దస్తమానం?'

'ఏమీచెయ్యను. అట్లా చూస్తో కూచుంటాను.'

'వంట?'

'హోటలు.'

'ఎందుకు ఏమీ చెయ్యరు?'

'తిండికి లేకపోతే పని చెయ్యవలసివొచ్చేది. ఆబాధలేదు. ఇంకేం పనివుంది?'

'స్నేహితులు'

'ఎవరూ స్నేహంచెయ్యరు నాతో.'

'చదువుకోడం.'

'కొంచెం చదువుతాను. కాని, కొత్తసంగతులు వుండవు. పుస్తకాల్లో!—

'కథలు, చరిత్ర, వ్యాసాలు, పురాణాలు, అన్నీ తగూలూ, పిల్లల్ని కనడమూ, చావడమూ, ఏది చూసినా అంతే— ఎందుకు చదవడమూ —— అర్థంలేని నీతులూ, వేదాంతం.'

'మరి అందరూ పనులు చెయ్యటం లేదా?'

'అదే నా ఆశ్చర్యం'

'పనిచెయ్యక ప్రారికే తిని కూచోడం స్వార్థం, సోమరితనం.'

'అంతకన్న యేం చెయ్యాలి? వీ ళ్ళేం చేస్తున్నారు? క్లబ్బు, టెన్నిస్, పేకాటా, కబుర్లూ, ఇవన్నీ...'

'మరి వుద్యోగాలూ.'

'పోలీసులూ, టీచర్లూ, లాయర్లూ, వీళ్ళందరూ, ఏం వుపయోగం——తిండిలేక చేస్తారు. పరోపకారమా?'

'తిండికై చేసినా, వుపకారమేగా!'

'కాదు. ఈ వుద్యోగస్తులు చేసే అపకారం ఎవరూ చెయ్యరు.'

'టీచర్లూ, డాక్టర్లూ—'

'వాళ్లూ అంతే.'

'పోనీ, మీ రేదన్నా కుట్లూ అవీ చేసి, సంపాయించరాదా?'

'ఎందుకు సంపాయించడం?'

'ఇతరులకి యివ్వడానికి'

'ఎందుకు యివ్వడం?'

'వాళ్ళ సహాయానికి?'

'ఎందుకు సహాయం చెయ్యడం?'

'మీరు ఆపదలో వుంటే ఎవరన్నా సహాయం చెయ్యవొద్దా!'

'నాకు అపాయమా? ఏమి అపాయం? తిండే లేకపోతే, జబ్బుచేస్తే; మనుషులు, కుక్కలు, ఒక్కసారి సహాయంచేశామా యింక వొదలరు. కొంచె మిచ్చామా, యింక యీ కాముకుల మోస్తరే! నాకు సహాయమా? అక్కర్లేదు. భరించలేకపోతే, ద్వారం తెరిచే వుంది. కాని, నిజంగా సహాయం—యీ వొంటరి తనానికి స్నేహం, మృత్యుబాధకి పునర్జీవితం యిస్తే – సహాయం. నేను ప్రేమించుకునేందుకు బిడ్డ నివ్వగలరా, ఆబిడ్డ చస్తే ప్రాణమివ్వగలరా? ఇంక సహాయ మేమిటి? ఏసహాయమూ అక్కర్లేదు.'

'మీకెందుకు స్నేహితులు వుండకూడదూ? ఒకరూ రారే!'

ఆమె కళ్లలో నీళ్ళు మెరిశాయి.

'నాజన్మ అట్లాంటిది!'

'పాట, చిత్రలేఖనం'

'ఎందు కవన్నీ! పిల్లల ఆటలు. ఇట్లా బాగానేవుంది.'

'మరి యీవొంటరితనం బాధధ్వనిస్తోంది మీకంఠంలో.'

లేచి నాపక్కన వొచ్చి కూచుంది. అంత రాత్రి వొంటరిగా మొగాడితో మాట్లాడుతున్నా ననే సంకోచమే లేదు. తలుపు అట్లా వోరగా తీసేవుంది.

'స్త్రీలైనా రారే!'

మాట్లాడదామా అన్నట్టు యోచించింది.

'కూరలూ, చీరెలూ మాట్లాడితే, దొంగవిచారాలన్ని టికీ క్షుద్ర యీర్ష్యలకూ సానుభూతి చూపితే, యితరుల్ని నిందిస్తే, ప్రపంచాన్నీ దేవుణ్ణీ తిడితే, వూరికే విచారాల సోద వెళ్లబుచ్చుకుని వారి అధిక్యాన్ని నిలవ పెడితే ప్రజలు చేరతారు.'

'పోనీ యీ ఆపదలోనైనా—'

'ఆపద వొస్తే చాలదు. ఆపద ముందు కుంగిపోవాలి. సహాయానికై అరవాలి. ఏసహాయమూ యివ్వక పోయినా, కృతజ్ఞత చూపాలి. సహాయం అక్కర్లేదంటే ప్రపంచానికి ఎంతో కోపం వొస్తుంది! ముఖ్యం ఆడదానిమీద. అందువల్లనే అడకువనీ, దీనత్వాన్నీ స్తుతించారు శాస్త్రకారులు! అవి సుగుణాలేకావు. జీవనోపాధులు.'

ఇంకా అంది.

'మీసహాయం కృతజ్ఞతతో నేను స్వీకరించక పోవడం మీకెంత బాధకరంగా వుందో నేను గమనిస్తోనేవున్నాను. కాని, మీరు కొంత ఉన్నతంగా వున్నారు.'

నివ్వెరబోయి చూశాను. ఏమి మనిషి! నానోటమాట రాలేదు కొంతసేపు. సమర్థించుకుని

'ఏమైతేనేం? నేను మీకోసం కొంతకాలం వినియోగించ తలుచుకున్నాను.'

'సరే.'

'కాని నామీద నమ్మకం పెట్టుకోవద్దు.'
అన్నాను దడిపిస్తో.

'సరే.'

అరే!

'ఒకవేళ నేను అపజయం పొందితే!'

'పోనీండి.'

'ఐదువందలు ఇయ్యనా?'

'నాదగ్గిరే వున్నాయి. కాని, ఇయ్యను.'

'మరి!'

'జైలుభయం లేదు'

'కాని అపవాదు—కోర్టు ప్రశ్నలు.'

చిరునవ్వుతో వూరుకుంది.

'చెప్పండి'

'నేను రాక్షసిని.' అంది నెమ్మదిగా!

అని పరధ్యానంలో పడ్డది. లేచి వెడుతున్నాను అన్నానుగాని, ఆమె పలకలేదు. మెల్లిగా తలుపు మూసి వెళ్లాను. సందుచివర అదే ఆలోచిస్తున్నాను. తలుపు గడియ వేసుకోలేదే, పన్నెండయింది.

'క్షేమమా?' మళ్లీ వెళ్లాను. అట్లానే కూచునివుంది. మూల దీపం వెలుగుతోంది. మంచకింద చీకట్లు కూచున్నాయి.

'నేను వెడుతున్నాను. తలుపు వేసుకోండి.' కొంచెం సేపటికి తలెత్తింది. గడియారం వంక చూసింది.

'క్షమించాలి. ఏదో ఆలోచనలో పడ్డాను.'

'నేను వెడుతున్నాను. తలుపు వేసుకోండి.'

నావెంటనే తలుపు దగ్గిరికి వొచ్చింది. తలుపు దగ్గిర వెడుతున్న నా బుజంమీద చెయ్యేసింది. తిరిగాను, నాచెయ్యి గట్టిగా పట్టుకుంది.

'మీరు మంచివారి లాగున్నారు. ఈ లోకానికి పనికి రారు.'

అని చిరునవ్వు నవ్వింది. పెదవులేకాదు, కళ్ళేకాదు, ముఖమంతా, ఆమె శరీరమంతా పెద్ద చిరునవ్వువలె తోచింది. ఆరాత్రింతా ఆమే నా కలలలో.

* * *

మర్నాడు పోలీసు ఇన్‌స్పెక్టర్ని చూడడమూ, సబ్ఇన్‌స్పెక్టర్ని చివాట్లు పెట్టించడమూ, అయ్యేప్పటికే మధ్యాన్న మయింది. ఇన్‌స్పెక్టరు నాలుగు అర్జీలు నాముందు పెట్టాడు. నన్ను చదవనీలేదు గాని, అవన్నీ వూళ్ళో పెద్దమనుషులదగ్గిర్నించి అనీ, ఆమె సత్తిరాజు చావుకి కారణమనిన్నీ, ఆమెని ఎరెస్టు చేయమని ప్రార్థనలూ బెదిరింపులూ అనీ చెప్పాడు.

'ఏమో సాక్ష్యం ఎట్లా తిరుగుతుందో అని భయంగా వుంది. నా వుద్దేశ్యం ఆమె యేమీ యెరగదని. ఆమె పక్కలో చచ్చిపోయినాడు. ఆవుత్తరమే లేకపోతే, ఆమెపని అపాయ మయ్యేదే! వూరందరికీ ఆమెమీద చాలాకోపంలాగుంది. కొద్దిరోజుల్లో ఆమెని ముంచడానికి ఏదో అల్లేట్టున్నారు. ఆమె వెంటనే యీవూరు వొదిలితే బావుండును.'

సాయింత్రంనేనువెళ్ళేప్పటికి ఆమె వరండాలో గట్టుమీదికి కనపడకుండా వెనకాలగా మంచం వేసుకుని గోదావరివంకచూస్తో కూచుంది. నావంక చూడలేదు. నేను ఎదురుగా కుర్చీలో కూచున్నాను. ఆమె యింట్లో గట్టుమీది పర్రజలకు నేను కన పడుతూ కూచోడం నాకు బాధగానే వుంది. గాలికి యిసిక రేగి నీళ్ళమీద పడుతోంది. నీళ్లుచింది యిసికమీద పడుతున్నాయి.

కొవ్వూరు పడవ పూర్తిబరువుతో మూలుగుతూ పోతోంది రెండో వేపు.

మెల్లిగా నావంక చూసింది. అపాయం తప్పిందని చెపితే తల వూయించింది.

'కాని మీరీ వూరు వొదిలితే మంచి' దన్నాడు.

'మంచిది కాకపోతే నేం ?'

'అంత మొండితన మెందుకు ? వొదిలితేనేం ? నష్ట మేముంది ?'

'ఎందుకు భయపడాలి.'

'భయ మేముంది ! ఇట్లాంటి అనవసరమైన పంతంతోనే మీరు వొంటరై పోయినారు. లోకమేమీ అంత చెడ్డదికాదు. కాని దగ్గిరికి వొచ్చిన వాళ్ళనల్లా రక్కితే వూరుకుంటారా ?'

'కొంత చిడుం వొదులుతుంది.'

'మీకేం సంతోషం ?'

'బరక్కపోతే నెత్తినెక్కుతారు.'

'మధ్యమార్గం లేకపోలేదు. మరి మీరు ప్రయాణం కావాలి. వినరూ ? పోనీ, మీకోసంకాదు, నాకోసం.'

'సత్తిరాజుగారి కోసం. అవునా ?'

'అదే వొద్దంటున్నాను. ఎందుకు ? ముందే అనుమాన పడతారు ? అందుకే ప్రజలు కోపగించుకుంటారు. నేను నా కోసమే అడుగుతున్నాను.'

'నాకూ మీకూ ఏం సంబంధం? మీరెవరు, నేనెవరు?'

'సంబంధం వున్న వాళ్ళని దగ్గిరికి రానిచ్చారా, మాట్లాడ నిచ్చారా ?'

'అవును మీకెందుకు ?'

'అవును ! నాకెందుకని లోకాన్ని మీరు వొదిలినా, లోకం మిమ్మల్ని వొదలలేదు. శతృవులూ, మితృలూ వుండనే వుంటారు.'

'నన్నెవరూ ఏమీ చెయ్యలేరు.'

'అహంభావపడకండి. ఎంతవారైన మనుష్యమాత్రులే.'

'పోనీలెండి. ఎందు కదంతా. ఎక్కడికి వెళ్లాలి నేను... ఎందుకు వెళ్లాలి ? నేను వెళ్ళను.'

ఆమె చెయ్యి పట్టుకున్నాను.

'మీకు బాధకలిగితే నేను భరించలేను. నాకోసం.'

నవ్వింది.

'నటన.'

'పోనీ అట్లానే.'

'ఎక్కడికి వెళ్ళను, నాకెవరూ తెలీదు.'

'మావూరు రండి.'

'మీవూరా ? నిజంగానే !'

కొంచెం వుత్సాహం వొచ్చింది.

నేను చేసిన తప్పు గ్రహిస్తున్నాను. కాని కాలు వెనక్కి యెట్లా తియ్యను ?

'నిజమే.'

'వొస్తే.....అంత భారమూ మీదే.'

చచ్చాను. ఈమెని యేం చెయ్యను ? ఎట్లా పోషిం—

'నాకు డబ్బు వుందిలెండి. భారమంటే సామాన్లూ, యిల్లూ, హోటలూ—అన్నీ.'

అమ్మా! నా యింట్లోనే దిగుతుంది గావునని ఎంతో భయపడ్డాను. ఈమె దిగితేనా! నా వుద్యోగం సున్న! ఆ రంగాచార్లు వూరుకుంటాడా? వూరంతా మోయించడా?

'సరే.'

'తరవాత మీయిష్టం. వొస్తే రండి. లేకపోతేలేదు. మాయింటికి.'

'ఎందుకు రానూ?'

చిరునవ్వు నవ్వింది.

'సరేలెండి. మీకే తెలుస్తుంది.'

'మీరు చెప్పాలి.'

'ఏం లేదు. నేను రాక్షసిని.'

'అట్లా అని ప్రపంచాన్ని బెదరకొట్టి విరోధం చేసుకున్నారు. అంతే.'

అంధకారంలోకి కొట్టుకుపొయ్యే తెరచాపల్నీ, నీటిమీదినించి వొడ్డువేపు చీకట్లో కలిసిపొయ్యే గబ్బిలాల్ని చూస్తో కూచున్నాము.

'మీకు వెంటనే బైలుదేరడానికి వీల్లేదా?'

'మీదే ఆలస్యం.'

'మరి కర్మ...'

'ఏంలేదు.'

నిజంగా రాక్షసే!

'చెయ్యకపోవడ మేమిటి?'

'ఎందుకు?'

'ఎట్లా?'

'వ్రారికే ముసిలమ్మమల్లే ప్రశ్నలు వెయ్యకండి. చదువు కున్న వారు కూడాను! చెయ్యకపోతేనేం?'

నిజమే. చెయ్యకపోతేనేం? జబాబుపేముంది? ఇదివరకు ఆప్రశ్న వేసుకోలేదే నేను. ఎందుకు చెయ్యాలనే సంశయమే రాలేదే! జీవితమంతా యింతేగావును! 'అందరూ చెయ్యటం లేదా?' 'వ్రారుకుంటూరా?' 'వెలి' ఇట్లాంటి ప్రశ్నలువొచ్చి నోరు నొక్కకని వ్రారుకున్నాను. కాని గౌరవం నిలుపుకోడానికి వేదాంతంలోకిపోయి 'మరి అతని ఆత్మ—' అన్నాను.

చచ్చాను.

'ఆత్మ ఏమవుతుంది?'

'నాకేం తెలుసు?'

'పోనీండి.'

ఆలోచిస్తున్నాను. ఇట్లా తిరగబడితే— ఎవరూ లేరా యీామెకి సలహాయిచ్చేందుకు?

'మీాఅక్కగారు......'

'మీాకెట్లా తెలుసు?'

'చెప్పారు. ఆమె రాలేదా?'

"వొచ్చింది. వీధులోంచే యేడ్చుకుంటో— ! ఏమే! యేకష్టమొచ్చిందే? అట్లా యేడుస్తున్నావు?" అన్నాను. 'అయ్యో నీకోసమేనే — ఎంత కష్టంవొచ్చిందే నీకు' అంది. 'నాకష్టం అట్లావుణ్ణీ. వొచ్చినకష్టమంతా నీకు లాగుందేమే! అదెట్లా జరిగిందే! నాకు తెలీనే తెలీదు అన్నాను. తిట్టుకుంటో పోయింది.'

'అట్లానే అనవసరంగా పోట్లాడతా' రన్నాను.

'అనవసరంగానా?' అని కోపంతో అని నెమ్మదిగా 'అవును, మరిచిపోయినాను' అంది.

'ఏమిటి?'

'ఏమీలేదు.'

'చెప్పాలి. తప్పదు.'

'మీరూ వాళ్ళలో ఒకరని మరిచిపోయినాను.'

'ఒకణ్ణే, కాని మీతో సంపూర్ణమైన సానుభూతిని కల వాణ్ణి. మిమ్మల్ని అర్థంచేసుకోవాలని ప్రయత్నిస్తున్నాను. మీకుమాత్రం నా అనుభవంనించి నేర్చుకోగల విషయాలు వుండకూడదా?'

'నిజమే లెండి.'

'అవును. మీరు వృథాగా యితరుల్ని బెదరకొడు తున్నారు. మీలోవున్న హృదయవిశాలత్వాన్ని వాళ్లు చూడ డానికి అవకాశాన్ని యియ్యరు. ఇస్తే తక్కిన సంగతులు వాళ్లు క్షమిస్తారు.'

'నేనేం చెయ్యను. నాకీ చావువల్ల విచారం రాలేదు, నటించనా?'

'ఎందుకు విచారం లేదూ? నేను నమ్మను.'

'లేదు. అంతే.'

'ఐతే, అసాధారణ స్వభావమైనప్పుడు కొంత నటన అవసరమేమో!'

'చాతకాదు.'

'ఇకనన్నా మార్చుకోవాలి.'

''మీసౌఖ్యం కోసమా? మీపూరు వొస్తున్నాననా!

నావంటి దానితో మాట్లాడడం మీకు నామర్దా. వెళ్ళండి. ఎవరు పిలిచారు మిమ్మల్ని! నాతోవన నన్ను బతక నీక, నన్ను యీప్రపంచంతో కలిపెయ్యాలని మిత్రులవలె, శత్రువులవలె, నన్నెందు కిట్లా బాధపెడతారు?"

"చూశారా మీ 'యిగోయిజమ్!' నేను నాసంగతే తలచుకోలేదు, మీక్షేమం విచారించే మాట్లాడాను. ఇదివరకు సత్తిరాజుగారున్నారు. ఆయన రక్షణకూడా వుండదు. లోక మెంత క్రూరమో మీకే తెలుస్తుంది, అందులో స్త్రీలు."

'స్త్రీ ఐతే నేం?'

'ఐతే నేమా? రౌడీలు, పోలీసులు, విటులు'

'నాలో యితరులాసించగల ఆకర్షణలేదు.'

'పురుషుల పశుత్వపు బలం మీకు తెలీదన్నమాట.'

'పోనీండి. అంత నామీదే కాంక్ష గలిగితే, అంత అపాయం తటస్థిస్తే, కానీండి. పోయిందేవుంది?'

ఇంకేమనను?

* * *

మెల్లిగా మాయింటి వెనక చంద్రుడుదయించాడు. గోదావరి అవతలిగట్టు ముసుకు తొలగించి, మమ్మన్ని చూసి నవ్వింది.

ఆమె నావంకచూడక ఏదో ఆలోచనలో పడ్డది. నా మనసంతా ఆమెతో నిండిపోయింది. వెన్నెలా, గోదావరి జలం, ఆమె రూపమూ అన్ని ఐక్యమైనాయి. ఆమె ఆత్మ శరీరంలోంచి క్రమంగా నాచుట్టూ అలుముకుంది. నాకళ్ళముందు మధ్యాన్నం చూసిన ఆమె చూపులవెలుగే కనపడుతోంది.

ఆమె కంఠంలో గంభీరత్వం వినపడుతోంది యింకా. గొప్ప పాటలో, కవిత్వంలో, సముద్రపు లోతులో వుండే గాఢత్వం గుర్తించాను ఆమెలో. గొప్పతనం అనుభవంలో ఆత్మలో వుంటేనే కాని కళలో కనపడడం అసంభవం. ఎంతో సాధనచేసి సంగీతంలో నేర్పు సంపాయించవొచ్చు, స్వభావసిద్ధంగా కంఠ మాధుర్యం వుండవొచ్చు, కాని ఆత్మల నాకర్షించి, లోకరహస్యాలను విప్పి చెప్పగలగడానికి పాటకుడిలో ఆత్మ ఔన్నత్యం వుండాలి. జన్మవల్లనో, ఆత్మసాధనవల్లనో గొప్ప చిత్తసంస్కారం సంపాయించింది. ఆగంభీరత్వమే పలికింది నా ఆత్మలో ఆమె చూపులోంచి, కంఠంలోంచి.

'సత్తిరాజుగారిని రక్షించగలిగికూడా, తప్పుకోడం న్యాయమేనా మీకు?'

ఆమెని చూచినకొద్దీ సందేహాలే నాకు. ఆమెలోని ఉదారత్వానికీ, ఆమె చేసిన పనులకీ సామరస్యం కుదరక వూరికే ప్రశ్నలు వేస్తున్నాను.

ఆలోచించింది చెప్పనా, వొద్దా అని.

"మాయిద్దరికీ గొప్ప ప్రేమా లేదు, విరోధమూలేదు. సాధారణ కుటుంబాల వంటిదే. కాని ఆయన స్వభావం మోహపూరితం, నాది సత్యపూరితం. అందుచేత సామరస్యం కుదరలేదు. పుస్తకాల్లో చదువుతాను, కాని దారుణమైన పురుష వాంఛ నేనెరగను. పాపం! తృప్తికాని ఆ మోహోద్రేకాన్నంతా ఆ మళయాళ స్త్రీ మీద వర్షించారు. విఫలమయింది. నిరాశా, ఈర్ష్యా యిన్నీ ఆయనకి జీవితంమీద ద్వేషాన్ని పుట్టించాయి. గోదావరిలో పడాలని ప్రయత్నించారు. నేను తప్పిం

చాను. నేనే పట్టుపడితే ఆయన్ని యింకా బతికేట్టు చెయ్యగలిగి వుందును. కాని అవసరం కనిపించలేదు."

'అవసరం కనిపించలేదేమిటి?'

"అవును. ఎవరి కవసరము? నాకు కాదు. పిల్లలువుంటే ఆలోచించి వుందును. ఓవర్సీర్లు కావలసినంతమంది. ఆయనవల్ల ఎవరికేమి అవసరం?"

'పోనీ బతికితే నేం?'

'ఆయన బాధ?'

'స్థిరంగా వుండేదా?'

'వుండదేమో! కాని చస్తేనేమి? ఎన్ని జీవకోట్లు చావటం లేదు?'

'బావుంది.'

'కనక, నాకు బాధలేకండా చంపే మందు తెలుసు— అది యిస్తానన్నాను. ఇచ్చాను.'

నాకు ప్రపంచమే అంధకారమయింది.

* * *

నేను బడికి నెలరోజులు శెలవుపెట్టాను. ఆమెని గుంటూరు తీసుకువెళ్ళడానికి గుండెల్లేవు. అవ్వూరూ యీవ్వూరూ, మేమిద్దరము ఎవరికీ తెలీని స్థలాల్లో తిరుగుతున్నాము. ఆసాయంత్రం ముక్కూరు బంగళావరండాలో కూచున్నాము, సముద్రం వంక చూస్తో.

నిజంగా ఆమె విచిత్రమైన వ్యక్తి. నా పక్కనే మంచం వుంటే అక్కడే పడుకుంటుంది. ఒక బంగాళాలో మంచమేలేదు. నాపక్క తడిసిపోయింది. ఇద్దరం ఒకటే పక్కమీద పడుకు

న్నాము. చెయ్యిదగిలినా, నిద్దట్లో మీాద చెయ్యివేసినా ఏమీా మాట్లాడదు. ఆమెనిచూస్తే, నాకు మోహమా? లేదు. అమితమైన భయం. వొంటరిగా ఆడదానితో తిరుగుతూవుంటే, కుమ్మరిపోలిని చూసినా అసహ్యమూ మరిచిపోతాం ఏదో నిమషాన. పార్వతీదేవిమీాద భక్తి మరిచిపోతాం ఏదో ఒక సమయాన. కాని నేను అడిగితే, ప్రేమచూపిస్తే, వెక్కిరించి యేడిపిస్తుందని భయం. సెంటిమెంటు, భయం, అబద్ధం యివేమీాలేవు. అంతా సైన్టిస్టు మల్లే విడతీసి ఆలోచించి సరి హద్దు లేర్పరుస్తుంది. స్నానం చేస్తోకూడా తలుపు గడియవేసు కోదు. చీరె కట్టుకోడానికివొచ్చి నన్ను అవతలికి పొమ్మనదు. రైలు అందనీ, తప్పనీ, భోజనం దొరకనీ, మాడనీ, ఒకటే ఆమెకి. ఎక్కడికి వెడుతున్నాము, ముందేమిటి యీా ప్రశ్నలే లేవు. ఆ కుర్రాణ్ణి రుషివాలీ హాస్టలుకి పంపించాము, యిద్ద రమూా ఆలోచించి. చదవదు, పాడదు, మాట్లాడదు. నేనెందుకు తిరుగుతున్నాను? ఆమె మరి నామీాద యే ఆకర్షణ ప్రయోగం చేసిందో. ఆమె వుంటేగాని నాకు శాంతిలేదు.

ఎనిమిదయింది. సముద్రం చీకటికి తిరగబడి అరుస్తోంది బోనులో కొత్త సింహంలాగు. గంటసేపణ్ణించి ఆమె మాట్లాడ లేదు. నాకు నా 'పైప్' అన్నా స్నేహముంది. ఆమెకీ ! ఏమి ఆలోచిస్తుందో ! వొంటరితనం భరించలేక ఏదో ప్రశ్న వేస్తాను. మాట చెపుతాను. ఊఁ అని వూరుకుంటుంది.

ఇక భరించలేక కుర్చీమీాదవున్న ఆమె చేతిమీాద చెయ్యి వేశాను. కొంచెం అట్లానేవుంచి చెయ్యి మెల్లిగా తీసేసుకుంది. ఆరాత్రి నామనసు మొగతనంతో మారాము పట్టింది. నాచేతిని

ఆ రాతిప్రతిమ బుజంమీాదవేసి, వేళ్లు బిగించాను. వూరుకుంది. కొంతసేపటి తరవాత తనచేత్తో నావేళ్లని పట్టుకొని చాలా స్నేహంగా, జాగ్రతగా నా కుర్చీమీాదికి తీసుకొచ్చి వొదిలి తన చేతిని నాచేతిమీాద కొంచెంసేపు వుంచి తీసేసుకుంది. అంతకన్న మోహానికి యింక నిరాశ ఏముంది? నా చెంపమీాద ఒక్కటి చరిస్తే ఎక్కువఆశ వుంటుంది.

వాచరు మా టిఫిన్ కారియరు తీసుకొచ్చాడు.

'వంటలేదటండి యీా పూటకి!'

గుండెల్లో రాయిపడ్డది.

వూరికి మూడుమైళ్లు దూరంలో వున్నాము.

'మరి యెట్లా?'

'నువ్వు వొండు' అంది ఆమె.

'కూర యేం లేదు.'

'ఏదో వొకటి చెయ్యి-పచ్చడి, చారు' అన్నాను.

'ఏమీా లేవు.'

'మరి మీారెట్లా తింటారు?'

'చాపలు.'

చచ్చాం.

'అవే చెయ్యి' అంది ఆమె.

'ఎందుకు?'

'తిందాం.'

'చాపలా!'

'ఏం?'

'నా చాతకాదు.'

'ఎందుకు చాతకాదు. అంతా చాతనవుతుంది వెళ్లు.'
వాచరు వెళ్లాడు.

'ఏమిటి ? చాపలు తింటారా మీరు ?'

'ఎప్పుడూ తినలేదు.'

'మరి తినగలరా ?'

'ఎందుకు తినలేను ?'

'కాని తినవొచ్చా !'

'ఏం తింటే ?'

'ప్రాణిహత్య.'

'ఏమైతే...'

'పాపం: మన తిండి కోసం—'

విసుకుతో—

'లోకమంతా పెద్ద హత్యామందిరం. చూడు. అన్ని కోట్ల ప్రాణులకూ చావే అంతం. అంతేకాదు, ఒక ప్రాణికి యింకో ప్రాణి ఆహారం.'

'కాని మనం మనుషులమే—'

'ఐతే నేం ? దేవుడూ చంపుతాడు, మృగమూ చంపుతుంది. మధ్య మనిషిమాత్రమేనా చంపకూడనిది ?'

'కాని వాటికి బాధ !'

'మనం కాకపోతే యింకో పెద్దచాప తింటుంది. రోగంతో బాధపడి చస్తాయి. ఎట్లానూ తప్పదు.'

నోరు మూసుకున్నాను.

చేపల కూరతో భోజనం వొచ్చింది. నేను ముందే వెళ్లి, దూరంగా పొయ్యిమీద అన్నం వొడ్డించుకున్నాను,

ఆమెకి దూరంగా కూచున్నాను భోజనానికి. ఐనా వాసన వొస్తోంది. ఆమె ముందు కొంచెం మొహం చిట్లించింది. వెముక లెట్లా తియ్యాలో అప్పుడప్పుడు వాచర్ని ప్రశ్నించింది. మాట్లాడ కండా తినేసింది. నేనేమీ తిననేలేదు.

భోజనం తరవాత కుర్చీ దూరంగా వేసుకుకూచున్నాను.

'దగ్గిరకి రండి. వాసనలేదు.'

అని నా దగ్గిరికి వొచ్చి చేతిని నా ముక్కుమీద అదిమింది. అంబరు వాసన వేసింది. ఆ చేతిని పట్టుకుని చెంప కదుముకున్నాను.

'చూడండి. నా నోరూ వాసన లేదు. నుంచోండి. వాసన చూడండి.'

లేదు.

నిద్రపోయినాము. నాకు ఆమె కలలే వొస్తున్నాయి. కలలోకూడా ఆ బంగాళయే— ఆమె లేచి నా పక్కన ఏడుస్తో కూచున్నట్టు, మళ్లీ మారి నన్ను కావిలించుకున్నట్టు ఇద్దరం వొళ్లు తెలియక మంచంమీద నించి దొల్లినట్టు, కలతో వులికి పడి లేచాను. ఆమె పక్కవేపు చెయ్యి జాచాను. ఏమీ తగల లేదు. ఇంకా జరిగాను- ఏమయింది ?

*　　　*　　　*

కిటికీలోంచి వరండాలోకి చూశాను. కొంచెం చలిచలిగా వుంది పగలు కురిసిన వాన వల్ల. ఆమె లేదు. తలుపు మెల్లిగా తీసి చీకట్లో వెతికాను. సముద్రపు వొడ్డున నీటికి ఒక బెత్తెడు దూరంలో యిసికలో కూచుని వుంది. చీరె తడుస్తో వుండి వుండాలి. నేను కదలక నుంచున్నాను.

నా కలలవల్ల కలిగిన భ్రాంతితో ఆమె మీద కామ పడుతున్నాను. ఆమె కలలో కనపరిచిన దయ యీ వాస్తవ లోకంలోకే ప్రవేశపెట్టింది, నామనసు — అంగీకరిస్తుందనే నా నిశ్చయం.

మెల్లిగా సముద్రపుఘర్షణలోంచి చంద్రుడుదయించాడు. ఈ దృశ్యాన్ని చూసే, యే కవో సముద్రం తరచగా చంద్రుడుదయించాడని వ్రాశాడు పురాణాల్లో. చంపల మీదా మెడమీదా ఆడుతున్న నల్లని జుట్టు మెరవడం ప్రారంభించింది. ఇసిక నేలమీద పిండిచల్లినట్లుంది. నీళ్లు భయం మాని కలకల మంటున్నాయి. ఆమె తదేకదృష్టితో చూస్తోంది సముద్రాన్ని-పెదవులు కొంచెంగా కదులుతున్నాయా అనిపించింది నాకు.

'ఏమిటి? ఇక్కడ వున్నావు?' అన్నాను బుజంమీద చెయ్యేసి. నావంక తిరిగి చూడలేదు.

నిద్రపోతున్న కనుగుడ్డువలె నీళ్ళమీద నిలిచింది చందమామ.

'చూడండి. చూడండి.' అంది నావంక తిరగకండానే. చంద్రుడి పచ్చని కాంతి ఆమె నుదుటిమీద పడుతోంది. ఆమె కంఠం నాతో ఏదో రహస్యం మాట్లాడినట్లయింది. మాయిద్దరికే తెలిసిన సంగతి, యింకెవరికీ తెలీనిది. ఆమె వంక చూస్తో దిగ్భ్రమచెంది నుంచున్నాను. ఆమె రూపమే మారింది. మాంసమూ, ఎముకలూ కరిగిపోయినాయి ఆ గాలిలోకి. మొహంలోకి పెద్దవెలుగు వొచ్చింది. పెదవులు వొణుకుతున్నాయి. చంపలు యెర్రగా ఐనాయి. పల్చని వక్షంలోకి కొత్తప్రాణం వొచ్చింది. దేహమంతా కొత్తజ్యోతి వెలుగుతున్నట్టుంది.

"చూడండి ఆ చిన్ని చంద్రుడు—ఆ నీళ్ళమీద ఆరాటం—నా హృదయంలోనే యిట్లావుందే? ఆహృదయంలోనో! అన్ని సముద్రాలలో— ఆ చంద్రుడిగోళంలో ఆ తెల్లనికాంతి యెంత జీవనాన్ని కల్పించిందో! ఎన్ని ప్రాణులు ఆనందనృత్యం చేస్తున్నాయో! ఎన్ని సరసుల్లో, నదుల్లో మేల్కొన్నవో యీ అర్ధరాత్రి, యీ మాధుర్యం. నిన్నటి వాన, యిందాకటి చీకటి యీ వెన్నెల, రేపటి ఎండ, అన్న మనోభావాలు—ప్రపంచాలు సృష్టించే మనసులోని ఛాయలు—మోహం, బాధ, రోగం, ఆనందం, వేదన యీ చిన్ని ఇసిక అలలసించి, భూకంపాలవరకు — చిన్ని పుష్పవికాసం నించి, నక్షత్రవిప్లవాలవరకు — అన్నీ యివన్నీ ఆ హృదయంలోని అశాంతి మనం యీ యిసికని చిమ్మినట్టే, యెన్ని గోళాల నాశనమో!

ఆనందవేదన ... గానచ్ఛాయలు, యీ కట్లువొదిలి—ఆవెన్నెట్లో కలిసి, ఆనీళ్ళమీద చిందులు తొక్కితే, — ఇదంతా నేనే—నేనే—నేను వెళ్ళిపోతాను నేను కలిసిపోతాను" అని వూగి మెల్లిగా నాబుజంమీదకి వ్రాలింది. నేను ఆమెని వొళ్ళోపడుకో పెట్టుకుని, పమిటను సర్ది చంపలమీద వేళ్ళు మెల్లిగా రాస్తూ కూచున్నాను. అంతకన్న కోర్కె లేదు. ధైర్యమూ లేదు. నా వొళ్ళంతా గొప్ప ఆనందంతో నిండి పోయింది. ఎడారివంటి యిసిక, సముద్రపు బిందువులతో మీద చిమ్మే గాలి, ఆ పెద్ద హోరు, ఈమె నా తొడలమీద— ఇదే నా స్వర్గమనుకున్నాను. ఆమె నించి గొప్పశక్తి నాలోకి ప్రవహిస్తున్నట్టుంది. ఇట్లా యింద్రియాలన్నీ ఉన్నతానందాలకి మేలుకోడమే స్వర్గం. స్వర్గం ఒక స్థలంకాదు, ఒక స్థితికాదు. క్రమంగా స్వర్గంలోకి ఎదుగుతాం

యవ్వనంలోకి యెదిగినట్టు అనిపించింది. మెల్లిగా యీ మనసూ యింద్రియాలూ కొత్త, తీవ్రతర ఆనందాలకి మేల్కొంటాయి. అంత మేముంది? ఆ రోజు తెలిసింది నాకు. నలభై యేళ్ళూ నేను నిద్రపోయినానని. కాని యీామె! ఈమె మీాద ప్రేమ వల్లనా, లేదు ప్రేమలేదు. కాని ఆమెనించి ఏదో శక్తి ప్రవేశించి నా బంధనాలు వొదిల్చి మేల్కొలిపింది. అట్లా సౌందర్యంతో ఐక్యమై కూచున్నాను.

మెల్లిగా కళ్ళువిప్పింది. చిరునవ్వు నవ్వి లేచి కూచుంది. జుట్టుని దగ్గరగా తీసుకుని ముడి వేసుకోపోయింది. నామనసులో ఏం మార్పు వొచ్చిందో. ఆమె వొళ్ళో తలపెట్టి పెద్దగా యేడ్చాను. ఆమె మాట్లాడలేదు. క్రమంగా నాఆరాటంతగ్గింది. నా ఆనందమంతా పోయింది. పెద్ద శూన్యం, బాధా ఆవరించాయి. వెన్నెల వున్నా అంతా చీకటిలాగే తోచింది. ఆమెని కావిలించుకున్నాను. కొంచెంవుండి లేవపోయింది. వొదల లేదు నేను. ఆమెని మెల్లిగా ఇసుకలోకి వంచి పడుకున్నా. అట్లానే చూస్తోంది. ఐనా నాకు ధైర్యంలేదు.

‘ మీారు కావాలి నాకు ’

అనేశాను. నా ప్రాణాల్ని ఆమెముందు పారేశాను.

‘ నేను ! నిజమా ?’

ఆమె పెదవి విరిచింది.

నిజమా ? ఆమె కావాలా ! ఏమో తెలీదు. కాని యీా బాధేమిటి ? ఆమె కోసమే. ఇంక ఏవిధంగా భరించను ! అదే గతి !

కాని...ఆమె రొమ్ముకి వొత్తుకోకుండా గుండీల్ని తీసేశాను. ఆమె మెడపక్కన ముద్దుపెట్టుకున్నాను. కాని నాలోకి ఏమీ కొత్త ఆనందం రాలేదు.

ఈమె కావాలా?

'వొద్దు. లేవండి.'

'లేవను. నాకు కావాలి.'

'నా మాట వినండి. మీకే తెలుస్తుంది వొద్దు. ఎందుకు యీ చిరాకు'.

'కాదు. నా ప్రాణం మీ చేతులో పెట్టాను'

'సరే మీ యిష్టం.'

అట్లానే ఆ యిసికలో వుండిపోయినాము. అట్లానే యిసికలో నిద్రపోయినాము.

తెల్లవారి యెండ మమ్మల్ని లేవతీసింది. సిగ్గుపడి తల వొంచుకుని కూచున్నాను. ఎందుకింత పశువునైనానా అనుకున్నాను.

'సంతుష్టి అయిందా?' అంది లేచి నవ్వుతో.

ఈమె మనిషేనా? నాకు కోపంవొచ్చింది! అందులో నా సిగ్గుకలోడు గర్వమూ లేకపోలేదు. ఈమె యింత వేదాంతి రాత్రి నా చేతులకింద ఆయాస పడ్డదికదా అని! సుఖంలో మూతలుపడే ఆమె కళ్లని ముద్దుపెట్టుకోగలిగిన ఘనుణ్ణి కదా అని!

'మీకో?'

'కోర్కెవుంటేకద సంతుష్టి.'

అబద్ధం. తప్పకండా అబద్ధం. ఆ చేతులవ్రాపు, ఆ పెద వుల్లోని తృష్ణ!

'అబద్ధ మాడుతున్నారు. మీకె తెలుసు.'

'ఆసౌఖ్యం శరీరంది. నాదికాదు. నాకు అవసరంలేదు.'

'నేనూ?'

'మీరు మీరు, ఏమవసరం నాకు?' తృణీకారంతో పెదవి విరిచి నాకళ్లలోకి చూసింది. నామీద ఏమీ ఇష్టంలేకండానేనా—ఆమాటలువిన్న పురుషుడి హృదయం ఎంత గాయపడుతుందో. అంతకన్న భూమిలోకి కుంగిపోతే నయమనిపించింది.

'మరి యిష్టంలేకండానే—'

'అవును.'

'ఎందుకు?'

'ఏమైతేనేం?'

'మీదేహం—యీ వ్యభిచారం—'

'దేహంది'

'ఇంకెవడన్నా అడిగితే—'

'తీసుకోనీండి— ఏం వుపయోగం అంతకన్న— మరీ అంత బాధపడితే—పోనీండి— ఇ స్నేహం —— ఇంతలో!'

వాణీ - ఏస్టడీ.

అన్న లాక్కొచ్చి యింటో పారేశిం తరవాత వాణిగతి చాలా హీనమైపోయింది. కాళ్ళూ చేతులూ విరక్కొట్టి కట్టేశి ఆమె నిస్సహాయ స్తితినిచూసి, బాగా యేడిపించి కసితీర్చుకుం టున్నారు; ఇంట్లోవాళ్ళూ బైటవాళ్ళూకూడా. కాని వాణి "స్పోర్టు". ఎంతవిచారంలోనూ ఆమె "హ్యూమర్" విడవదు.

"ఓరి మీదుంపల్ తెగా, బోనులో ఎలికను పొడిచినట్టు పొడుస్తున్నారేమరా్రి నన్ను" అని అరుస్తుంది.

"ఈ బోడిముండ లందరూ నన్నుచూసి అసూయ పడకపోతే, జుట్లు పెంచుకుని తలో మొగాడి వెంటా పడకూ డదూ?" అంటుంది.

ఆమె నోటికి వెరిచి యెదురుగుండా ఆమె నేమీా అన డానికి జంకుతారు. సిగ్గు వున్నంతవరకేగాని తారాబాయివలె రోడ్లమీాద మొగవాళ్ల బట్టలు వూడతీసి, వెంకటచలంమల్లే కథలువ్రాసీ, గుట్లు బయలుపడేస్తే, ఎవరికైనా భయమేకద!

వాణిని రెండు నెలల కిందటివరకు ముద్దుగా పెంచారు. పెనిమిటి పోయినాడనే సానుభూతివల్ల ఆమెకేమీా తిండిలోగాని శృంగారంలోగాని లోపంలేకండా, ఆమె తనస్థితిని మరవడానికి సహాయంచేశాడు, ఆమె అన్న నరసింహారావు. నవలలు, ఆడ

స్నేహితులు, మీటింగులు, సినీమాలు, వీటివరకు స్వేచ్ఛనిచ్చి శరీరస్థితిని మరచిపొమ్మన్నారు. కాని ప్రబంధకన్య విరహం మాన్పడానికి చంద్రుణ్ణీ, కోవెలనీ, మందమారుతాన్నీ పంపినట్లు ఫలించింది ఆప్రయత్నం. ఇంకోడి పెళ్ళాన్నెత్తుకపోయి, సర్వమూ అర్పించిన పురాణమూ, ఐదుగురు మొగుళ్లతో తృప్తిపడని వనిత పురాణమూ, పదహారువేల గోపికలకుగ్గాను పదేళ్ల వయసు నించే కామప్రవీణుడైన పురాణమూ ఆప్యాయంగా చదివింది. 'ప్రణయకథలు వేసుకోము' అని ప్రమాణాలు చేసిన పత్రికల్నే తెప్పించారు. పురాణగాధలున్న సినీమాలే చూడనిచ్చారు. మొగాళ్లురాని మీటింగులకే వెళ్లనిచ్చారు. ఐనా ఎట్లాగో తెలీదు వాణి కొంప ముంచింది.

నీతి నవలల్లో, ఎవత్తా లేచిపోదన్నమాటేగాని, అసలు కథానాయకుడితోనే లేచిపోయినవాళ్లకన్న, యెక్కువ పనులు చేస్తుంది. శ్రీకృష్ణుడికోసం రుక్మిణి విరహమూ, అతను యెత్తుకుపోయిన విధమూ చదువుతోవుంటే, చివరికి పెళ్లి అయిందాలేదా అనేది చాలా స్వల్పవిషయంగా తోస్తుంది.

ఈ పతివ్రతలు పడే విరహాలూ, లేకి కోర్కెలూ, మొగాడి మీదివాళ్ల గుడ్డి కాపీనమూ, వినికిడి వల్లనే కలిగే తాపజ్వరాలూ, లేచిపోయే నీచపువనితలకి వుండనేవుండవు. యధావిధిగా వివాహ మంత్రాలు వుచ్చరించారా లేదా అని చూసుకుంటారు గాని యీలోపల జరిగే కామజ్వరజనిత దుర్వ్యసనాన్ని గమనించరు. పత్రికల్లో కథల్లో పురాణాల్లో యీ పెళ్లిప్రసంగతి చదివి, చదివి, దంపతుల సరాగాలూ, ధ్యానించి ధ్యానించి, పురుషవర్ణనలు మననకి చేసి చేసి, ఆకథలన్నీ ప్రేమయుత పవిత్ర వివాహ మం

గళవాద్యాలతో అంతంకావడంవల్లనూ, యేకధలోనూ, పత్రిక ల్లోనూ, అవివాహమైన తరవాత సంగతి, పోట్లాటలూ, పిల్లలూ, తిట్లూ, ద్వేషాలూ, జెలసీలూ, చిత్రించకపోవడమువల్లనూ, పెళ్లి కావడమూ అంటే గొప్ప భ్రమ యేర్పడ్డది ఆమెమనసులో. వాస్తవ ప్రపంచంకన్న వ్యూహా ప్రపంచమే సామీప్యమయింది. విమలను గుర్రంమీద తీసుకుపోయిన వుదయాదిత్యుడూ, పద్మను బుజంమీద మోసుకుపోయిన విక్రమసింహుడూ, హేమలతను బంధించిన వజీర్ ఖానూ, స్వర్ణలతను బలాత్కరించిన లాలా సింగూ, మొగవేషంలో యుద్ధంచేసిన ప్రేమలతను ఆలింగనం చేసుకున్న యుద్ధమల్లుడున్నూ, వీరందరూ ఆమె కళ్లయెదుట తిరుగుతున్నారు. భర్తలంటే యీ సామాన్య వెంకటేశ్వర్లూ, శీతారామయ్యలూ కాక గుర్రాలమీదా, రథాలమీదా మెరిసి పోయే యోధాగ్రేసరులుగా తోచారు. ఎవడో తనని కిటికీ లోంచి చూడడమూ, మోహించడమూ, కృష్ణుడిపలె తనని తటాలున యెత్తుకుని పోవడమూ, ధ్యానించుకునేది. ఆమె అన్న నరసింహాం, సినీమాలో నీతికోసం వెతికేవాడు. అతని చెల్లెలు రొమాన్సుకోసం వెతికేది. పతివ్రత సీత రాముణ్ణిచూసి రొమ్ము విరవడం, ఆహ్వానిస్తున్నట్టు అడియన్నువంక చూడడమూ, ఏడ్చే ప్పుడుకూడా కులకడమూ, రాముడు నన్ను వొదిలేశాడు, పోనీ మీరెవరూ అంతమాత్రంవారు లేరాఅన్నట్టు'వలప్ట్యుయస్'గా చేతులు జాచడమూ అతనికి విశృతంగా కనపళ్ళేదు, ప్రపంచం లోని పతివ్రతలందరూ అంతేగనక. ఏనాటకంలోనో యముడు సావిత్రిని వరించడని అర్థంచేసుకోకండా ఏదుపేగాని ఫిల్ములో సావిత్రి యముణ్ణేకాదు, ప్రతివాణ్ణీ వరించమని, అడుగుతున్నట్టు

నటి స్తే యెవరికీ వెగటుగా తోచదు. ఎందుకు? ఈ నీతిప్రభువు లకి మాటలు ప్రధానంగాని, ప్రవర్తనకాదు గనక! కాని యిదంతా వాణిని అన్‌కాన్‌షస్‌గా ఇన్‌ఫ్లూయన్సు చేశాయి. ఎక్కడన్నా ఆలింగననం దొరికితేచాలు, శరీరంతో సహా యెగిరి పోవాలని కాచుకుని వుంది, వాణి హృదయం. ఈ లోపున నరసింహారావు అందరితోనూ, తను తన చెల్లెలికి యిచ్చే శిక్షణా, స్వేచ్ఛా, ఆమెశీలమూ, తన ఔదార్యమూ, ప్రకటించుకుం టున్నాడు.

"చూచారా? ఈ కాలంలో స్వేచ్ఛనియ్యకపోయినా తంటాయే, ఇచ్చినా తంటాయే, నావంటి తెలివిగలవాడేంచేస్తా డంటే, యిచ్చినట్టా యిస్తాడు, మళ్ళీ నిజంగా యియ్యనూ యియ్యడు, గవర్నమెంటు మోస్తరనుకోండి. అంతేగా స్వేచ్ఛ కూడనివాళ్ళు స్వేచ్ఛకావాలని మారాంపడితే యేంచేస్తారు మరి! తెల్లవాళ్ళ దగ్గర్నించి నేర్చుకోవలసింది అది. ఇప్పుడు మా వాణికి ఏం తక్కువ? మళ్ళీ యేపారబాలన్న జరగడానికి వీలు వుందా?" అంటూ స్త్రీలకు స్వేచ్ఛ కూడదనేవాళ్ళనూ, కావా లనే వాళ్ళనూ అందర్నీ హేళన చేస్తున్నాడు.

"ఒకటేనండీ పాయింటు. స్వేచ్ఛ అంటే లైసెన్సు కాదండి, మంచికేగాని చెడ్డకిలేదు. అది తెలుసుకోవాలి. ఆడ దాని యిష్టం. ఎక్కడికంటే అక్కడికి దాన్ని పోనీండి. కాని వొంటరిగా యింకోడితో వెళ్ళనీ కూడదు. అదీ కిటుకు."

అని స్వతంత్రాన్ని తన జేబులోదాచి, క్రమంగా కొం చెం కొంచెంతీసి తెలివిగా యిస్తున్నట్టు మాట్లాడుతున్నాడు.

మూడునెలలకిందట ఒక నాటకం కంపెనీ ఆమె హృదయ శాంతికేమోనన్నట్టు ఆవూరు వొచ్చింది. వాళ్ళ ముఖ్యనాటకం రోషనార. ఆ నాటకంలో శివాజీ ఏకపత్నివ్రతం చాలా నీతి బోధకమని నరసింహారావు భార్యనీ, చెల్లెల్నీ నాటకానికి తీసి కెళ్లాడు. కాని వాళ్ళిద్దరికళ్ళూ, శివాజీ రీవిమీదనే వున్నాయి. ఆ ఆడవేషం వేసుకుని అప్పనాచార్యులు, శివాజీ మనసుని మార్చలేక పోయినాడు. తనే ఐతే అంతయోచనా! అను కున్నది వాణి. అంత నిగ్రహంవున్న యోధుడి మనసునే చలింప చెయ్యాలి. తన హృదయంలోని ఆదర్శరూపాన్ని శివాజీతో సంక్రమింప చేసింది. నాటకరంగంమీద రోషనార, శివాజీ కోసంచేసే ప్రియత్నాలు చూస్తే, చక్రవర్తి ఔరంగజేబు చెల్లెలు కాదుకదా, బండిమనిషి మీరాగాడి చెల్లెలుకూడా అట్లా ప్రాధేయపడదు. అట్లా ప్రాధేయపడే ఆడదాన్ని శివాజీ కాదుకదా, లేకి కోనయ్యకూడా తాకడు. కాని యీ ఆధ్యా త్మికదేశంలో, యీ నాటికికూడా ప్రతియింటా పతివ్రతా శిరో మణులు వెలిసివున్నారు గనక, ఆ మదపిచ్చి యెవరికీ వెగటుగా తోచలేదు. ఆ రోషనారేగనక ఆ రొమ్ము బాదుకోటాలుమాని,

"నీకు యీ భారతదేశ సామ్రాజ్యాన్నిస్తాను. నన్ను రాణిని చేసుకుంటావా?" అని శివాజీకి బిజినెస్ ప్రపోజిషన్ పెడితే,

శివాజీ,

"అవును, నా హిందూదేశంకోసం ప్రాణాన్నే యిస్తానే! ఈ యేకపత్నీత్వాన్ని వొదులుకుంటేనేమి" అని, వొప్పుకుంటా డనుకోండి.

ఇంకేముంది? ఆ కథ వ్రాసినవాడిని, తిట్లతో ఆశీర్వ దిస్తారు.

ఆ శివాజీ శీలభావ ప్రదర్శనానికి ముచ్చటపడి, అతను తనవలెనే వ్యాపారి బ్రాహ్మడని తెలుసుకుని, నరసింహారావు, శివాజీని భోజనానికి పిలిచాడు. తాంబూలం వేసుకుంటూ, నరసింహారావు,

"మగవారి శీలమంటే ఆ విధంగా వుండాలండి. ఆడది మీదపడ్డా చలించని స్థయిర్యం కావాలి."

అంటో వుండగానే, అన్న వెనకనుంచి తలుపు సందులో నించి చూసే వాణివంక చూస్తున్నాడు అభినవ శివాజీ.

ఆ మర్నాడు నాటకం పాకంతా కిక్కిరిసి నిండింది. శివాజీ నాట్య కౌశల్యం అందరూ అద్భుతంగా పొగుడు కుంటు న్నారు. కాని పదకొండయింది. తెరయెత్తలేదు. కనుక్కుంటే శివాజీ కనపళ్లేదన్నారు. నరసింహారావుగారి చెల్లెలూ మర్నాటి నించి కనిపించలేదు. అత్తారింటికి చదువుకోడానికని రాత్రి లక్నో పోయిందన్నారు, నరసింహారావు, యింటి ఆడవాళ్ళు.

ఆ మధ్యాన్నమే ఆవొక్క చూపుతోటే అర్థమయింది వాణికి, శివాజీ హృదయము నవనీత మృదులమని. తనని, చూసి నవనీత మృదులమయిందని భ్రమపడ్డది కాని, ఏ నిమషా నైనా పాప మా హృదయం నవనీత మృదులంగానే వుంటుందని తెలీదు. నాటకానికి వెళ్ళేగుంపుతో కలిసి, స్టేజి వెనకాలకి చేరుకుంది. చీకట్లో పక్క కర్టనులో నుంచుని చూస్తోంది సమయంకోసం. ఎవరో వొచ్చి, మొగాదిగా చూసి, మెవరని అడిగాడు. చేతిలో రూపాయిపెట్టి, మీసం తగిలించుకుంటున్న

శివాజీవేపు చూసి, ఆయన్ని పిలవమంది. రూపాయి కబురం దించింది చాలా జాగ్రత్తగా, వొచ్చాడు గుర్తించాడు శివాజీ.

"ఏమిటిట్లా వొచ్చావు?"

"వొచ్చేశాను."

"ఎందుకు."

తల వొంచుకుంది. ఎందుకు వొచ్చేసిందో ఆమెకే తెలీదు, ఈ పారిపోయ్యే స్త్రీలకు చాలా మందికి తెలీదు. లోకమంటే యేమిటో తెలీని పంజరాల్లో పెరగడంవల్ల, లోకం ఆకర్షణీయమైన అనేక వింతరంగులతో కనపడుతుంది. కటకటాల మధ్య నుంచి, సామాన్యపదార్థంకూడా అసాధారణ లావణ్యాన్ని ప్రదర్శిస్తుంది, పాపం, ఆశతోనిండిన వాళ్ల పిచ్చినేత్రాలకి. హృదయంలోనూ తన ప్రపంచం, పుస్తకాలు, వార్తలు, సినీమాలతో ప్రేరేపించే ఉద్రేకాలకు వాంఛలకు, తట్టుకోలేక, సామాన్య దినచర్య జీవరహితంగా తోచి, స్వేచ్ఛకోసం పెనగులాడి, తపనపడి, అమాంతం దూకుతారు, పంజరంలోంచి, నిప్పుగుండంలోకి.

మానవ హృదయం కావడంచాత తమకు జీవితం ప్రసాదించని అదృష్టాలకోసం, కలలుకని, ఆశలుపడి, ఈ కుటుంబ ఆటంకాలు, ఈ సంఘ నిబంధనలు, ప్రేమించేవారి అభ్యంతరాలు, తమను, బంధిస్తున్నాయని భావించి, స్వర్గమూ, సౌందర్యమూ, ఆయింటి అవతల పక్కన, ఆరోడ్డు దాటితేచాలు, సమస్త అనుభవాలూ, తమకోసం కాచుకుని వున్నాయని ధ్యానించు కుంటారు, పాపం! దీనికంతా ఈవాస్తవ ప్రపంచాన్ని చిత్రించని కథలూ, పురాణాలూ, నాటకాలూ కారణం.

"ఎందుకు వచ్చావు? వాణి!"

"మీకోసం" అంది.

అది నిజం కాదని ఆమెకే తెలీదు, పారిపోయిన ఆమె ఆత్మని వెతుక్కుంటూ వొచ్చింది. అంతే.

"ఏమంటావు!"

ఆలోచిస్తోంది. అతనే అంతా తనకి సులభం చేస్తాడనీ, కర్తవ్యం చూపుతాడనీ అనుకుంది. కాని అతను తొందరపడు తున్నాడు.

"నేను వెళ్లాలి తరవాత మాట్లాడదాము." ఎంత సుల భంగా అన్నాడు ఆమాట! అతనికేం! తరవాత అంటాడు తాను ఈలోపల యేమై పోతుంది?

"కాదు ఇప్పుడేరండి వెళ్ళిపోదాము."

జీవితానికంతా ఇదే, ఒక్కటే ఛాన్సు తనకి అతనికి, నిర్లక్ష్యమైన సంగతి ఆమె చూడటంలేదు. ఎంతసేపటికీ "తన వాంఛ, తప్పించుకోవాలనే తనకోర్కె, తన రొమాన్సు" ఇదే యోచన. అతను ఒక సాధనం, నిమిత్తమాత్రం. ఆ హృదయం లోని మెందుగడ్డికి నిప్పంటించిన సూత్రం అతను.

కాని ఆమె అందం, ఆమె తొందరా చూస్తున్నాడు అతను.

ఎక్కడో పూర్తిగా అతనికన్నా కూడా పురుషుల్ని అదే పనిగా, వృత్తి అలవాటుగా ఎక్సైట్మెంటుకోసం రుచిచూసిన మామూలు స్త్రీలని తప్ప, యీవిధంగా తననేకోరి అనాఘ్రా తంగా తనదగ్గిరికి అడిగి వొచ్చేవాళ్లు ఎవరున్నారు? అందులో

అంత ఆత్రుత పడుతోంది. బాగా మొహం మొత్తిన అతని రసికానుభవనానికి యీకొత్తపిల్ల కొత్తరుచి కలిగించింది.

"డబ్బు యింకా వీళ్ళివ్వలేదే?"

మాట్లాడకండా పర్సులో నోట్లు చూపింది.

"జంకకండీ. ఇది నాస్వంతం."

"సరేలే, తరవాత?"

అబ్బా! ఎంతజాగ్రత్త యీమొగాళ్ళకి. అతనే తరవాత అని ప్రశ్నిస్తే, తను ఎంత ప్రశ్నించాలి?

తన కలల ప్రకారం జరగటంలేదు, చరిత్ర, సుందరమైన స్త్రీవచ్చి తనంతట తాను పురుషుణ్ణి వేడుకోడంవుంది. రోష నారా నాటకంలోనే వుంది. కాని పురుషుడు నీతి నియమాల వొంకన నిరాకరించడం మామూలుగాని, ఆర్థిక పద్ధతులమీద జంకలేదు. ఇదేమిటి యీ అభినవ శివాజీ ఇట్లాభయపడతాడు? ఇన్ని గారంటీ లివ్వడం చాలా సిగ్గుగావుంది. కొంచెం ధైర్యం తక్కువ పిల్ల, కొంచెం మొండితనం యెక్కువగా లేనిపిల్ల, వెనక్కి వెళ్ళివుండును. కాని చిన్నప్పణ్ణించి సాహసవంతులైన ఝాన్సీ రాణి, మీరా, అహల్యాబాయి మొదలైన వీరవనితల చరిత్రల్ని మననం చేసుకున్న వాణి, అన్న పట్టినపట్టు వొదలకూడదని ఎవ రికి బోధించాడో ఆచెల్లెలు, వెనక్కి తగ్గలేదు. కొంచెం పమిట తొలిగించి కాసులదండా, పలకసర్లు చూపింది. అతను వాటి వెనకకూడా చూడాలని ప్రయత్నించాడు. దాంతో. మన వరు డికి ఆమెమీద అద్భుతమైనమోహంకలిగింది. "పద"అన్నాడు.

అందువల్లనే ఆరాత్రి రోషనారా చూసేభాగ్యం నాట కాలు అవినీతికి పుట్టిళ్లని లెక్చరిచ్చిన రామసోమయాజిగారికీ,

నాటకాలకి వెళ్ళిన స్త్రీలని వేశ్యలవలెచూసే రాజమ్మగారికీ రోషనారాచూసి, ఉబలాటబడే భాగ్యం లేకపోయింది. టిక్కట్ల డబ్బు వాపసుచెయ్యమని గోలచేసేగుంపు కాళ్ళు నలగతొక్కారు, డొక్కల్లో కుమ్మారు. రాజమ్మగారు ఎండినవోరుగు— కాని లేకపోతే పాపం— నాటకం చూసే సరదా కొంత తీరేది.

విశాఖపట్నం సత్రంలో దిగారు. మూడురోజులు ఆమె తోనే గదిలో గడిపాడు అభినవ శివాజీ. ఆమెకీ కొంచెం వ్రాపి రాడాలనిపించింది. అతనికి బైటపడాలనిపించింది. ఒకరితో ఒకరు ఆమాట అనడానికి భయం— ఎక్కడ ప్రేమపోయిందని రెండో వారు అంటారో అని. పలకసర్లు అమ్మితెస్తానని అతనువెళ్ళి సాయంత్రిందాకారాలేదు. ఆమె కాచుకుని కూచుంది వొంట రిగా. ఇట్లా ఇతనితో జీవితమంతా గడపవలసిందేనా? ప్రేమ స్వేచ్ఛా అంటే యిదా అర్థం? ఇంతలో చీకిపోవడమా? ఏదో ఒక రాత్రికే, ఒక మధ్యాహ్నానికే అయితే హాయిగా వుం టుంది. జీవితమంతా అదేఐతే! అదికాక వేరే ఆనందం కన పడదు. చిలికి మన్ననొన్నాళ్ళూ యిట్లా గడపవలసిందేనా? ఇంటి దగ్గిర అమ్మతిట్లూ, అన్నయ్య డాబులూ, పిచికల అరుపులూ, దాసిదాని తగాదాలూ చాలా ఆకర్షకంగా కనపడ్డాయి. తను పడ్డ నరాలబాధ ఎప్పుడు పారిపోదామా అనే తహతహ అన్ని మరచిపోయింది. సాయంత్రానికి అతనువొచ్చి డబ్బిచ్చాడు. రాత్రి సంతోషంగా గడిపారు. కాని మర్నాడు పగలంతా మళ్ళా మాయమైనాడు.

ఈ లోపల ఆసత్రంలోనే దిగిన వాళ్ళ దూరపుబంధువు సత్యనారాయణ వీళ్ళనిచూచి, చల్లగా యింటికి వ్రాశాడు.

రెండో రోజుకి నరసింహారావు వొచ్చాడు. అన్నను చూడ గానే సంతోషంతో అతన్ని కావిలించుకుని యేడ్చింది వాణి. మాట్లాడకుండా యింటికి తీసుకుపోయినాడు సాయంత్రం రైల్లో.

రైల్లో ఆలోచించుకుంది వాణి, యింటిదగ్గిర తనను తన్న డమూ, మాడ్చడమూ, కాల్చడమూ, యివన్ని చేస్తారుగావు నని. వెళ్ళీ వెళ్ళడంతో బోరుమనియేడ్చి తల్లిమెడమీదపడ్డది.

"ఎంత చేశాడే, అమాయకురాల్ని చేసి?" అని యేడ్చింది తల్లి.

కాని మర్నాటినించి యింటోవారి చూపులూ, సిని మాలు, పుస్తకాలు, స్నేహితులు, చివరికి వీధిలోకి తొంగిచూడ డంకూడా కట్టుపడేప్పటికి, ఆమెకే, ఒక్కసారి తనని వాతలు పెడి తేనే యింతకన్న నయమనిపించింది "ఇదేంపుట్టిందమ్రా మీకూ? నన్ను పారిపోనీరు, యింటోనూ వుండనీరు సరిగ్గా, ఎట్లాచావ నరా! పోనీ గుండుచేయించండ్రా కాశీ రామేశ్వరాలు తిరిగి వొస్తాను, నా కాసులపేరు అమ్ముకుని!" అంది. ఆదిహమ్యామర్ మాత్రం విడవలేదు ఆ వాణిని. మళ్ళీ ఎప్పుడు పారిపోదామా, ఎవడన్నా దొడ్డిదోవనవొచ్చి తనని యెత్తుకుని పోకూడదా? అప్పుడు కనపడలేదుగాని, విశాఖపట్నం సత్రం, సముద్రం, కొండలు ఎంత అందంగా వున్నాయి, శివాజీ ఎంత రమ్యమైన వాడు, అతని కావిలింతలు— అని యింకా ఎన్నెన్నో యోచించు కుంది— ఒక్క అనుభవమూ లేక కరువువాచి అన్నీ ఆనాలుగు రాత్రులే కాకపోతే, కొన్ని యీరాత్రులకు దాచుకోడానికి వీలుండకూడదూ? పక్కగదిలో వొదినా, అన్నయ్యా ఎంత సంతోషంగా గడుపుతున్నారు— ఒక పక్కమీదనే?

కాని వాళ్ళిద్దరూ ఒకరికి రెండో వారు ఎప్పుడు వొదిలి పోతారా, అని ద్వేషించుకుంటున్న సంగతి ఆమెకు తెలుసు, పురుషుడికోసం అరిచే ఆమె నరాలకి !

అదీలోకం !

ముక్తిమార్గం

సిద్ధులూ, బైరాగులూ, సన్యాసులూ, వీళ్ళందరిదగ్గిరా మహా త్రరమైన మూలికలుంటాయనీ, కటాక్షం కలిగినప్పుడు భక్తులకూ, తదితరులకూ, వాటిని అవ్యాజంగా యిస్తారనీ అందరికీ నమ్మకమైన విషయమే! నా తలనొప్పిబాధకూడా పోగొట్టుకోడానికని అట్లా ఏదన్నా లభ్యమౌతుందేమోనని ఆశపడి, బూడిదపూసుకున్న ప్రతివాడి వెనకా తిరుగుతున్నాను. రామేశ్వరంలో. వాళ్ళ భాష నాకు రాకపోవడం గట్టి చిక్కొచ్చింది. వొచ్చీరాని అరవంలో ఒక జోసిమునిని తలచూపి మందిమ్మని అడిగేటప్పటికి, ఆ ముసలియోగి, "నాకో కాలనాయిమ్మ" ని వెంటపడ్డాడు. ఇంకోడు తన వొంటి బూడిద నా తలకిరాసి, పావలా డబ్బులు లాగాడు. అరవసన్యాసులు, మళయాళ యతులు, పంజాబు బైరాగులు, బెంగాలీ జోగులు, అందరూ వున్నారుగాని, ఒక తెలుగు బూడిదవాడెవడూ కనిపించలేదు, అర్థమయ్యేట్టు నాబాధ చెప్పుకోవాలంటే.

ఇంక మా వూరికి తిరిగిపోదామనుకుంటో, గంధమాధనం చూసి మరీపోదామని బైలుదేరాను. బైలుదేరేప్పటికే నాలుగున్నర దాటింది. మెల్లిగా యిసికలో కాళ్ళీడ్చుకుంటో పోగా పోగా గంధమాధన శిఖరదర్శన మయ్యేప్పటికే సూర్యుడు కుంకుతున్నాడు. ఈ పర్రలన్నీ రాముడూ తమ్ముడూ యెట్లా

తిరిగారా, వాళ్ళకి ఏంతోచిందా, అన్నిరోజులు యిద్దరూ మాట్లాడుకుంటున్నారా, అనుకున్నాను. ఒక ఆడది వుంటే, యెన్ని కబుర్లన్నా వొస్తాయి. కాలం తెలీకండా గడిచిపోతుంది. కాని యిద్దరు మొగాళ్ళు — అందులో అన్నతమ్ములు — వాళ్ళని తలుచుకుంటే జాలేసింది. కవికేం ? —మూడునెలలు చాలా సుఖంగా సంచరించారు, అని ఒకపద్యంలో మూడునెలల కాలం అరనిముషంలో కొట్టేస్తాడు. దోవలో, ముళ్ళు, రాళ్ళు, పాములు, యివి కవి కంటికి కనిపించవు. ఎక్కడ పడుకున్నారు ? ఏంతిన్నారు ? అని ఆలోచనే అక్కర్లేదు. ఆకులు తిని ఆర్నెల్లు సుఖంగా బతికారని సులభంగా అంటాడు ఒక కందపద్యంలో, ఏ ఆకులు ? అవి రుచి యెట్లావున్నాయి ? నోరు పొక్కి యెంత యేడ్చారు ? జీర్ణ మెట్లా ఐనాయి ? ఆర్నెల్లు తిన్నతరువాత ఆ మనుషులు గుర్తుపట్టేట్టు వున్నారా ? ఆ సంగతి ఏమీ మాట్లాడడు కవి. పోనీ ఆర్నెల్లుకాదు, ఆరురోజులు నువ్వు ఆ అడివి ఆకులు తిని వుండు ఆనందంగా అని ఆకవిని నట్టడవిలో వొదిలితే తెలుస్తుంది ఆ రాతలేఖిటో !

ఆ పర్వతాన్ని హనుమంతుడు తొక్కాడు గావును ఇప్పుడు వుత్తగుట్ట. దానిమీదవున్న గుడిమీద, గుడిమీద వున్న డాబామీదా ఎక్కాను. ఆ పర్వతంమీదనించి రాముడు మొదట చూశాట్ట లంకని. లంకకోసం వెతికాను గాని కనప ళ్ళేదు. కాని దృశ్యంమాత్రం అతి గంభీరమైనది. రాముడంతటి చక్రవర్తి చూడతగినది. ఆ గుట్టమీద రామలక్ష్మణులు ఆజాను బాహులు నుంచుని, మూడువేపుల సముద్రాలను, ఆ యిసిక పర్వతాలనూ, ఆ పెద్దసముద్రప్రదేశాలనూ, పరిశీలించడం తలుచు

కున్నాను. అట్లా ధ్యానంలో పడ్డాను. మెల్లిగా చీకట్లుకమ్మాయి. చంద్రుడు బలం తెచ్చుకుంటున్నాడు. సముద్రంమీద పక్షులు గట్లకువోస్తో అరుస్తున్నాయి. స్పష్టంగా కనపడే చెట్లూ, కొండలూ, చీకట్లో దాక్కుంటున్నాయి. వెనకాల యెవరో

"జయ్ శీతారామ్" అన్నారు.

మొదట వాల్మీకి వొచ్చాడనుకున్నా — బాగా బలిసిన పెద్దశరీరమువాడు, పెద్దగడ్డము, రుద్రాక్షలూ, కమండలము కలవా డొకడు వొచ్చి మంటపందగ్గిరగా కూచున్నాడు. ఆయన ముఖం స్పష్టంగా కనపడకపోయినా, ఆయన తప్పక నాబాధ మాన్పగలడనిపించింది. సమీపానికి వెళ్ళి కూచున్నాను.

"ఏవూరు అబ్బాయీ" అని గోదావరిజిల్లా తెలుగులో పలకరించాడు. నాఘోష చెప్పుకున్నాను. అంతా కళ్ళుమూసుకు విన్నాడు. ఆనాటితో నాబాధ గట్టెక్కిందనే ధైర్యం యెక్కువై పోయింది."

"ఈ తలనొప్పి వొక్కటేనా నీబాధ?"

"ఇంకేంలేదు— అదే నాప్రాణం తీస్తోంది."

చిరునవ్వు నవ్వాడు.

"తలనొప్పి కుదురుస్తాననుకో. ఇంక బాధలుండవా? తరవాత?"

"వుండకేం? మానవజన్మ మెత్తింతరవాత వుండకండా వుంటాయా? అప్పుడు చూసుకుంటాను వాటి సంగతి."

"అవును. మానవజన్మమే బాధ — ఒకటి పోతే ఇంకోటి, ఒకటి లేకపోతే యింకోటి, అసలు బాధలేని వుపాయం, కనిపెట్టాలిగాని—"

"అసలు బాధలేని వుపాయం ఏముంది ?—చావుతప్ప"

"చస్తే బాధలుపోతాయా ? పోతే అందరూ చత్తురు, కాని వొకటే సాధనం—"

"అది—"

"ముక్తి."

యోగుల చిట్కాలలో నమ్మకమున్నా, వాళ్ల మహిమల్లో మంత్రాలలో నమ్మకంలేదు నాకు. అందులో ముక్తి స్వర్గం అంటే, ముసలమ్మకబుర్లలాగుంటాయి.

"ముక్తి అంటే—"

"ముక్తి అంటే—జన్మరాహిత్యం"

"ఈ తలనొప్పులతో, యీ బాధలతో, దారిద్రంతో అన్నిటితోటీకూడా జీవితమంటే నాకు చాలా మధురంగావుంది. జీవితం లేకుండా శూన్యం తలుచుకుంటేనే నాకు భయం కలుగుతుంది, నాకు జన్మరాహిత్యం వొద్దు."

నవ్వాడు — పెద్ద వుపన్యాసానికి తయారవుతున్నట్టు కాళ్లూ వెన్నూ సర్దుకున్నాడు. నా తలనొప్పి కుదురుతుందనే ఆశలు అడుగంటుతున్నాయి. పైగా అర్ధరాత్రిదాకా, యీ వేదాంతోపన్యాసం పట్టుకుందే, వొదిలించుకోడం యెట్లానా అని ఆలోచించాను.

"నీకు జన్మరాహిత్యం వొద్దుగాని, ఏంకావాలి ?"

"అన్నీకావాలి, ధనము, కీర్తి, ఆరోగ్యం, అధికారం"

"ఇవన్నీ యెందుకు నీకు ?"

"అవంటే నాకు యిష్టం."

"ఎందుకు యిష్టం ?"

వాటివల్ల నాకు ఆనందం."

"కనక నీకు కావలసింది ఆనందం — వీటన్నిట్లోనూ కావాలి.

ఒకటే సూత్రం వుంది — ఆనందం – తిండిలో, నిద్రలో, అధికారంలో, అన్నిటిలోనూ ఆనందమే ప్రధానం–కాని కొన్ని చిన్న ఆనందాలు, కొన్ని గొప్పవీ, కొన్ని క్షణికాలూ, కొన్ని దీర్ఘాలూ – కాని అన్నిటిలోనూ కలిసి మిశ్రమములై బాధలూ వున్నాయి. అనంతమై, అత్యున్నతమై, బాధరహితమైన ఆనం దాన్ని ముక్తి అంటాము – కడుపునొప్పి వెగటూ లేని తిండీ; భయములేనికీర్తి; అధికారమూ; అలసటలేని మైథునమూ; విసుకులేని రాగమూ – యివన్నీ కలిసి యింతేకాదు, నీ మన సుకు అందని అనేకకోట్ల సౌఖ్యాలు ఏకమైన ఆనందం ముక్తి."

"ముక్తి ఆనందమా? ముక్తి అంటే జన్మరాహిత్యం కాదూ?"

"అవును. జన్మరాహిత్యమెప్పుడవుతుంది? పరమాత్మలో ఐక్యమైనప్పుడు. ఆ ఐక్యం కావడమే, నిరంతర అవ్యయానందం. ఆ లోకంలోకూడా.

ఆనందం అంటే ఐక్యం. పువ్వుల వాసనతో, రంగుల కాంతితో, ఐక్యం కావడం ఆనందం. వీటికన్నిటికి కారణమైన పరమాత్మతో ఐక్యం కావడం ముక్తి. జీవాత్మా, పరమాత్మ సంయోగం."

"యెట్లా అది పొందడం?"

"అసాధ్యం. ఎట్లా పిల్లవాడికి స్త్రీవాంఛ అసంభవమో అట్లానే మీరందరూ పిల్లలు – యీవిద్యలో ఆ యౌవనం

పదేళ్లలో వొస్తుంది. ఈయావనం పది యుగాల్లో కూడా రాదు—"

'ఐతే ఎందుకీ ఉపన్యాసం?'

అన్నాను వొళ్ళుమండి.

'తొరగా ఎదగమని చెప్తున్నాను.'

'ఎట్లా?'

'ముందు రాబోయే మహదానందం అనేకరూపాల మీూకు ధ్వనిస్తోనేవుంది. ఈ పరమాత్మకీ, జీవాత్మకీ సంయోగంలో వుండే మాధుర్యం— జీవాత్మకీ, జీవాత్మకీ సంయోగంలో కన పడుతోంది. అదే ప్రేమ — ఆ ఆత్మలు నివసించే దేహాల సం యోగంలో వుంది ఆ మాధుర్యం. తలుచుకో — ప్రతిసరమూ, ప్రతి అవయవమూ, ఆవేశంతో వొణికిపోతూవుంటే, మనసూ ప్రాణమూ ఏకాగ్రమై, ఐక్యమైపోయే సమయంలోని ఆనందం అదేముక్తి. కోర్కెలు, తలపులు, భావనలు, అన్ని యింకో వ్యక్తితో ఐక్యమైన ప్రేమని తలుచుకో అదేముక్తి. అది కొన్ని నిమషాలే, లభ్యమౌతుంది జీవులకి. కాని పరమాత్మలో ఆ అనుభవం అనంతమౌతుంది. అన్ని అనుభవాలలోకీ శ్రేష్ట మూ, అప్రమేయము, సంయోగం అది సృష్టికర్తచెందే అను భవము. ఇంకోనూతన ప్రాణిని కల్పించే ఆనందం—"

"ముక్తిసాధన అదేనా?"

"సందేహంలేకండా? ఆత్మవికాసమే ముక్తిమార్గం. యోగం, జ్ఞానం, కర్మ, భక్తి అన్నీకూడా ఆత్మవికాసానికే సాధనాలు. ఈ ప్రపంచంతో ఎంత ఐక్యమైతే అంత ఆత్మ వికా సం కలుగుతుంది. ప్రపంచమంటే సృష్టి. సృష్టి శరీరాల ఐక్యం వల్ల కలుగుతోంది. ముక్తిఅంటే ఐక్యం. ముక్తివల్ల సృష్టికల్గ

తోంది. సృష్టి మళ్ళీ ముక్తి పొందుతోంది. ఈ నదులు పర్వ తాలు వృక్షాలు, జంతువులు, మనుషులు, అందరూ నీవే అనే ఐక్యభావం రావాలి. ఈభావం ప్రతివాడికీ సంయోగంలోని రెండు నిమిషాలలోనూ తోస్తోంది. అయినా కనక ఆకార్యంలో ప్రతి వ్యక్తీ ముక్తిని రుచిచూస్తున్నాడు. ఆత్మవికాసానికి ముఖ్యసాధనం సంయోగం — ఏ వ్యక్తి ఆజాతి వ్యక్తితో ఎంత మందితో, ఎన్ని విధాల సంయోగం పొందుతాడో అంతముక్తికి సన్నిహితుడౌతాడు."

'మరి పాపమంటారు?'

'అంటారు— పాపమేమిటి? ఆత్మవికాసమే ముక్తి, పాపం యీ మూర్ఖులకి. వాళ్ళకి ఆ ఆనందం తెలుసా? వృక్షాలకి తెలుసు. కీటకాలకు అంతకన్న ఆనందం తెలుసు. జంతువులకి యింకా కొంత. మనుషులకి అధికానందముంది దాంటో. అం దులో రసికులూ, ఆత్మఔన్నత్యం కలిగినవాళ్ళూ పరిపక్వం చెం దిన వాళ్ళూ, ఇంకా అతీతమైన ఉన్నతావస్తను పొందుతారు. క్షుద్రులకు ఆఆకర్షణే వుండదు. పశుప్రాయులు వాళ్ళకి ఆత్మ వికాసంలేదు. ఒక్క వ్యక్తి అనుభవంతో—ఏ జంతువైతేనేం — దాంతో తృప్తిపడతారు— ఆత్మయెప్పుడూ ముక్తికోసం బాధ పడుతుంది— పరమాత్మ పిలుపును విని రెక్కలు కొట్టుకొని విజృంభించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది— ఈశ్వరుడు సౌందర్యమూర్తి, సౌందర్యమంతా యీశ్వరుడు. సౌందర్యమే ఆనందం— సుందర తేజం, సుందరధ్వని, సుందరరసన— సౌందర్యాన్ని గుర్తించి అన్వే షించి, వాంఛించనివాడు అధముడు— సౌందర్యంతో— వివిధ రూపాలు, వివిధములైన మార్పులుపొందే, సౌందర్యాన్ని

అనుభవించడంలోనే ఆనందం— ఇంతకన్న ఆనందదాయకమైనది ఆ ముక్తిమాత్రమే !

ఎంతరసికుడో, యెంత సౌందర్యోపాసకుడో మనిషి. అంత యీశ్వరప్రియుడు— ఎంత అనుభవాన్ని వాంఛిస్తాడో, ఎంత సంయోగాన్ని పొందుతాడో— అంత యీశ్వరుణ్ణి ప్రేమిస్తాడు— ఎన్నివిధాలైన సౌందర్యంతో— ఎంతమంది వ్యక్తులతో ఐక్యమౌతాడో— యెంతమంది స్త్రీలను ప్రేమించి కామిస్తాడో అంత ఆత్మవికాసం పొందుతాడు—

దిగ్భ్రమచెంది కళ్లు తెరిచాను.

యోగి అంతర్థానమైనాడు— నా తలనొప్పితో సహా—

నా చుట్టూ ప్రపంచమంతా వెన్నెట్లో ముకుళించుకుని పడుకుంది. నా హృదయంలో నూతనజ్ఞాన జ్యోతి వుదయించింది.

కృతజ్ఞత.

మా గ్రంథమాలను స్థాపించి, యిప్పటికి రెండుసంవత్సరాలు పూర్తి కావచ్చినాయి.

ఇప్పటికి ఎనిమిది పుస్తకాలు ప్రచురించగలిగాం, అన్నీ చలంగారివే. ఇంకా అముద్రితములైనవి చాలావున్నాయి. క్రమంగా వీలునుబట్టి, వెంట వెంటనే, మిగతా గ్రంథాలను కూడా ప్రచురించుతాము.

ప్రోత్సాహకులకు.

ఆంధ్రదేశంలో వున్న; కవులూ, జర్నలిస్టులు, క్రిటిక్సు, యావన్మందీ, మా యీ వుద్యమంలో, మమ్మల్నీ, ప్రోత్సహిస్తూ, అనేకవిధాలుగ, పుస్తకముల ప్రచురణవిధానంలో సలహాలను యిస్తూ వచ్చారు. వారందరకూ మా నమస్సులు. మున్ముందుకూడా వారి ప్రోత్సాహాన్ని ఆశిస్తున్నాం.

"చలం రచనలను వరంపరలుగా, వెంటవెంటనే, యిన్ని గ్రంథాలను, కొద్దికాలంలో అచ్చుతప్పులు లేకుండా, neat గా, అందంగా, ప్రచురించ గలిగిన సంస్థ అభిసారికా గ్రంథమాల ఒక్కటియే" అనే పొగడ్తకెక్కినందుకు మా గ్రంథమాల గర్విస్తోంది.

పాఠకులకు.

మా పుస్తకాలు ప్రతి ఆంధ్రుని అందుబాటులో వుండటంకోసం, వ్యయప్రయాసలకు, లాభనష్టాలకు యేమాత్రం లెఖ్ఖచెయ్యక, అన్ని "హిగిన్ బాతమ్స్ స్టాల్సులోను" "వీలర్సు స్టాల్సు" లోను, అమ్మకానికి యేర్పాటు చేసియున్నాము.

మీ ఆదరాభిమానమువల్లనే యిన్ని గ్రంథాలను, కొద్దికాలములోనే త్వరితముగా, క్రమంగా, అందంగా, neat గా, ప్రచురించగలిగాం. మున్ముందుకూడా ఇట్టి ఆదరాభిమానాలు మీరు మాయందు కలిగివుంటే, యుద్ధపరిస్థితులు యింతకంటె విషమస్వరూపం తాల్చినా, కాగితం ప్రియ

మైనా, కరువైనా, లెఖ్ఖచేయ్యక ద్విగుణీకృతంగా, క్రొత్త గ్రంథాలను (చలంగారివే) ప్రచురిస్తాం. మీకు అందజేస్తాం.

పోస్టేజి ఖర్చులు లేకుండా, సకాలంలో మాపుస్తకాలు మిమ్మల్ని చేరాలంటే, మీవూళ్ళో ఏజెంట్లును ఏర్పాటుచేసి, వారిద్వారా మా పుస్తకాలను తీసికోవడం మీకు బహు తేలికైన పని. విధి కూడా.

ఏజంట్లకు.

ఈ రెండుసంవత్సరాలూ, మా ప్రచురణల అమ్మకము విషయమై చాలా చురుకుగా పనిచేసినందుకు మే మెంతయు మీకు కృతజ్ఞులము.

యిదేవిధంగా యిహ ముందుకూడా మాకు తోడ్పడాలని హృదయ పూర్వకంగా వాంఛిస్తున్నాం.

యుద్ధపరిస్థితులవల్ల, కాగితము ప్రియమౌటమువల్ల, ఏజన్సీ షరతులలో కొద్దిమార్పులు చేయవలసి వచ్చింది. అవి మీ కేమీ నిరాశను కలిగించవు. పూర్వంవలెనే మాకు తోడ్పడవలసినదిగా ప్రార్థన.

ఏప్రిల్ 1942,
బందరు.

ఇట్లు,
అభిసారికా గ్రంథమాల.

హెచ్చరిక.

ప్రేమలేఖలనుగురించి:— అందరికీ అందుబాటులో వుండాలనే వుద్దేశంతో ప్రేమలేఖలను రెండు సంపుటిలుగా అంటే రెండు పుస్తకాలుగా విభజించాము.

మొదటిభాగం చదివితేనేగాని, రెండోభాగం, అర్థంకాదని అపోహపడటం, అవివేకంతో కూడుకున్న పని. దేనికదేకాని చదువుకోవడంవల్ల, రసాభాసము కలుగనేరదు. ఉత్సాహం కుంటిపడదు.

కాబట్టి అందుబాటులోవున్న భాగాలను ముందు కొనుక్కోవడం మంచిది. లేకపోతే ఆ మిగిలిన కొద్దిపుస్తకాలు కూడ దొరకవు. చలం పుస్తకాలను వుంచుకోవాలనేవారు నిరాశను చెందవలసివస్తుంది. అందువలన ఈ హెచ్చరికను యిప్పుడు మేము చేయవలసి వచ్చింది.

ప్రే మ లే ఖ లు.

ప త్రి కా భి ప్రా య ము లు.

"The book, in two parts, contains series of letters of two separated lovers. These letters give a psycho-analytical introspection of the lover. The highly sentimental outlook of his is well seasoned with extreme realistic touches. The love and longings of a man towards his beloved are aptly delineated. The pleasant thoughts associated with the absence of one's sweet heart engages the interest of the reader. The language is throughout simple and lyrical. The flagrant exposition of sex-life and the coarse-grained emotional outbursts are strong even to the point of offence. But in the opinion of the writer, rightly considered, nothing is unclean.

... .

Some of the letters are colourful and original, reminiscent of walt whitman.

THE MODERN REVIEW,
Calcutta.

" ఈ అభిసారికా గ్రంథమాలవారిదివరకే చలంగారి గ్రంథాలు అచ్చువేశారు. ఇంకా వేస్తున్నారు. చలం గ్రంథాలను వ్యాప్తిలోకి తెచ్చి భాషా సేవ చేయడమే ఒకదీక్షగా, అవలంబించారట. వీరందరూ యువకులూ-ఉత్సాహవంతులూ. ఇప్పుడీ ప్రేమలేఖలు చలంగారి రచనలో ఒక ప్రత్యేకత గలవిగా వున్నాయి. అన్నీ ప్రియురాలిని సంబోధించి వ్రాసినవనే విషయం చెప్పనక్కరలేదు.

విరహాన్ని, వేసటను వర్ణించుతూ ఐక్యతను ఆనందాన్ని అర్థిస్తూ వ్రాసిన లేఖలివి... ఇవి చదివినకొద్దీ చక్కిలిగింత పెట్టే గ్రంథాలు. చలం ప్రియులందరూ కొని చదవతగ్గవి. కోత్తపోకడల గుచ్ఛొత్తినరచన. చలాన్ని చదవందే ఏప్రియుడు వదలగలడు?"

—కృష్ణాపత్రిక.

" ఒక ప్రేయసిని ఉద్దేశించి, శ్రీ చలంగారు ఈలేఖల్ని వ్రాశారు. ఆ ప్రేయసిని వారు పీఠికలో యిలా సంబోధించారు. —"నిద్రకై నావిరామమెరుగని ఈ హృదయయాత్ర నీకోసమని మరువలేను .... నీవురావు; నన్ను పోనీవు."

ఈ ఆశలతోనే శ్రీ చలం తన ప్రేయసికి అనేక లేఖల్ని వ్రాశాడు. వ్రాస్తున్నాడు. వ్రాస్తాడు.

వాస్తవికంగా ఒక స్త్రీ మూర్తిని,—ఒక దివ్యమూర్తిని—దృష్టిలో పెట్టుకొని, శ్రీ చలంగారీలేఖల్ని వ్రాశారా అని ప్రశ్నిస్తే, దానికి ప్రత్యుత్తరాన్ని చెప్పవలసింది, వారేగాని మనంగాదు, కాని ప్రేమలేఖ అంటే ఏమిటో శ్రీ చలంగారు చాలా గొప్పగా నిర్వచించారు.

శ్రీ చలంగారు వ్రాసినవి "ప్రేమలేఖలుకావు. ప్రేమగీతిక"లని చెప్పవచ్చు. ఒక్కొక్కలేఖ ఒక్కొక్క వచనగీతికవలె. మధురంగా, లలితంగా, గంభీరంగావుంది లేఖల్ని చదువుతోంటే తెలుగుభాషకింత పటిమవున్నదా అనికూడా ఆశ్చర్యము కలుగకమానదు......ఏమైనా ఈ ప్రేమలేఖల సంపుటిలు ఆంధ్రసాహిత్యంలో ఉన్నతస్థానాన్ని సంపాదించుకోగలవని మా దృఢవిశ్వాసము.

—వీటిలోని కవిత్వాన్ని రసజ్ఞులైనవారు ప్రేమించకుండా గౌరవించకుండా యుండలేరు.

—ఈవిధమైన కవిత్వంతో నిండివున్న ఈలేఖలు చిరస్థానాన్ని సంపాదించుకోకపోతే మన సాహిత్యము సాహిత్యమనే పేరుకు తగివుంటుందా?"

—ఆంధ్రపత్రిక.

" ఆధునిక ఆంధ్ర సాహిత్యానికి రెండు క్రొత్తమాదిరికానుకలు.గొప్ప ఆవేశంతో వ్రాశారు చలంగారు. వారి వింత వింత అనుభవాలు— ఆలోచనలు కొందరకు కష్టంగా కనిపించవచ్చు. కాని పసిపిల్లల simplicity తో వ్రాసిన మాటలు అందరికీ ఆమోదకరంగా వుండాలి. చలంగారు తనశైలినీ, భావాల్నీ వేరుపరచి చెప్పినవారికి మంచి సమాధానం యిచ్చారు.

కవిత్వపులోతులు, తీక్షణమైన ఆలోచనలు తన జీవితంమీదవచ్చిన reactions, బాధ, ప్రతిచోట మెరుస్తూ కనిపిస్తున్నాయి. కొందరికీపుస్తకాలు కటువుగా వుండవచ్చు. సభ్యతపేరుతో అబద్ధాలు, అన్యాయాలు కట్టనివారిని యివి ముగ్ధుల్ని చేస్తాయి.

చలంగారి Musings కూడా గ్రంథంగావేసి సాహిత్యానికి సంపద చేకూర్చవలసిందని 'మండలి' వారికి మనవి."

—కాగడా.

కర్మమిట్లా కాలింది.

ఇది ఏడు కథల సంపుటి...రచనలు మామూలు ఫక్కీలోనే వున్నాయి.

పదిమంది నోటా పడితీరే పుస్తకం. ప్రచురణకర్తలు సాహసించి ప్రచురించినందుకు 'మా కర్మమిట్లా కాలింది' అని చింతపడ నక్కరలేని గ్రంథం.

—కృష్ణాపత్రిక.

14487